

De bescherming van de persoon met dementie en van zijn goederen

**Overzicht van gangbare praktijken bij notarissen,
vrederechters en voorlopige bewindvoerders
die in België in contact komen met personen
met dementie.**

Reeks: Naar een dementievriendelijke samenleving

De bescherming van de persoon met dementie en van zijn goederen

**Overzicht van gangbare praktijken bij notarissen,
vrederechters en voorlopige bewindvoerders
die in België in contact komen met personen
met dementie.**

Florence Reusens

Wetenschappelijk medewerkster verbonden aan het PROJUCIT-centrum
onder leiding van Prof. Marc Nihoul en Prof. Nathalie Colette-Basecqz

Frederik Swennen en Stijn Brusselmans

Universiteit Antwerpen – Onderzoeksgroep Burgerlijk Recht

Reeks: Naar een dementievriendelijke samenleving

COLOFON

De bescherming van de persoon met dementie en van zijn goederen

Cette publication est également disponible en français sous le titre:
La protection de la personne atteinte de la maladie d'Alzheimer et de ses biens

Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21 te 1000 Brussel

AUTEURS

Florence Reusens onder leiding van Marc Nihoul et Nathalie Colette-Basecqz,
Projucit, FUNDP

Frederik Swennen, Stijn Brusselmans, Universiteit Antwerpen

VERTALING

Ann De Winne

COORDINATION POUR LA FONDATION ROI BAUDOUIN

Gerrit Rauws, directeur
Bénédicte Gombault, projectverantwoordelijke
Saïda Sakali, projectverantwoordelijke
Tinne Vandensande, programma-adviseur
An Van Campenhout, assistente

GRAFISCH CONCEPT VORMGEVING PRINT ON DEMAND

PuPiL
Jean-Pierre Marsily
Manufast-ABP vzw, een bedrijf voor aangepaste arbeid

Deze uitgave kan gratis worden gedownload van onze website www.kbs-frb.be
Een afdruk van deze elektronische uitgave kan (gratis) besteld worden:
on line via www.kbs-frb.be, per e-mail naar publi@kbs-frb.be of telefonisch bij
het contactcentrum van de Koning Boudewijnstichting, tel +32-70-233 728,
fax +32-70 233 727

WETTELIJK DEPOT: ISBN-13: EAN: BESTELNUMMER:

D/2893/2009/11
978-90-5130-645-3
9789051306453
1871

Maart 2009
Met de steun van de Nationale Loterij

VOORWOORD

Toen de Koning Boudewijnstichting een project over de levenskwaliteit van personen met dementie en hun omgeving opstartte, was van meet af aan duidelijk dat de juridische dimensie hierin moest opgenomen worden.

Meerdere wettelijke bepalingen hebben een impact op de autonomie van personen met dementie. Deze bepalingen hebben ongetwijfeld de bedoeling om de persoon te beschermen, niet om zijn vrijheid onnodig in te perken of hem te bestraffen. Toch wordt dat niet altijd zo ervaren: de aanstelling door de vrederechter van een voorlopige bewindvoerder omdat de persoon met dementie niet meer in staat wordt geacht zijn goederen te beheren wordt soms beleefd als een inperkende maatregel of zelfs als een aanslag op de autonomie. De persoon met dementie verliest dan van de ene dag op de andere bepaalde rechten. Die abruptheid contrasteert met het gegeven dat dementie een evoluerende aandoening is waarvan de evolutie verschilt van persoon tot persoon.

In een eerste fase heeft de Stichting aan het onderzoeksteam van professor Herman Nys gevraagd de verschillende wettelijke bepalingen die een invloed hebben op de levenskwaliteit van personen met dementie in kaart te brengen. Deze studie is verschenen onder de titel: "Dementie en de rechten van de patiënt. Overzicht van de wettelijke bepalingen die de levenskwaliteit van personen met dementie en hun omgeving beïnvloeden".

In een tweede fase bood de Stichting een luisterend oor aan wat de notarissen, de vrederechters en de voorlopige bewindvoerders te vertellen hadden omtrent het beheer van de goederen en de bescherming van de persoon. Ze vroeg aan de onderzoeksgroep Burgerlijk Recht van de Universiteit Antwerpen en aan het onderzoekscentrum PROJUCIT van de Universiteit Namen een overzicht te maken van de praktijken die vrederechters, notarissen en professionele voorlopige bewindvoerders hanteren als ze geconfronteerd worden met personen met dementie. De onderzoekers formuleerden ook aanbevelingen, zowel voor de overheid als voor de betrokken actoren. Deze aanbevelingen werden voorgesteld aan een klankbordgroep samengesteld uit een aantal betrokken stakeholders. In dit rapport vindt u de volledige resultaten van beide studies.

In een derde fase overweegt de Stichting concrete en praktische informatie beschikbaar te stellen voor betrokkenen.

Dit onderzoek maakt deel uit van een breder project van de Koning Boudewijnstichting met als doel de levenskwaliteit van personen met dementie en hun omgeving te verbeteren door hun autonomie te verhogen, afhankelijkheid te verminderen en de verbondenheid met de omgeving te versterken.

De Stichting bracht een groep van 13 experts samen onder het voorzitterschap van minister van Staat Magda Aelvoet. Verscheidene studies werden opgezet en personen met dementie, mantelzorgers en hulpverleners werden bevraagd. Wij danken iedereen die vanuit zijn ervaring, kennis en beleving heeft bijgedragen aan dit project.

De Koning Boudewijnstichting

INHOUD

Voorwoord	3
Samenvatting	6
Executive summary.....	7
Inleiding	9
 Deel I.	
Onderzoeksresultaten van de Franstalige gerechtelijke arrondissementen	13
1 De bevindingen van de notarissen.....	13
2 De bevindingen van de vrederechters.....	20
3 De bevindingen van de voorlopige bewindvoerders.....	32
 Deel II.	
Onderzoeksresultaten van de Nederlandstalige gerechtelijke arrondissementen	51
1 Wet van 18 juli 1991 betreffende de bescherming van de goederen van personen die wegens hun lichaam- of geestestoestand geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn die te beheren	51
2 Wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke	82
3 Samenvatting	88
 Deel III.	
Knelpunten en Aanbevelingen.....	93
1 Aanbevelingen met het oog op een wetswijziging.....	93
2 Aanbevelingen met het oog op een betere toepassing van de wet.....	95
3 Aanbevelingen met het oog op een betere informatieverstrekking, sensibilisering en aanmoediging van de dialoog en de samenwerking tussen de verschillende actoren	97

SAMENVATTING

Dit rapport vormt een van de luiken van de voorbereidende studie voor het project van de Koning Boudewijnstichting 'Werken aan een betere levenskwaliteit van personen met dementie en hun omgeving'. De Stichting zette diverse wetenschappelijke studies op en bood een luisterend oor aan wat patiënten, de familieleden die hen bijstaan, de zorgverstrekkers, de notarissen, de vrederechters en de voorlopige bewindvoerders te vertellen hadden. Vier thema's stonden centraal: de beeldvorming, de beleving van de patiënten en hun naasten, de zorgverlening en het juridisch statuut van mensen die door dementie zijn getroffen. Alle studies zijn gepubliceerd in de reeks 'Beter omgaan met personen met dementie'.

Dit rapport is de analyse van de contacten met notarissen, vrederechters en voorlopige bewindvoerders. Personen met dementie en hun omgeving staan voor grote uitdagingen op medisch, therapeutisch en sociaal vlak; door de ziekte wordt de vertrouwde organisatie van het dagelijkse leven blijvend door elkaar geschud. De verwerking van die wijzigingen wordt fel bemoeilijkt door kwesties van administratieve en vooral juridische aard waarmee zij worden geconfronteerd. Een evaluatie van de toepassing van de meest relevante juridische vraagstukken kan daarom leiden tot een gevoelige verbetering van de levenskwaliteit van personen met dementie en hun omgeving. In opdracht van de Koning Boudewijnstichting werd de toepassing van de wetten van 18 juli 1991 (voorlopig bewind) en 26 juni 1990 (dwangopneming) bij de relevante (juridische) actoren bevraagd via vragenlijsten en interviews. De resultaten van dat onderzoek liggen vervat in de voorliggende publicatie. Ze leiden tot concrete aanbevelingen met het oog op aanpassingen van de wetgeving maar ook, en belangrijker, met het oog op een betere toepassing van de bestaande bepalingen en een betere informatieverstrekking over de huidige mogelijkheden.

EXECUTIVE SUMMARY

This report forms part of the preliminary study for the King Baudouin Foundation project entitled "Improving the quality of life of people with dementia and those around them". The Foundation commissioned several scientific studies, but also took the trouble to listen to what patients, their carers and lawyers have to say about four central issues: social representation; the experiences of patients and those close to them; the actual care provided; and the legal status of persons with Alzheimer's disease. All the respective studies were published in the series entitled "Managing Alzheimer's disease and related conditions".

People with dementia often face major medical, therapeutic and social challenges, as Alzheimer's disease or another related condition turns everyday life on its head. Adapting to these changes is greatly complicated by the administrative and legal problems faced by patients. Consequently, assessing the application of the most relevant legal aspects could substantially enhance the quality of life of people with dementia and those around them. At the request of the King Baudouin Foundation, stakeholders from the legal profession were interviewed and asked to complete questionnaires to ascertain their views of the application of the laws of 18 July 1991 (provisional administration) and 26 June 1990 (protection of the person of mentally ill patients). The research findings are included in this report. These findings were used to draw up specific recommendations for amending the legislation and, most importantly, for ensuring that the current provisions are applied more effectively and that dissemination of information on existing options is improved.

INLEIDING

De voorliggende publicatie bevat de resultaten van een onderzoek naar de juridische vraagstukken waarmee personen met dementie en hun omgeving worden geconfronteerd. Hierbij werd gefocust op de twee meest relevante wetten:

- De wet van 18 juli 1991¹ betreffende de bescherming van de goederen van personen die wegens hun lichaam- of geestestoestand geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn om die te beheren en
- De wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

Het onderzoek kadert binnen een ruimer project van de Koning Boudewijnstichting over de verbetering van de levenskwaliteit van personen met dementie en hun omgeving.

Hiertoe werden twee opdrachten gegeven:

- De redactie van een rapport met een overzicht van de praktijken die vrederechters, notarissen en professionele voorlopige bewindvoerders hanteren als ze geconfronteerd zijn met dementerenden (ziekte van Alzheimer en aanverwante ziekten).
- De formulering van aanbevelingen, zowel voor de overheid als voor de betrokken actoren.

Deze opdracht werd voor wat betreft de Nederlandstalige gerechtelijke arrondissementen toevertrouwd aan de onderzoeksgroep Burgerlijk Recht van de Universiteit Antwerpen. Voor de Franstalige arrondissementen werd het onderzoek uitgevoerd door het onderzoekscentrum PROJUCIT van de Universiteit Namen.

In overleg met de Koning Boudewijnstichting werd een vragenlijst uitgewerkt, die vervolgens onder de verschillende actoren op het terrein werd verspreid. De vragenlijsten bestemd voor de verschillende actoren werden opgesteld vanuit de idee dat de problemen waar alle actoren op het terrein mee te maken hebben noodgedwongen — al was het onrechtstreeks — een invloed hebben op de levenskwaliteit van de personen die al dan niet nauw betrokken zijn met de beschermingsmaatregel. Soms werd de schriftelijke bevraging aangevuld met interviews.

Via het Koninklijk Verbond van Vrede- en Politierechters werd onder alle vrederechters een vragenlijst verspreid. Voor Nederlandstalig België werden twaalf ingevulde vragenlijsten terugbezorgd. In Franstalig België hebben zeven vrederechters de vragenlijst beantwoord of via een telefoongesprek hun mening gegeven.

¹ Zoals gewijzigd door de wet van 3 mei 2003, B.S., 31 december 2003, p. 62266.

Een representatief staal van 80 Nederlandstalige voorlopige bewindvoerders werd een vragenlijst toegestuurd. Deze voorlopige bewindvoerders werden geselecteerd via een consultatie van het Belgisch Staatsblad. Eenendertig antwoorden werden ontvangen en bijna alle gerechtelijke arrondissementen zijn vertegenwoordigd: Antwerpen (6), Brugge (1), Brussel (3), Dendermonde (3), Gent (5), Hasselt (2), Kortrijk (1), Leuven (1), Mechelen (4), Oudenaarde (1), Turnhout (2) en Veurne (2). Enkel vanuit de arrondissementen Ieper en Tongeren werden geen antwoorden ontvangen. Alle Franstalige gerechtelijke arrondissementen waren vertegenwoordigd in het vijftigtal vragenlijsten die ingevuld waren: Bergen (4), Doornik (1), Brussel (8), Luik (5), Verviers (2), Neufchâteau (3), Aarlen (5), Charleroi (4), Dinant (3), Hoei (3), Namen (3), Marche-en-Famenne (1) en Nijvele (9).

Ten slotte werd via de Koninklijke Federatie van het Belgische Notariaat een vragenlijst verspreid. Drie ingevulde vragenlijsten bereikten ons voor Nederlandstalig België, terwijl in Franstalig België eenentwintig notarissen die ongeveer de helft van de gerechtelijke arrondissementen vertegenwoordigden gereageerd hebben op onze vraag: Brussel (4), Luik (1), Doornik (2), Hoei (2), Charleroi (2), Dinant (4), Nijvele (1) en Namen (5).

Voor de Nederlandstalige arrondissementen vond een beperkt bijkomend onderzoek plaats.

- Een vragenlijst werd ten eerste gericht aan de koepels van de verzorgingsinstellingen. Twee koepels en één individuele verzorgingsinstelling bezorgden ons een ingevulde vragenlijst. Van één andere koepel werd enkel algemene informatie ontvangen.
- Voorts werden de patiënten- en familieverenigingen geraadpleegd. Eén familievereniging wenste te participeren in het onderzoek. Via een interview formuleerde deze vereniging bedenkingen en opmerkingen die mee werden verwerkt in het rapport.

Hierna worden achtereenvolgens de Franstalige en de Nederlandstalige onderzoeksresultaten gepresenteerd.

Bij het opstellen van het rapport voor de Franstalige arrondissementen is er bewust voor gekozen de bevindingen rond drie voornoemde juridische actoren te structureren, in de hoop de verschillende gevoeligheden van elk van hen aan het licht te brengen, gevoeligheden die grotendeels te wijten zijn aan de bijzonderheden van hun respectievelijke taken. De uiteenzetting start met de getuigenissen van notarissen, die in hun adviserende functie meestal in de eerste lijn staan. Daarna volgen de vrederechters en de voorlopige bewindvoerders.

In het rapport voor de Nederlandstalige arrondissementen is een tweedeling aangehouden tussen de wetten van 18 juli 1991 en 26 juni 1990. Per wet werden de antwoorden van de verschillende actoren gebundeld om duidelijk te maken waar, in elke fase van de procedure, actueel de problemen lijken te schuilen. Er wordt afgerond met een synthese.

De publicatie wordt afgesloten met gemeenschappelijke aanbevelingen, die mee werden gebaseerd op een literatuur- en rechtspraakstudie.

RAPPORT

Onderzoeksresultaten van de Franstalige juridische arrondissementen

(Vertaling)

Florence REUSENS,
Advocaat aan de Balie te Nijvel,
Wetenschappelijk medewerkster verbonden aan het PROJUCIT-centrum,
Onder leiding van Prof. Marc NIHOUL en Prof. Nathalie COLETTE-BASECQZ.

DEEL I.

ONDERZOEKS- RESULTATEN VAN DE FRANSTALIGE GERECHTELIJKE ARRONDISSEMENTEN

1 De bevindingen van de notarissen

Ook al hebben er minder notarissen – die via e-notariaat werden aangesproken – dan voorlopige bewindvoerders gereageerd, toch konden we uit hun antwoorden een aantal constanten distilleren. De aangeschreven advocaten die allemaal als voorlopige bewindvoerders van de goederen waren aangewezen, bleken alvast meer belangstelling te tonen voor de problematiek rond dementie dan de notarissen, wier het ambt een bijzonder breed scala domeinen bestrijkt, waarvan het beheer van de goederen van onbekwamen slechts een klein onderdeel uitmaakt.

In totaal hebben eenentwintig notarissen de moeite genomen om de vragenlijst in te vullen. Meer dan de helft van de Franstalige gerechtelijke arrondissementen zijn vertegenwoordigd: Brussel (4), Luik (1), Doornik (2), Hoei (2), Charleroi (2), Dinant (4), Nijvel (1) en Namen (5). De antwoorden komen zowel van grootstedelijke kantoren als van landelijke kantoren.

De toegestuurde vragenlijst betrof in de eerste plaats het advies dat aan kwetsbare personen en/of hun omgeving wordt gegeven met betrekking tot de problemen ten gevolge van hun zwakke gezondheid. Tevens werd een aantal kwesties bevraagd in verband met de toepassing van de wet betreffende de bescherming van de goederen van personen die wegens hun lichaam- of geestestoestand geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn die te beheren.

1.1 Het advies

1.1.1 De teneur van het advies in het kader van de problematiek van een verslechterende gezondheid

De teneur van het advies hangt af zowel van de gezins- en vermogenssituatie van de te beschermen persoon als van zijn lichamelijke of geestelijke gezondheid.

De notarissen zijn het er ten eerste bijna allemaal over eens dat ze meer geneigd zijn om een bijzondere² of algemene³ lastgeving te adviseren als de persoon nog bij zijn volle verstand is, maar ze voegen eraan toe dat de zaken moeilijker liggen als de betrokkene niet langer bij machte is om deze lastgeving te herroepen. Het kan ook gebeuren dat de notaris, als de omstandigheden

2 Uiteindelijk wordt er niet vaak gebruik gemaakt van dit type lastgeving. Eén notaris zegt dat hij de bijzondere lastgeving boven de algemene verkiest omdat de bijzondere lastgeving beperkter is en dus minder risico's inhoudt.

3 Eén notaris zegt dat alle handelingen "om niet" uitgesloten zijn, tenzij in het heel uitzonderlijke geval dat de lastgever er anders over beschikt.

het toelaten, aanstuurt op een algemene lastgeving voor de kinderen, die dan samen dienen te handelen. Eén notaris zegt in dat verband dat, als de oplossing van een lastgeving wordt aangehouden, hij erover waakt dat de lastgeving aan alle potentiële erfgenamen wordt gegeven, die samen moeten handelen voor elke daad van beschikking. Voor alle andere handelingen wordt dan volmacht verleend aan een algemeen aanvaarde persoon. In dit geval wordt er ook een "toeziende lasthebber" aangesteld.

De lastgeving kan slechts overwogen worden als alle voorwaarden om misbruiken te voorkomen verenigd zijn. Eén notaris zegt in dat verband dat een dergelijke lastgeving steeds wordt besproken in de uitsluitende aanwezigheid van de lastgever, zodat hij – voor zover dit mogelijk is – kan nagaan of deze wel uit vrije wil heeft ingestemd.

De mogelijkheid van een voorlopige bewindvoering wordt veeleer als een subsidiaire mogelijkheid gezien, namelijk als de te beschermen persoon niet langer helder van geest is⁴ of als er misbruiken dreigen. Algemeen kan men stellen dat de lastgeving als minder beklemmend wordt ervaren voor de te beschermen persoon.

Twee notarissen hebben een ietwat afwijkend standpunt: de eerste adviseert enkel de algemene lastgeving als er afstammelingen zijn en als er een consensus is binnen de familie; in alle andere gevallen adviseert hij een voorlopig bewind. De tweede notaris is van oordeel dat algemene lastgeving de uitzondering moet blijven⁵.

Een aantal notarissen meldt ook wat ze voorstellen aan alle personen die van plan zijn een levenstestament op te stellen⁶. De opportuniteit van een testament of een schenking wordt eveneens onderzocht.

1.1.2 De identiteit van de vraagsteller

Hier lopen de tendensen uiteen. Sommigen zeggen dat het meestal de persoon zelf is die raad komt vragen aan de notaris⁷, meestal vergezeld door een naastbestaande (echtgenoot, kind, bevoorrechte verwant⁸, buur), terwijl anderen dan weer beweren dat de naastbestaanden neiging hebben om op eigen houtje advies in te winnen⁹, meestal als de geestestoestand van de te beschermen persoon aan de basis ligt van de consultatie. Dit is ook het geval als een persoon uit de omgeving van de te beschermen persoon – die zijn goederen al aan een derde heeft toevertrouwd van wie men de integriteit in twijfel trekt – vragen heeft over de verschillende mogelijkheden die er bestaan om de persoon te beschermen.

Eén notaris meldt ook dat het al is voorgevallen dat een ziekenverzorger, verpleegster, of zelfs een behandelende arts om advies is komen vragen, onder meer als de kwetsbare persoon geen naaste familie heeft of als deze niet naar hem omkijkt of enkel belangstelling heeft voor zijn vermogen.

4 Het gaat in dit geval veeleer om de geestelijke dan om de lichamelijke gezondheid ...

5 Hij noemt hierbij het voorbeeld van gehuwden. Hij geeft in alle andere gevallen de voorkeur aan een voorlopig bewind omdat hij vindt dat de procedure voor de benoeming van een voorlopige bewindvoerder eenvoudig en snel is.

6 De Koninklijke Federatie van het Belgische Notariaat (www.notaris.be) legt op haar site uit wat men onder de term "levenstestament" dient te verstaan. Het gaat om de schikkingen die een persoon getroffen heeft "met het oog op de oude dag": later aan te stellen voorlopige bewindvoerder, mocht de beschikker zijn goederen niet langer kunnen beheren; persoonlijke wilsverklaring met het oog op euthanasie mocht de beschikker lijden aan een ernstige en ongeneeslijke ziekte; formeel verzet tegen het weghalen van organen bij overlijden.

7 Twee notarissen voegen eraan toe dat, ook al worden ze nog altijd maar sporadisch door de persoon alleen geraadpleegd, dit toch meer voorkomt dan vroeger omdat sommige mensen nu preventief een levenstestament wensen op te maken.

8 Broer, zuster, neef of nicht.

9 Twee notarissen hebben ons meegedeeld dat zij in dit geval de moeite doen om contact op te nemen met de betrokkene – en indien mogelijk met hem/haar alleen – alvorens een of andere mogelijkheid te overwegen.

1.1.3 Het standpunt van de notarissen over het voorlopig bewind over de goederen

Eén notaris deelt ons mee dat hij geneigd is een dergelijke aanstelling af te raden in gevallen die niet al te problematisch zijn omdat hij vindt dat men aldus een juridisch proces met een jaarlijkse controle en bezoldigingen op gang zet, die volgens hem niet altijd verantwoord zijn. Feit is dat de familie soms zelf het systeem van volmachten lijkt te verkiezen omdat gevreesd wordt voor de administratieve rompslomp die onvermijdelijk volgt op het inleiden van een procedure tot voorlopig bewind.

De meeste notarissen zijn echter niet a priori zo negatief¹⁰, ook al hangt, zoals gezegd, het advies dat ze moeten geven, voornamelijk af van de – vooral geestelijke – gezondheidstoestand van de betrokken persoon, van zijn vraag, van de omvang van zijn vermogen en van de eventuele moeilijkheden waartoe het beheer aanleiding zou kunnen geven, alsook van de samenstelling van en verstandhouding binnen de familie.

Het voorlopig bewind lijkt des te meer in aanmerking te komen als de te beschermen persoon, die over een zeker vermogen beschikt, dit niet langer kan beheren en één van zijn naastbestaanden niet (of niet langer) te betrouwen is¹¹. Dit is ook zo als er spanningen zijn tussen de te beschermen persoon en zijn naastbestaanden of tussen personen uit zijn omgeving onderling, alsook in het geval van alleenstaanden.

Als de te beschermen persoon daarentegen nog enig besef heeft van de draagwijdte van zijn daden en als de verstandhouding binnen de familie goed is, dan is de figuur van algemene lastgeving te verkiezen¹², desgevallend met de gezamenlijke handtekening van alle lasthebbers¹³. Dit is des te meer zo daar sommigen van oordeel zijn dat de figuur van het voorlopig bewind slecht overkomt bij de familie die beducht is voor haar vrijheid.

Als de personen wier geestelijke gezondheid minder goed is, kunnen rekenen op hulp van een hechte familie of van welwillende naastbestaanden, wordt de aanwijzing van één van deze personen als voorlopige bewindvoerder¹⁴ aanbevolen. Het komt er immers op aan de belangen van de beschermde persoon te verdedigen, alsook die van de persoon belast met het beheer van de goederen die zich nauwgezet van zijn taak in een duidelijk omlijnd kader zal weten te kwijten¹⁵.

Tot de laatste oplossing kan echter niet worden besloten als het gaat om een alleenstaande of om een persoon die niet kan rekenen op de hulp van echt belangeloze naastbestaanden. Sommigen maken er zich druk over dat de enige optie die dan rest het benoemen is van een advocaat als voorlopige bewindvoerder, die de goederen niet met dezelfde inzet zal beheren, met het gevaar dat de beschermde persoon zowel moreel als praktisch met grote problemen te kampen zal hebben¹⁶.

¹⁰ Eén notaris zegt dat hij steeds de benoeming van een voorlopige bewindvoerder aanbeveelt omdat het beheer van de goederen wettelijk goed gedefinieerd is en onder toezicht staat van de vrederechter. Hij is van oordeel dat deze beschermingsmaatregel de families een gevoel van veiligheid en deugdelijk beheer geeft.

¹¹ Deze oplossing wordt a fortiori aanbevolen als bewezen is dat de persoon al het slachtoffer geweest is van verduistering door personen die zich bereid verklaren hem bij te staan ...

¹² Wegens makkelijker uit te voeren, sneller en efficiënter.

¹³ Meestal de kinderen van de lastgever: cf. supra, punt 1. – a.1).

¹⁴ Eén notaris zegt in dit geval altijd te vrezen dat de vrederechter zijn verzoek tot aanwijzing van een familiale voorlopige bewindvoerder zal afwijzen ten voordele van een professionele voorlopige bewindvoerder die hij kent en die hem gestandaardiseerde rekeningen voorlegt.

¹⁵ Dit kader zal tevens de persoon, die belast is met het beheer van de goederen, beschermen tegen kritiek en tegen elke verdenking van verduistering.

¹⁶ Eén notaris zegt in dat verband dat het groeiende aantal personen onder voorlopige bewindvoering ernstige problemen oplevert voor de professionele voorlopige bewindvoerders, die volgens hem geen "normaal" beheer van de goederen van hun beschermelingen kunnen waarborgen.

1.2 De voorafgaande verklaring¹⁷

Paragraaf twee van artikel 488bis-B van het Burgerlijk Wetboek biedt aan iedereen de mogelijkheid¹⁸ om voor de vrederechter of de notaris een verklaring¹⁹ af te leggen waarin hij zijn voorkeur te kennen geeft betreffende een aan te wijzen voorlopige bewindvoerder, indien hijzelf niet meer in staat zou zijn om zijn goederen te beheren.

De notarissen laten weten dat er weinig²⁰ voorafgaande verklaringen worden gedaan, wat ze betreuren omdat een dergelijke verklaring volgens hen een uitstekend instrument is. Eén notaris laat in dat verband opmerken dat voorafgaande verklaringen een uitstekende zaak zijn omdat, enerzijds, de betrokkenen aldus een persoon kunnen aanwijzen in wie ze het volste vertrouwen hebben en, anderzijds, omdat de vrederechter, die ongetwijfeld verheugd zal zijn dat hij over duidelijke aanwijzingen kan beschikken, een grote beoordelingsbevoegdheid behoudt die het mogelijk maakt geen rekening te houden met genoemde verklaring als blijkt dat de keuze van de aangewezen persoon zoveel jaren terug niet of niet langer optimaal is²¹.

Anderen zijn van oordeel dat de mogelijkheid om een voorafgaande verklaring af te leggen te weinig gekend is²², al lijken de cijfers waarover ze beschikken toch te wijzen op een lichte toename²³. Twee notarissen beweren dat mensen zonder kinderen vaker notarissen raadplegen met betrekking tot mogelijke problemen in verband met het beheer van hun goederen, doch ook om voorafgaande verklaringen af te leggen. Een andere notaris voegt er aan toe dat dit type schikkingen vaker voorkomt als de partner is weggefallen.

Wat de identiteit van de aangewezen persoon betreft, noemen de ondervraagde notarissen, in dalende volgorde: de echtgenoot²⁴ of partner, een kind, een schoonkind, een broer of een zuster, een schoonbroer of een schoonzuster, een neef, een vriend, een vertrouwenspersoon, een advocaat, een magistraat of een notaris. Het gaat overigens vaak om mensen die de persoon die de verklaring doet al bijstaan bij het beheer van zijn goederen.

17 Eén notaris deelt mee dat tal van mensen denken dat deze verklaring in een testament moet staan en dat men hen telkens moet uitleggen dat dit pas na overlijden kan worden geopend en dus niet het beoogde doel dient.

18 Het gaat hier om een innovatie in de wet van 3 mei 2003.

19 Hierna genoemd "voorafgaande verklaring".

20 Een notaris met standplaats te Brussel heeft ons gemeld dat hij slechts één keer een dergelijke verklaring heeft ontvangen. Een andere notaris geeft te kennen dat hij er één of twee per jaar krijgt. Eén enkele notaris laat ons weten dat hij er regelmatig ontvangt.

21 Zie artikel 488bis, § 2, laatste alinea van het Burgerlijk Wetboek volgens hetwelk een vrederechter om ernstige redenen gemotiveerd kan afwijken van de uitgedrukte wil.

22 Volgens een notaris zou dit in tal van gevallen te wijten zijn aan het ontbreken van afstammelingen.

23 Globaal genomen is het aantal inschrijvingen van aangewezen voorlopige bewindvoerders door notarissen in het centrale rijksregister (register bijgehouden bij de Koninklijke Federatie van het Belgische Notariaat) iets gedaald: 860 in 2005, 751 in 2006 en 738 in 2007.

24 Een notaris laat weten dat er bij hem geen verklaring is waarbij de echtgenoot wordt aangewezen omdat indien hij eenieder die dit wil de figuur van lastgeving aanbeveelt.

1.3 De schenkingen

1.3.1 Geschiktheidsverklaringen vs. toestand van de beschermde persoon op het ogenblik dat hij de handeling heeft gesteld

Overeenkomstig artikel 488bis-H, § 2 van het Burgerlijk Wetboek, kan de persoon onder voorlopig bewind slechts geldig schenken onder levenden of een uiterste wilsbeschikking maken na machtiging door de vrederechter, die oordeelt over zijn wilsgeschiktheid.

Er zou soms een discrepantie bestaan tussen de geschiktheidsverklaringen en de toestand van de beschermde persoon op het ogenblik van de handeling. Dit wordt echter relatief weinig vastgesteld, zoals blijkt uit de meeste getuigenissen van notarissen die beweren nooit dergelijke vertekeningen te hebben moeten vaststellen. Een aantal beweert nochtans soms met grensgevallen te maken te hebben. Voorzichtigheid is hoe dan ook geboden daar de geschiktheidsverklaring van de vrederechter geen carte blanche inhoudt.

Een notaris deelt ons in dit verband mee dat de vaststelling van een versterkte toestemming²⁵ een prerogatief van de notaris blijft, zodat een gebrek aan overeenstemming niet hoeft te verbazen. Zelf heeft hij nooit voor een dergelijk geval gestaan²⁶ omdat, als men hem raadpleegt, hij altijd eerst nagaat of de persoon geschikt is om de geplande daad te stellen en hij aan de beschermde persoon laat weten dat deze eerst een machtiging van de rechter moet vragen. Zodra de machtiging is verleend, kan de akte heel snel worden verleden, zodat de tijd te kort is om een verslechtering van de gezondheidstoestand te vrezen.

1.3.2 De begunstigen

De handelingen om niet wordt meestal gesteld ten gunste van familie van de beschermde persoon²⁷, soms ten gunste van de familieleden die zich wijden aan de verzorging van de schenker. Eén notaris noemt in dit verband een cijfer van 80 %. Dezelfde notaris voegt eraan toe dat in 15 à 20 % van de gevallen, de begunstigen goede werken zijn.

De helpers die geen deel uitmaken van de familie zijn veel minder vaak²⁸ als begunstigde genoemd bij handelingen om niet en, als ze het al worden, dan is dit via een testament, waarvan de bepalingen pas na het overlijden van de beschermde persoon effect zullen sorteren. Eén notaris zegt in dat verband dat, als de beschermde persoon geen kinderen heeft, het geregeld zijn bedoeling is om de persoon die hem bezoekt en met hem contact houdt, te begunstigen. Dit wordt bevestigd door twee confraters die verklaren dat de wil om helpers te begunstigen vooral bij alleenstaanden voorkomt.

Eén notaris, die bevestigt dat de wil om helpers te begunstigen relatief zeldzaam is, verduidelijkt dat, als hij

25 In de zin van artikel 901 van het Burgerlijk Wetboek dat bepaalt dat "om een schenking onder levenden te kunnen doen of een testament te kunnen maken, moet men gezond van geest zijn".

26 Hij matigt dit door toe te geven dat sommige mensen het ene ogenblik geschikt zijn om een testament te maken, maar het andere niet ...

27 Eén notaris zegt dat de schenkingen die worden gedaan door een persoon met een beschermd statuut omzeggens systematisch gedaan worden aan alle erfgenamen, vaak om fiscale redenen of met de bedoeling tot verdeling over te gaan. Een andere notaris beweert dat de enige vrijgevigheiden waarvan hij weet heeft in het kader van een voorlopig bewind, om fiscale redenen worden gedaan (bv.: ongehuwden die de verwanten in de zijlijn aan de fiscaal gunstigste voorwaarden wensen te begunstigen).

28 Eén notaris beweert echter dat de beschermde personen de vaste wil hebben om de helpers te begunstigen. Eén van zijn confraters is daarentegen van oordeel dat deze laatsten meestal, nog vóór het invoeren van het voorlopig bewind, zich uit de kassa hebben bediend ...

een testament krijgt, het vaak de bedoeling is van de erflater om iemand te onterven. Eén van zijn confraters zou geregeld hebben vastgesteld dat de beschermde personen “de laatst gekende personen” willen begunstigen ten koste van de familie. Het is in dit geval moeilijk om beïnvloeding en reële wilsbeschikking uit elkaar te houden.

1.4 De verhoudingen tussen notarissen en voorlopige bewindvoerders

1.4.1 De professionele voorlopige bewindvoerders

Van alle ondervraagden heeft slechts één notaris toegelicht hoe de contacten met de professionele bewindvoerders verlopen²⁹. Hij zegt dat de verhoudingen over het algemeen correct verlopen, maar dat hij toch moet vaststellen dat de professionele voorlopige bewindvoerders meestal kiezen voor een notaris met wie ze geregeld werken in plaats van zich te wenden tot de gebruikelijke notaris van de beschermde persoon³⁰.

Als voordelen bij de tussenkomst van een professionele bewindvoerder werden onder meer genoemd: het ontbreken van belangenconflicten, de professionaliteit (een duidelijke boekhouding en een rationele organisatie³¹), de onafhankelijkheid (los van familiale invloeden en conflicten), de objectiviteit, deskundigheid op het gebied van beheer, kennis van de wettelijke verplichtingen van de voorlopige bewindvoerder, van de gewoonten en van de rechtspraak van de magistraat die hem heeft aangewezen.

De kosten voor de tussenkomst van een professional is een nadeel dat vaak te berde wordt gebracht. Tevens wordt aan de professionele voorlopige bewindvoerders vaak een gebrek aan beschikbaarheid verweten, als ook een gebrekkige communicatie met de beschermde personen en hun omgeving en een onvermogen om de behoeften te detecteren³² van mensen die ze amper kennen³³. De afstandelijkheid leidt soms tot onbegrip. De menselijke en relationele aspecten worden al te vaak opzij geschoven. De aanwezigheid van een contactpersoon (al dan niet naaste familie, goede vrienden, ...) is vaak vereist voor kleine aspecten van het dagelijkse leven. Eén notaris is overigens van oordeel dat er soms, in dossiers die beheerd worden door professionele voorlopige bewindvoerders, tekortkomingen of vertragingen voorkomen in de manier waarop de dossiers worden opgevolgd (onderhoud en herstel van een onroerend goed, schadeaangiften bij de verzekeringsmaatschappij, ...). Nog een andere stelt het systematisch verkopen van onroerende goederen, met het oog op een vereenvoudiging van het beheer, aan de kaak.

1.4.2 De familiale voorlopige bewindvoerders

Familiale bewindvoerders bieden uiteraard alle voordelen die professionele bewindvoerders net niet hebben.

29 Dit is ongetwijfeld te wijten aan het feit dat de vraag niet echt duidelijk was.

30 In dezelfde zin zegt één van zijn confraters dat de notaris geen akte zou mogen aanvaarden waarin een medewerker of bediende als voorlopige bewindvoerder wordt aangewezen, voor zover deze de neiging zouden hebben om een beroep te doen op de eigen notaris, zonder rekening te houden met de wensen van de beschermde persoon en/of zijn familie.

31 Een notaris meent echter dat het beheer van de professionele voorlopige bewindvoerders weinig transparant is (geen rekenschap verschuldigd) en hij verwijt hen al te vaak de banken de gelden naar eigen goeddunken te laten beheren.

32 Eén notaris gaat zelfs zover te wijzen op de “ongeschiktheid van de beslissingen rekening houdend met de belangen of de wil van de beschermde persoon”.

33 Eén notaris is van oordeel dat bij de benoeming van een professionele voorlopige bewindvoerder, de beschermde persoon in een heel moeilijke, laat staan pijnlijke, positie komt te staan omdat het beheer van zijn goederen wordt toevertrouwd aan een persoon met wie hij geen enkel contact heeft en die “zich meestal zal beperken tot een zuiver administratief en relatief duur beheer”. Hij is dan ook van mening dat het aanwijzen van een professionele bewindvoerder die dicht bij de te beschermen persoon staat nuttig kan zijn en betreurt het dat een aantal vrederechters duidelijk vrij willen zijn in hun keuze.

Toch volgen de nadelen van de benoeming van een familielid als voorlopige bewindvoerder hetzelfde schema. Wat in het voordeel pleit van de ene, pleit dan weer in het nadeel van de andere ...

Zo zouden familiale bewindvoerders meer rekening houden met de menselijke kant van het beheer van de goederen. De beschermde persoon aanvaardt trouwens gemakkelijker de beschermingsmaatregel als er een familiale bewindvoerder wordt aangewezen. Sommigen zijn overigens van oordeel dat een dergelijke benoeming de sereniteit van de beschermde persoon waarborgt: de voorlopige bewindvoerder zal meestal regelmatig contact hebben met de beschermde persoon en dus probleemloos in zijn behoeften kunnen voorzien.

Eén notaris voegt eraan toe dat de aanwijzing van een familielid als voorlopige bewindvoerder een meer collegiaal familiaal beheer mogelijk maakt (de andere familieleden worden op de hoogte gehouden), waardoor er meer transparantie is.

Daartegenover staat dat de familiale bewindvoerder waarschijnlijk, precies door zijn persoonlijke betrokkenheid, minder waarborgen biedt voor een veilig financieel beheer. Ook dient men dit type aanwijzing absoluut te vermijden als er spanningen zijn in de familie of als de vermoedelijke erfgenamen van de te beschermen persoon het met elkaar oneens zijn. Een notaris zegt in dat verband dat er dikwijls – hoewel niet altijd – latente spanningen zijn tussen de verschillende familieleden. De verstandhouding binnen de familie staat immers op de helling als de beschermde persoon meerdere kinderen heeft, van wie slechts één als voorlopige bewindvoerder werd aangewezen.

Laten we er ten slotte aan toevoegen dat de familiale voorlopige bewindvoerder niet bedreven is in procedurekwesties³⁴ en dus soms ongewild daden stelt die niet wettig zijn. Hij heeft immers niet dezelfde opleiding genoten als de professionele bewindvoerders en heeft vaak meer vragen over de diverse te vervullen administratieve formaliteiten of, algemeen, over de manier van handelen. Bovendien is zijn beheer vaak weinig nauwkeurig³⁵.

1.5 De verhoudingen tussen notarissen en vertrouwenspersonen

Dat er maar zelden vertrouwenspersonen³⁶ worden aangewezen³⁷, wordt ook bevestigd door het notariaat. Ook blijkt dat, wanneer vertrouwenspersonen worden aangewezen, deze meestal heel weinig op de hoogte gehouden worden door de voorlopige bewindvoerders. Dit terwijl deze vertrouwenspersonen hen nu net van dienst zouden kunnen zijn bij beslissingen die betrekking hebben op het welzijn van de beschermde persoon.

Ten slotte wordt het aanwijzen van de “vertrouwenspersoon” – die per definitie “officieus” optreedt – als voorlopig bewindvoerder voor de beschermde persoon afgeraden omdat er – zelfs onbewust – belangenconflicten kunnen ontstaan.

34 Een aantal familiale voorlopige bewindvoerders lijkt elk contact met de vrederechter uit de weg te gaan.

35 Zo rijzen moeilijkheden om juiste en uitvoerige rekeningen op te maken als de voorlopige bewindvoerder, al dan niet met andere personen, met de beschermde persoon samenleeft (voeding, schoonmaak, diverse lasten, ...).

36 Zie artikel 488bis-B, § 4, van het Burgerlijk Wetboek, dat het mogelijk maakt dat de beschermde persoon zich, voor de duur van het voorlopig bewind, laat bijstaan door een door hemzelf of, als hij er zelf geen aanwijst en indien nodig, door de vrederechter aangewezen vertrouwenspersoon.

37 Zie daarover in het gedeelte over de voorlopige bewindvoerders.

1.6 Diverse problemen³⁸

- > Een notaris blijft de mening toegedaan dat het reservataire erfdeel een grote hinderpaal vormt in landen met Romeinsrechtelijke wortels.
- > Een andere notaris is van oordeel dat de toestand van de te beschermen persoon voor de nodige problemen kan zorgen. In sommige gevallen, zoals bij de ziekte van Alzheimer, heeft de te beschermen persoon nog heldere ogenblikken, wat problemen kan opleveren als de taak die de vrederechter aan de voorlopige bewindvoerder heeft opgedragen er een van algemene vertegenwoordiging is, zoals al te vaak het geval is. Het verlenen van bijstand zou in dit geval minder radicaal zijn dan een vertegenwoordiging en dus in deze context adequater zijn.
- > De vrederechters stemmen er soms in toe dat er een bedrag wordt toegekend aan een familielid of aan de vertrouwenspersoon om de lopende uitgaven te dekken die niet moeten worden verantwoord. Deze mogelijkheid die de rechter voor kleine uitgaven biedt kan echter aanleiding geven tot misbruiken³⁹ (geld uitgeven voor andere dan de toegestane doeleinden).
- > In dezelfde gedachtegang stelt een notaris het gebrek aan financiële moraal aan de kaak bij een steeds groter aantal mensen ten overstaan van de personen die ze zouden moeten beschermen. Hij zegt meermaals getuige geweest te zijn van situaties waarbij bejaarden met of zonder kinderen het slachtoffer waren van erg berekende derden, die hen aanspoorden om onbezonnen daden te stellen en hun vermogen te verkwisten (aankopen van een wagen voor de kinderen van hun vriendin, leningen aan derden, ...). In dergelijke gevallen willen de artsen, die bekommerd zijn om de individuele vrijheid, niet altijd een attest opmaken waarbij de persoon onbekwaam verklaard wordt om zijn goederen te beheren – wat de bewuste notaris trouwens best kan begrijpen. Hij meent dat dergelijke toestanden dramatische gevolgen kunnen hebben voor de erfgenamen, maar ook en vooral voor de persoon zelf en voor de samenleving, omdat er dikwijls een beroep zal moeten worden gedaan op openbare bijstand voor een beschermde persoon wiens vermogen is verkwist.
- > Eén notaris betreurt ten slotte de logheid (bijvoorbeeld machtiging om te verkopen⁴⁰) en het ontbreken aan enige uniformiteit van de procedure met betrekking tot de goederen van personen die geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn om die te beheren.

2 De bevindingen van de vrederechters

Terwijl de voorlopige bewindvoerders en notarissen via vragenlijsten werden ondervraagd, waarop zij schriftelijk hebben geantwoord, gebeurde het onderzoek bij de vrederechters meestal naar aanleiding van een gesprek, op basis van vragen die hen vooraf waren voorgelegd. Aansluitend op het verzoek dat via het Koninklijk Verbond van Vrede- en Politierechters werd verspreid, hebben amper zeven vrederechters met ons contact opgenomen om hun bevindingen mee te delen: de vrederechters van de kantons Seneffe (gerechtelijk arrondissement Charleroi), Waver II (gerechtelijk arrondissement Nijvel), Vorst (gerechtelijk arrondissement Brussel), Bastogne-Neufchâteau (gerechtelijk arrondissement Neufchâteau), Ath-Lessines (gerechtelijk arrondissement Ath-Lessines).

³⁸ Er weze opgemerkt dat één van de ondervraagde notarissen van oordeel is dat het systeem van voorlopig bewind zoals het vandaag wettelijk is geregeld, goed werkt, zodat hij meent dat er verder niets hoeft te veranderen.

³⁹ Hoe hoger de bedragen, hoe groter de misbruiken. De notaris die dit probleem aankaart heeft dit al eens meegemaakt in een dossier waarin maandelijks een bedrag van 2.500 EUR voor lopende uitgaven werd toegekend.

⁴⁰ Eén notaris vindt het jammer dat de meeste vrederechters eisen dat de openbare verkopen plaats hebben op data en uren die niet echt bevorderlijk zijn voor de verkoopresultaten ...

dissement Doornik), Vielsalm-La Roche-en-Ardenne-Houffalize en Marche-en-Famenne (gerechtelijk arrondissement Marche-en-Famenne). Ook al is deze groep niet zo representatief als de andere groep juridische actoren, blijken steeds weerkerende problemen relatief algemeen te zijn.

2.1 De wet van 18 juli 1991 betreffende de bescherming van de goederen van personen die wegens hun lichaam- of geestestoestand geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn die te beheren

2.1.1 Het toepassen van de maatregel van voorlopig bewind

- > Volgens artikel 488bis-A van het Burgerlijk Wetboek kan aan de meerderjarige die, geheel of gedeeltelijk, zij het tijdelijk, wegens zijn gezondheidstoestand, niet in staat is zijn goederen te beheren, met het oog op de bescherming ervan, een voorlopige bewindvoerder toegevoegd worden.

De maatregel kan dan ook worden overwogen in het bijzondere geval van een persoon met de ziekte van Alzheimer, als de geestelijke verwarring en de desoriëntatie in tijd en ruimte medisch vaststaan en als het gewone dagelijkse beheer van de goederen niet langer mogelijk is.

Er dient helaas te worden vastgesteld dat, behoudens zeldzame uitzonderingen⁴¹, men vaak pas in een relatief vergevorderd stadium van de ziekte⁴² overgaat tot een dergelijk verzoek, namelijk als de ziekte als dusdanig door de vrederechter kan worden (h)erkend. Het is voor hem immers niet altijd gemakkelijk om, op basis van de voorgelegde doktersattesten, vast te stellen of het verzoek dat werd ingediend al of niet betrekking heeft op een persoon met dementie.

Aangezien de ziekte vaak ver gevorderd is op het ogenblik dat de vrederechter erover moet oordelen, is de dialoog met de te beschermen personen meestal heel moeilijk, of zelfs onmogelijk.

- > Artikel 488bis-B, § 1 van het Burgerlijk Wetboek legt het initiatief voor de procedure bij de te beschermen persoon zelf, elke belanghebbende, de procureur des Konings en de vrederechter die deze maatregel ambtshalve kan treffen wanneer een verzoek werd ingediend tot opnemering ter observatie van de te beschermen persoon, verpleging in een gezin of handhaving van die maatregelen⁴³.

Meestal wordt het initiatief genomen door familieleden van de te beschermen persoon, omdat ze op administratieve problemen stoten⁴⁴, of door naastbestaanden. Soms wordt het verzoek ingediend door een personeelslid van een verzorgingstehuis of door een maatschappelijk werker verbonden aan het plaatselijke OCMW. Zelf neemt de te beschermen persoon maar zelden het initiatief. Toch gebeurt het dat de vrederechter de te beschermen persoon aanraadt om een verzoek tot voorlopig bewind in te dienen als hij, naar aanleiding van een rechtszaak waarin de te beschermen personen betrokken is, vaststelt dat die laatste om één of andere reden onder de beschermingsmaatregel zou vallen.

⁴¹ Die vaak betrekking hebben op vermogende personen of ten minste op personen waarvan de naastbestaanden hoe langer hoe meer het hoofd moeten bieden aan onvoorziene problemen die soms moeilijk beheersbaar zijn.

⁴² Een vrederechter zegt in dat verband dat de meeste personen waarvoor een beschermingsmaatregel wordt gevraagd zich al in een RVT bevinden.

⁴³ Zie *infra*, de bevindingen met betrekking tot de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

⁴⁴ Een vrederechter geeft als voorbeeld: de weigering van de bank of van de post om op basis van een volmacht te betalen, de problemen om bepaalde documenten te krijgen, de vragen over successies of over de rol van een vriend die "gevaarlijk" dicht bij de beschermde persoon komt.

- > Volgens de bepalingen van artikel 488bis-B, § 3 van het Burgerlijk Wetboek dient bij het verzoek tot voorlopig bewind, op straffe van niet-ontvankelijkheid, een omstandige medische verklaring te worden gevoegd die niet ouder is dan veertien dagen en waarin de gezondheidstoestand van de te beschermen persoon wordt beschreven.

De voorgelegde medische verklaringen beantwoorden vaak niet aan de wettelijke vereisten⁴⁵, want het "omstandige" is meestal – volgens sommigen zelfs systematisch – ver te zoeken.

De verklaringen worden doorgaans opgesteld door de behandelende arts van de te beschermen persoon (huisarts). Soms worden ze opgesteld door iemand die verbonden is aan de instelling waar de betrokken persoon is opgenomen⁴⁶. Specialisten (gerieters, neurologen, psychiaters, ...) leveren slechts hoogst uitzonderlijk medische attesten af.

Een aantal magistraten zegt meestal contact te hebben met de arts die het medisch attest heeft opge maakt, om zich een precies beeld te kunnen vormen van de gevolgen van de daarin beschreven symptomen alvorens te beslissen over een verzoek tot het onder voorlopig bewind plaatsen van een persoon.

Tijdens de zitting in de raadkamer (of het bezoek aan de te beschermen persoon, mocht deze zich niet kunnen verplaatsen⁴⁷) kan de vrederechter zich overigens persoonlijk vergewissen van het al dan niet gerechtvaardigde karakter van het verzoek tot voorlopig bewind. Naast andere redenen die verband houden met de kostprijs van een dergelijke onderzoeksmaatregel⁴⁸, is dit één van de redenen waarom vrederechters zelden een bijkomende expertise bevelen. Twee van alle respondenten hebben in dat verband gezegd dat ze deze mogelijkheid soms overwegen als de maatregel wordt betwist door de te beschermen persoon of een naastbestaande, in de hoop de gemoederen te bedaren.

Een veel groter probleem dan het voorgaande, is de onmogelijkheid om een omstandige geneeskundige verklaring voor te leggen. Sommige artsen die worden aangesproken door de familieleden van de te beschermen persoon weigeren immers een medische verklaring op te stellen als ze onenigheid in de familie vermoeden. In deze gevallen en als de verzoeker overmacht kan bewijzen⁴⁹, zal men aan de vrederechter in een afzonderlijk verzoek moeten vragen om een geneesheer-deskundige aan te stellen⁵⁰.

- > De ondervraagde vrederechters melden dat de te beschermen persoon de maatregel slechts heel zelden betwist⁵¹. In de context van dementerenden hoeft dit niet te verbazen aangezien (zoals bovenvermeld) de beschermingsmaatregelen meestal worden gevorderd omdat de persoon door zijn gezondheid zijn wil niet langer klaar en duidelijk kenbaar kan maken.

45 Eén vrederechter betreurt het dat artsen hier niet voor opgeleid zijn.

46 Men kan zich ook afvragen of dit conform is met artikel 488bis-B, § 6 van het Burgerlijk Wetboek dat verbiedt om voor de medische verklaring een beroep te doen op een arts die op enigerlei wijze verbonden is aan de instelling waar de te beschermen persoon zich bevindt.

47 Zie artikel 488bis-B, § 6, alinea 2, en § 7, alinea 7, samen van het Burgerlijk Wetboek.

48 Een vrederechter deelt ons echter mee dat hij met een huisarts werkt die, in geval van twijfel of betwisting, snel meer uitvoerige adviezen geeft en dit, voor een heel schappelijke prijs (een vijftigtal euro).

49 Zie F. SWENNEN, "Het voorlopig bewind hervormd", R.W., 2004-2005, p. 3, nr. 15 en F. REUSENS, "La production d'un certificat médical dans le cadre de la législation relative à l'administration provisoire des biens des personnes partiellement ou totalement incapables de les gérer: à l'impossible nul n'est tenu?", noot onder Vred. Roeselare, 3 juli 2003 en Vred. Fontaine-L'Évêque, 5 augustus 2004, T.vred., 2005, p. 494.

50 Opgemaakt op basis van artikel 594, 1° van het Gerechtelijk Wetboek.

51 Een vrederechter verduidelijkt dat dit niet wil zeggen dat hij er de zin en de gevolgen van aanvaardt.

Er bestaan uiteraard grensgevallen, vooral bij bejaarden. Als de beschermde persoon zijn wil nog kenbaar kan maken, zal zijn mening belangrijk zijn voor de vrederechter, daar deze veel belang hecht aan de persoonlijke vrijheid.

Of ze nu wel of niet de geplande maatregel betwisten, feit is dat de te beschermen personen omzeggens nooit worden bijgestaan door een advocaat.

- > Wat de keuze van de voorlopige bewindvoerder betreft, bepaalt artikel 488bis-C, § 1 van het Burgerlijk Wetboek dat, onverminderd de eventuele voorkeur⁵² uitgedrukt door de te beschermen persoon of een als voorlopige bewindvoerder aangewezen naastbestaande, de vrederechter bij voorkeur als voorlopige bewindvoerder aanstelt: de vader en/of moeder van de te beschermen persoon, zijn echtgenoot, de wettelijke samenwonende partner, de persoon met wie de te beschermen persoon een feitelijk gezin vormt, een lid van de naaste familie of, in voorkomend geval, de vertrouwenspersoon⁵³.

Paragraaf 2 van artikel 488bis-B van het Burgerlijk Wetboek biedt aan eenieder de mogelijkheid⁵⁴ om voor de vrederechter of notaris een verklaring af te leggen waarin hij zijn voorkeur te kennen geeft betreffende de aan te wijzen voorlopige bewindvoerder indien hijzelf niet meer in staat zou zijn om zijn goederen te beheren⁵⁵. Deze verklaringen worden opgenomen in een centraal register⁵⁶ bijgehouden door de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, die ons interessante cijfers heeft meegedeeld. Daaruit blijkt dat ten eerste de inschrijvingen in het register meestal van notarissen komen, maar ook dat hun aantal met de jaren afneemt⁵⁷.

Artikel 488bis-B, § 3 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dan weer dat de vader en/of moeder, de echtgenoot, de wettelijk samenwonende, de persoon met wie de te beschermen persoon een feitelijk gezin vormt, de vertrouwenspersoon of het lid van de naaste familie die als voorlopige bewindvoerder werd aangewezen een verklaring voor de vrederechter kan afleggen waarin hij zijn voorkeur te kennen geeft betreffende de aan te wijzen persoon indien hij niet meer in staat zou zijn om zijn taak zelf uit te voeren. Er wordt een proces-verbaal van deze verklaring opgemaakt en rechtstreeks bij het dossier van de beschermde persoon gevoegd. Er wordt slechts hoogst uitzonderlijk, om niet te zeggen nooit, van deze mogelijkheid gebruik gemaakt, ook al tonen bepaalde personen die kandidaat zijn voor het mandaat van voorlopige bewindvoerder zich bezorgd over hun opvolging.

Als er geen verklaring van voorkeur werd afgelegd, geven de meeste ondervraagde vrederechters, zoals wettelijk bepaald, de voorkeur aan familiale voorlopige bewindvoerders⁵⁸. Een vrederechter is van oordeel dat de aanwijzing van een familiale voorlopige bewindvoerder in een context van dementerenden belangrijk is omdat de beschermingsmaatregel op zich al vaak heel slecht aankomt bij de familie: het aanwijzen

⁵² Op andere plaatsen in de tekst ook "voorafgaande wilsverklaring" genoemd.

⁵³ Deze verschillende personen zijn in de tekst genoemd onder de naam "familiale voorlopige bewindvoerders".

⁵⁴ Het gaat hier om een innovatie van de wet van 3 mei 2003.

⁵⁵ De vrederechter kan in een met redenen omklede beschikking om ernstige redenen van deze wilsbeschikking afwijken (artikel 488bis-B, § 2, laatste alinea van het Burgerlijk Wetboek).

⁵⁶ Dit register werd op 1 januari 2005 ingevoerd en georganiseerd krachtens het Koninklijk besluit van 21 september 2004 houdende vaststelling van de regels inzake oprichting, beheer en raadpleging van het Centraal Register der Verklaringen betreffende de aanwijzing van een voorlopige bewindvoerder (M.B., 3 januari 2005, p. 6).

⁵⁷ Notarissen: 860 in 2005; 751 in 2006 en 738 in 2007. Vrederechters (via de griffiers): 149 in 2005, 104 in 2006 en 87 in 2007.

⁵⁸ Eén van hen waakt er in het bijzonder over dat er een naast familielid wordt aangewezen als de te beschermen persoon een hoge leeftijd heeft bereikt.

van een professionele bewindvoerder zou in dit geval als een tweede “dolksteek” kunnen overkomen. Een ander argument voor de keuze van een familiale voorlopige bewindvoerder is de kostprijs die bij een professionele voorlopige bewindvoerder uiteraard een stuk hoger ligt. In de praktijk is immers gebleken⁵⁹ dat ze meestal een vergoeding vragen en bekomen waarvan het bedrag overeenkomstig artikel 488bis-H, § 1 van het Burgerlijk Wetboek niet meer mag bedragen van drie percent van de inkomsten van de te beschermen persoon⁶⁰.

Er zijn verschillende redenen om de voorkeur te geven aan professionele voorlopige bewindvoerders:

- de bestaande of mogelijke problemen tussen de te beschermen persoon en leden van zijn familie, of tussen familieleden onderling⁶¹;
- het bestaan van juridische of administratieve problemen voor de oplossing waarvan de familie niet voldoende deskundig is;
- de problemen die naastbestaanden hebben om hun eigen vermogen te beheren, omdat ze bijvoorbeeld zelf al diep in de schulden zitten;
- de duidelijke en misplaatste interesse van leden van de familie voor het vermogen van de te beschermen persoon.

Een vrederechter geeft echter toe dat hij alleen dan zijn toevlucht neemt tot een familiale voorlopige bewindvoerder als er zich iemand kandidaat stelt, omdat hij het over het algemeen eenvoudiger vindt om met professionele voorlopige bewindvoerders te werken. Een andere vrederechter laakt dit fenomeen dat typisch is voor grote steden, waar men al te gemakkelijk zijn toevlucht neemt tot professionele voorlopige bewindvoerders. Volgens hem geven dergelijke aanwijzingen aanleiding tot conflicten met de beschermde persoon en zijn omgeving. Maar hij geeft tegelijkertijd toe de vrederechter die een familiale voorlopige bewindvoerder aanwijst veel meer werk zal hebben op het vlak van controle⁶².

Als de vrederechters in een concreet geval besluiten om een professionele voorlopige bewindvoerder aan te wijzen, kiezen sommigen bij voorkeur plaatsvervangende vrederechters⁶³, terwijl anderen een beurtrol hebben ingevoerd onder de advocaten van hun kanton die dit soort taken uitvoeren.

- > Overeenkomstig de bepalingen van artikel 488bis-F, § 1 van het Burgerlijk Wetboek heeft de voorlopige bewindvoerder tot taak de goederen van de beschermde persoon als een goed huisvader te beheren of de beschermde persoon in dat beheer bij te staan. De tweede paragraaf voegt eraan toe dat de vrederechter de omvang van de bevoegdheden van de voorlopige bewindvoerder bepaalt, met inachtneming van de aard en de samenstelling van de te beheren goederen, evenals met de gezondheidstoestand van de beschermde persoon. Paragraaf drie bepaalt dat, bij gebreke van aanwijzingen in de beschikking houdende aanwijzing van de voorlopige bewindvoerder, deze laatste “de beschermde persoon vertegenwoordigt in alle rechtshandelingen en procedures als eiser en als verweerder”.

59 Deze praktijk is het resultaat van het feit dat het mandaat meestal onbezoldigd is (zie artikel 1986 van het Burgerlijk Wetboek en Th. DELAHAYE, “L’administrateur provisoire (article 488bis du Code civil). Loi du 3 mai 2003”, *Les dossiers du Journal des tribunaux*, nr. 45, Brussel, Larcier, 2004, n° 203, p. 141. Voor een meer genuanceerde stelling, zie het boek van F.-J. WARLET, één van de ondervraagde vrederechters: *L’administration provisoire des biens – Manuel pratique de l’administration provisoire des biens des personnes vulnérables*, Waterloo, Kluwer, 2008, p. 133, nr. 180. Zie ook het hieronder geformuleerde voorbehoud als voetnoot onder punt a.2.4.

60 Zie *infra*.

61 Het is opmerkelijk dat familiale geschillen een steeds weerkerend argument zijn om de keuze voor een professionele voorlopige bewindvoerder te verklaren.

62 Gelet onder meer op de onzorgvuldige manier waarop de familiale voorlopige bewindvoerders de rekeningen opstellen.

63 Artikel 71 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat plaatsvervangende rechters de vrederechters moeten vervangen. Hiervoor worden advocaten en soms ook notarissen aangesteld. Dit type van opdracht is meestal onbezoldigd.

Op één uitzondering na⁶⁴, geven alle ondervraagde rechters toe dat ze, in de meeste gevallen die hen worden voorgelegd⁶⁵, een algemeen mandaat verlenen aan de voorlopige bewindvoerder⁶⁶. Bijzondere mandaten van bijstand of vertegenwoordiging⁶⁷ komen omzeggens nooit voor. Dit type mandaat wordt enkel toegekend als dit de meest voor de hand liggende oplossing is of als de verzoeker zelf de rechter heeft kunnen overtuigen van de redenen van een eventuele beperking. Eén vrederechter zegt evenwel dat, als hij inderdaad meestal een algemeen mandaat verleent aan de door hem aangewezen voorlopige bewindvoerders, het kan gebeuren dat hij met hen overleg pleegt als ze aan het werk zijn om de modaliteiten van hun werkzaamheden nader te bepalen. Een andere zegt zich relatief soepel op te stellen als de beschermde persoon de wens uit om bepaalde zaken nog zelf te beheren: hij tracht dan een zekere vrijheid mogelijk te maken, waarvan hij akte laat nemen in het proces-verbaal van de zitting⁶⁸.

De omvang van de taak van de voorlopige bewindvoerder wordt slechts heel zelden met redenen omkleed omdat de beschermde persoon en zijn omgeving meestal, in schijn althans, zich niet verzetten tegen het verzoek.

- > Sinds de wet van 3 mei 2003 bepaalt artikel 488bis-B, § 4 van het Burgerlijk Wetboek dat de beschermde persoon, voor de duur van het voorlopig bewind, het recht heeft zich te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon die wordt aangewezen door hemzelf of, als hij er zelf geen aanwijst en indien nodig, door de vrederechter.

Er is geen duidelijke tendens merkbaar wat de regelmaat betreft van gevallen waarbij een vertrouwenspersoon wordt aangewezen in dossiers van voorlopig bewind. Een aantal rechters zegt dat men zelden tot dergelijke aanwijzingen overgaat omdat er zo weinig verzoeken in die zin worden ingediend. Soms wijzen ze, als vertrouwenspersoon, een familielid aan dat, ondanks zijn verzoek, niet als voorlopige bewindvoerder werd aangewezen⁶⁹. Er wordt soms ook een vertrouwenspersoon aangewezen als zijn aanwezigheid, gezien de gezondheidstoestand van de beschermde persoon, vereist is om de contacten met de voorlopige bewindvoerder waar te nemen.

In de kantons waar vertrouwenspersonen vaker worden aangewezen, is dit het gevolg van het feit dat de beschermde persoon diens aanwijzing meer of minder duidelijk heeft gevraagd of dat een derde, al dan niet behorend tot de kennissenkring, gevraagd heeft om in die hoedanigheid te worden aangesteld⁷⁰. Het gebeurt ook dat de vrederechter, om menselijke redenen, de mogelijkheid om een vertrouwenspersoon aan te wijzen aankaart⁷¹, soms zelfs met vermelding van de identiteit van de persoon die hiervoor in aanmerking zou kunnen komen. Het komt evenwel bijna nooit voor dat de aanwijzing het

64 Deze rechter zegt dat hij regelmatig bijzondere mandaten verleent aan de voorlopige bewindvoerder (bv.: alleen het onroerend patrimonium beschermen).

65 Zowel in het kader van dementie als erbuiten. Deze vaststelling is dus niet altijd bijzonder voor de ziekte van Alzheimer.

66 Uit voorzorg, maar ook gemakshalve, volgens één van hen.

67 Bijvoorbeeld: het beheer van een gebouw, de ondertekening van een authentieke akte, ...

68 Deze mogelijkheid wordt meestal benut als de beschermde persoon laat weten dat hij de opheffing van het voorlopig bewind wil vragen en heeft dus weinig te maken met de problematiek van dementie, aangezien, zoals we later zullen zien (punt a.3.), deze aandoening in de meeste gevallen van degeneratieve aard is, waardoor een dergelijke opheffing uitgesloten is.

69 In dezelfde gedachtegang kan het voorkomen dat de persoon die als vertrouwenspersoon wordt aangewezen zich kandidaat had gesteld om als voorlopige bewindvoerder op te treden, maar dat de rechter meende dat hij niet over de nodige capaciteiten beschikte om deze taak uit te voeren.

70 Men dient in dit geval de motivatie van derden nauwgezet te onderzoeken.

71 Een vrederechter deelt ons mee dat hij deze mogelijkheid telkens aankaart tijdens de zitting: hij biedt ze aan, maar legt ze nooit op.

gevolg is van een verzoek in die zin door de persoon die het verzoek tot aanwijzing van een voorlopige bewindvoerder heeft ingediend.

De vertrouwenspersonen behoren meestal tot de familiale kring van de beschermde persoon. In een aantal zeldzame gevallen wordt een maatschappelijk werker aangewezen, doch enkel als de beschermde persoon er uitdrukkelijk om vraagt.

2.1.1 De werking van het voorlopig bewind

- > De frequentie van de contacten van de vrederechter met de beschermde persoon tijdens de duur van het voorlopig bewind verschillen van kanton tot kanton⁷².

Sommigen ontmoeten de beschermde persoon ter gelegenheid van, bijvoorbeeld, de verzoeken tot machtiging van de voorlopige bewindvoerder voor beslissingen met betrekking tot de goederen die men als "belangrijk" zou kunnen bestempelen⁷³ of ontvangen hem in de raadkamer. Dank zij deze ontmoeting kan de vrederechter zich niet alleen vergewissen van de gezondheidstoestand van de beschermde persoon, maar kan hij ook de familieleden enigszins geruststellen, omdat deze dan zelf kunnen vaststellen dat de rechter er niet zo licht over gaat.

Een vrederechter in een uitgesproken landelijk kanton deelt mee dat de beschermde personen heel gemakkelijk bij hem langs komen, voor zover ze dit uiteraard nog kunnen. Hij ontvangt ze altijd. Een andere vrederechter zegt dat hij afspraken zoveel mogelijk vermijdt en liever per brief of telefonisch contact opneemt met de betrokkene⁷⁴.

Andere magistraten ontmoeten omzeggens nooit de beschermde personen uit hun kanton.

- > Een aantal magistraten geeft toe dat het tijd geveerd heeft de rol en het nut van een vertrouwenspersoon een plaats te geven. De frequentie van de relaties van de vrederechter met vertrouwenspersonen is blijkbaar aan de lage kant, maar als er contacten zijn op verzoek van de beschermde persoon, dan zijn die ook doorgaans erg constructief. Sommigen zijn van oordeel dat de vertrouwenspersoon een cruciale rol speelt als bemiddelaar tussen de beschermde persoon en de verschillende actoren.

De contacten tussen de vrederechter en de vertrouwenspersoon komen meestal tot stand omdat deze laatste een aantal grieven heeft ten opzichte van de voorlopige bewindvoerder, die meestal te wijten zijn aan het feit dat ze niet begrijpen welke rol deze speelt of omdat ze denken dat de vertrouwenspersoon belast is met een beheersmandaat. In dergelijke gevallen volstaat meestal een onderhoud met de vrederechter in de raadkamer om de relaties tussen de verschillende protagonisten in goede banen te leiden. Eén rechter zegt evenwel altijd op zijn hoede te zijn bij klachten van de vertrouwenspersonen omdat een aantal onder hen minder bezorgd zijn om het welzijn van de beschermde persoon dan om het behoud van de toekomstige erfenis.

⁷² *Eén vrederechter verklaart dat de relaties die hij met de beschermde persoon heeft met een grotere regelmaat verzorgt als de voorlopige bewindvoerder een familielid of een naaste is dan als het om een professionele bewindvoerder gaat omdat in dat laatste geval de familie de schakel is tussen de vrederechter en de beschermde persoon.*

⁷³ *Zie artikel 488bis-F, § 3 van het Burgerlijk Wetboek dat bepaalt dat de voorlopige bewindvoerder een speciale machtiging aan de vrederechter moet vragen om bepaalde verrichtingen te doen.*

⁷⁴ *Hij zegt hetzelfde in verband met de contacten die hij met vertrouwenspersonen heeft.*

- > In een aantal kantons zijn de relaties tussen de vrederechters en de familiale voorlopige bewindvoerders intenser dan die met professionele bewindvoerders.

Wat de gemengde kwesties betreft – zoals persoonlijke zaken die van belang zijn voor het vermogen⁷⁵ – zijn de rechters eerder geneigd om de voorlopige bewindvoerders die erom verzoeken⁷⁶ in te dekken. Eén rechter heeft ons in dit verband meegedeeld dat persoonlijke kwesties vaker worden aangekaart als er geen familie is of als die afwezig blijft⁷⁷.

Twee andere rechters melden daarentegen dat ze nooit uitspraak doen over de keuze van de verblijfplaats van de beschermde persoon, omdat het voorlopige bewind alleen een bescherming van de goederen beoogt⁷⁸. De vraag rijst trouwens niet zo vaak omdat de beschermde persoon in tal van gevallen, nog vóór de aanwijzing van een voorlopig bewindvoerder, is opgenomen.

Wat de vragen tot machtiging van giften betreft, lijken de rechters sneller geneigd om machtiging te verlenen tot het maken van een testament dan tot een schenking. Ze leggen bij die laatste meer voorzichtigheid aan de dag omdat, in tegenstelling tot het testament, een schenking gevolgen zal hebben tijdens het leven van de beschermde persoon en dus zijn vermogen zou kunnen aantasten.

- > De meeste rechters zijn, net als de professionele voorlopige bewindvoerders, van oordeel dat de problematiek rond de kosten en honoraria van deze laatste de nodige vragen doet rijzen, meer bepaald wat de waardering van uitzonderlijke prestaties betreft⁷⁹. Naast de forfaitaire bezoldiging die nooit meer mag bedragen dan drie percent van de inkomsten van de beschermde persoon, mag de professionele voorlopige bewindvoerder⁸⁰ immers een bezoldiging vragen voor buitengewone ambtsverrichtingen⁸¹.

Om de bezoldiging voor buitengewone ambtsverrichtingen te berekenen, baseert een aantal vrederechters zich op de tarieven die in 2002 werden gepubliceerd in een juridisch tijdschrift⁸² en sindsdien aan de index werden aangepast. Een aantal jaren geleden werd in het gerechtelijk arrondissement Nijvel eveneens een nomenclatuur vastgesteld in overleg met alle vrederechters van het arrondissement. Deze zou op korte termijn officieel moeten worden bijgewerkt in functie van de indexaanpassing en van een aantal objectieve stijgingen van de kosten, zoals de verplaatsingskosten. De vrederechters van de gerechtelijke arrondissementen Doornik⁸³ en Marche-en-Famenne⁸⁴ beschikken eveneens over een barema.

⁷⁵ Bijvoorbeeld keuze van de verblijfplaats of van een medische behandeling.

⁷⁶ Mits rekening te houden met het doktersadvies, zegt één van hen.

⁷⁷ Hij meent dat de professionele voorlopige bewindvoerder zich in dit geval meer moet inzetten voor zijn sociale rol, buiten de bezoeken die hij geacht wordt af te leggen aan de beschermde persoon (zie in dat verband artikel 488bis-C, § 3, alinea 1er, punt 4 van het Burgerlijk Wetboek).

⁷⁸ Eén van hen zegt dat hij er vaak in slaagt om de omgeving te laten instemmen met de voorgestelde oplossing.

⁷⁹ Verrichtingen die verder reiken dan het dagelijkse beheer van de goederen van de beschermde persoon.

⁸⁰ Zie supra (punt a.1.5) voor de reden van het verschil in de praktijk tussen de familiale voorlopige bewindvoerders en de professionele voorlopige bewindvoerders. Eén vrederechter deelt ons echter mee dat het ook voorkomt dat familieleden een bezoldiging van 3 % vragen. Hij stemt daarmee in als de eis verantwoord is, bijvoorbeeld als de voorlopige bewindvoerder een ver familielid is. Eén van zijn collega's laat overigens weten dat hoe langer hoe meer familiale voorlopige bewindvoerders een vergoeding vragen voor de gemaakte kosten (vooral terugbetaling van de kosten).

⁸¹ Artikel 488bis-H, § 1 van het Burgerlijk Wetboek.

⁸² Zie het voorstel tot tarificatie van de kosten en honoraria van de advocaten- voorlopige bewindvoerders van goederen van de vrederechters van de Afdeling van Charleroi van het Koninklijk Verbond van Vrede- en Politiechters (cf. J.T., 2002, p. 548).

⁸³ Er is evenwel geen akkoord bereikt voor het rechtsgebied van het Hof van Beroep te Bergen om uniforme tarieven vast te leggen voor de buitengewone prestaties.

⁸⁴ Geïnspireerd op de tarieven van Charleroi en bekendgemaakt in 2002 (zie supra).

De verschillende tarieven omvatten ook het bedrag dat de voorlopige bewindvoerders als kosten (briefwisseling, kopiekosten, verplaatsingen, telefoon, fax, ...) mogen aanrekenen.

Eén vrederechter onderstreept dat het belangrijk is om rekening te houden met de kosten en buitengewone ambtsverrichtingen – binnen de perken van het redelijke uiteraard – omdat de bezoldiging van 3 % van de inkomsten van de beschermde persoon vaak heel laag is, gelet op de karige inkomsten. Een andere vrederechter is overigens de mening toegedaan dat de professionele voorlopige bewindvoerder recht zou moeten hebben op een vergoeding als hij, naast het beheer van de goederen, ook een aantal sociale aspecten in de ruime zin van het woord voor zijn rekening neemt.

Als er specifieke vragen rijzen met betrekking tot de gevraagde bedragen, vragen de vrederechters bijkomende inlichtingen of bewijsstukken alvorens definitief uitspraak te doen.

2.1.2 Het einde van de taak van de voorlopige bewindvoerder

- > In de bijzondere context van de dementie, kan alleen het overlijden⁸⁵ het einde betekenen van het voorlopig bewind als beschermingsmaatregel. De verzoeken tot opheffing⁸⁶ zijn immers praktisch onbestaand, doordat de toestand van de beschermde persoon slechts in een heel zeldzaam aantal gevallen significant zal verbeteren.
- > Als er een verzoek tot vervanging⁸⁷ van de voorlopige bewindvoerder wordt ingediend, dan is de initiatiefnemer ervan doorgaans een familielid van de beschermde persoon die de verstoorde verstandhouding tussen beiden als reden aanvoert⁸⁸. Een dergelijk verzoek wordt soms ingediend door de beschermde persoon zelf, die meer vrijheid wil of die over meer geld wil kunnen beschikken.

Deze verzoeken betreffen meestal professionele voorlopige bewindvoerders. De rechters gaan hierbij altijd behoedzaam te werk, vooral als het verzoek tot vervanging van een derde komt. In dit laatste geval willen ze meestal de voorlopige bewindvoerder horen alvorens de partijen op te roepen. Eén vrederechter deelt ons overigens mee dat hij er de voorkeur aan geeft de taak van de voorlopige bewindvoerder aan te passen, in plaats van deze te vervangen.

2.2 De wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke

Caveat: de uiteenzetting met betrekking tot de wet van 26 juni 1990 is betrekkelijk kort omdat de meeste onderzochte vrederechters in kantons werken waar er geen psychiatrisch ziekenhuis is. Deze magistraten hebben dus maar heel uitzonderlijk te maken met deze wet en dan nog enkel in het eerste stadium van de procedure wanneer de geesteszieke nog in hun kanton verblijft. Voor de verlenging van de dwangopname of verpleging in een gezin is de rechter van het kanton waar de zieke uiteindelijk wordt geplaatst of verpleegd, bevoegd⁸⁹.

⁸⁵ Zie artikel 488bis-D, alinea 3, in fine van het Burgerlijk Wetboek.

⁸⁶ Zie artikel 488bis-D, alinea 1 van het Burgerlijk Wetboek.

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ Verstoring die, als ze bewezen is, meestal te wijten is aan onbegrip.

⁸⁹ Artikel 35 van de wet van 26 juni 1990 bepaalt immers dat als de zieke in een ander kanton wordt geplaatst, de vrederechter het dossier doorstuurt naar het kanton waar de zieke wordt geplaatst. Deze laatste is dan bevoegd. Zie ook artikel 627, 6° van het Gerechtelijk Wetboek dat zegt dat, wanneer het gaat om vorderingen ingesteld krachtens de wet van 26 juni 1990, enkel bevoegd is om kennis te nemen van de vordering de rechter is van de plaats waar de zieke wordt verzorgd of geplaatst is of, bij gebreke daarvan, de rechter van de plaats waar de zieke zich bevindt.

2.2.1 Het toepassingsgebied van de wet

Krachtens artikel 2 van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, kunnen de beschermingsmaatregelen slechts worden getroffen ten aanzien van een geesteszieke indien zijn toestand dat vereist, "hetzij omdat hij zijn gezondheid en zijn veiligheid ernstig in gevaar brengt, hetzij omdat hij een ernstige bedreiging vormt voor andermans leven of integriteit".

Twee ondervraagde vrederechters zijn van oordeel dat de wet van 26 juni 1990 niet van toepassing is op personen met de ziekte van Alzheimer⁹⁰.

Twee andere rechters zeggen omzeggens nooit geconfronteerd te zijn met een verzoek tot opneming ter observatie van een persoon met de ziekte van Alzheimer. Eén van hen antwoordt echter dat hij in dit geval niet zou weigeren om de wet toe te passen en dat hij zich vooral zou baseren op het feit dat de persoon een gevaar is voor zichzelf. Hij voegt er evenwel aan toe dat, in de mate dat een nulrisico een zuivere utopie is, het verkeerd zou zijn om te oordelen dat een persoon een gevaar is voor zichzelf omdat hij de neiging heeft om de gaskraan te vergeten dichtdraaien. Een andere zegt een verzoek te hebben gekregen tot opneming ter observatie van een persoon in een "pre-Alzheimer-stadium", die zich in zijn flat te midden van zijn uitwerpselen had opgesloten. De beschermingsmaatregel werd uiteindelijk niet getroffen omdat de persoon akkoord ging met een ziekenhuisopname.

Een groot aantal vrederechters zegt dat de verzoeken tot opneming ter observatie slechts uitzonderlijk betrekking hebben op bejaarden. Eén rechter zegt dat het nemen van een dergelijke maatregel voor hen niet gerechtvaardigd is omdat de meesten onder hen al in een beveiligde of althans geborgen plaats verblijven (home, RVT, ...).

Dit soort maatregel, dat meestal een opsluiting in een psychiatrische dienst met zich mee brengt, wordt hoe dan ook vaak beschouwd als totaal ongeschikt voor personen die lijden aan de ziekte van Alzheimer omdat ze in deze diensten soms evenveel gevaar lopen als bij hen thuis, zeker als men weet wie er allemaal in deze diensten verblijft.

Eén magistraat is ten slotte de mening toegedaan dat er een vacuüm is tussen de wet van 18 juli 1991 en de wet van 26 juni 1990. Hij haalt in dat verband het voorbeeld aan van een persoon die weigert om zich te laten opnemen in een rusthuis, terwijl een dergelijke maatregel gerechtvaardigd is gezien zijn gezondheidstoestand (verlies van zelfstandigheid, gevaar, ...). Als een voorlopige bewindvoerder wordt aangewezen om de goederen van deze persoon te beheren, dan zal hij deze in principe niet kunnen dwingen om zijn huis te verlaten. Dit juridisch vacuüm ligt aan de basis van een aantal onrechtmatige verzoeken op basis van de wet van 26 juni 1990, aangezien dit het enige middel is waarover de belanghebbenden beschikken om de te beschermen persoon in een home te laten opnemen⁹¹.

90 H. NYS is van oordeel dat bejaarden die door dementie zijn aangetast, niet als geesteszieken in de strikte zin van het woord kunnen worden beschouwd aangezien het hier om een lichamelijk degeneratief proces gaat (H. NYS, "Le médecin et le malade mental", in *Le médecin et le droit*, Kluwer, 1995, p. 231, geciteerd door P. BOXHO, "Applications médico-légales de la loi du 26 juin 1990", *Rev.trim.dr.fam.*, 2003, p. 18). Zie ook Vred. Anderlecht I, 6 februari 1992, T. Vred., 1992, pp. 77-78: volgens deze beslissing is ouderdomsdementie geen geestesziekte.

91 Zie *infra*, de mogelijkheid van gezinsverpleging.

2.2.2 De indiening van het verzoek

Volgens de artikelen 5 en 23 van de wet van 26 juni 1990, mag iedere belanghebbende een verzoek tot opnemering in observatie of gezinsverpleging indienen. Artikel 9 van de wet bepaalt tevens dat in spoedeisende gevallen, de procureur des Konings van de plaats waar de zieke zich bevindt, kan beslissen dat deze ter observatie zal worden opgenomen in een psychiatrische dienst. De procureur des Konings treedt op, hetzij ambtshalve na het schriftelijke advies van een door hem aangewezen arts, hetzij op schriftelijk verzoek van een belanghebbende, welk verzoek vergezeld moet zijn van het omstandig geneeskundig verslag. Hij dient de bevoegde rechter binnen de vierentwintig uur na zijn beslissing daarvan in kennis te stellen en bij hem een verzoekschrift in te dienen dat identiek is aan dat wat elke belanghebbende mag neerleggen, waarbij hij dan ook het omstandig geneeskundig verslag dient toe te voegen⁹².

Ter gelegenheid van de bespreking van de eerste toepassingen van de wet, hebben tal van auteurs zich bezorgd getoond over het feit dat de procedure bij hoogdringendheid in een te groot aantal gevallen werd toegepast. Ook al is dit nog steeds het geval in een aantal kantons, toch stelt men vast dat de overgrote meerderheid van ondervraagde rechters van oordeel is dat de procureur des Konings in dit type dossiers zelden, om niet te zeggen nooit, initiatief neemt^{93 94}.

Eén enkele magistraat⁹⁵ citeert, in verband met de interventies van het Parket, een cijfer van negentig procent. Volgens hem zijn deze interventies problematisch, en wel om verschillende redenen. Enerzijds moet de vrederechter over het spoedeisende verzoek van de procureur des Konings dikwijls een beschikking vellen op basis van een verslag dat niets anders is dan het schriftelijke en per definitie weinig gedetailleerde advies dat tot de ambtshalve tussenkomst van het Parket heeft geleid⁹⁶. Anderzijds bevat het dossier van het Parket over het algemeen geen inlichtingen en is de procureur des Konings systematisch afwezig op de zitting, zodat de vrederechter maar over heel weinig inlichtingen beschikt om zich een beeld te kunnen vormen van de situatie⁹⁷.

Behoudens bij de procedure bij hoogdringendheid, zijn de verzoekers meestal familieleden die tot een dergelijke stap overgaan na een crisis, een significant voorval, een plotse en ernstige achteruitgang van de gezondheidstoestand van de zieke, of als ze als mantelzorger uitgeput zijn. Het verzoek kan echter ook worden ingediend door een OCMW-lid of de burgemeester van de plaats waar de zieke zich bevindt.

2.2.3 Het omstandig medisch verslag

De onvolledigheid van de medische verslagen die nochtans een ontvankelijkheidsvoorwaarde zijn van een verzoek op basis van de wet van 26 juni 1990, is een probleem dat steeds weer terugkomt en dat des te verontrustender is als men weet dat de geplande beschermingsmaatregel een ernstige beperking inhoudt van de

92 Zie volgend punt.

93 Een magistraat zegt dat, in geval van twijfel, het parket een geneesheer-deskundige ter plaatse stuurt. Als deze oordeelt dat er geen sprake is van hoogdringendheid, dan stuurt hij het dossier terug naar de vrederechter.

94 Een spoedinterventie is in dat geval slechts gerechtvaardigd als het Parket te maken heeft met een totaal onevenwichtige persoon, waar geen huis meer mee te houden is, en niet in geval van agressie binnen de familie.

95 Voor zover we weten gaat het hier slechts om één enkele vrederechter in wiens kanton er zich een psychiatrische instelling bevindt die we niet bepaald als "groot" zouden bestempelen.

96 Terwijl, zoals vermeld, de wet in dit geval spreekt van een later voorleggen van een omstandig geneeskundig verslag.

97 De magistraat die dit zegt voegt eraan toe dat "het beroep op het parket meestal gestoeld is op het inderdaad bevestigde gevoel dat er een snelle procedure bestaat. Maar deze snelle procedure heeft een prijs: dossiers die niet op punt staan, een getraumatiseerde mens en een grote kans op fouten".

bewegingsvrijheid van de zieke. In het bijzondere geval van de ziekte van Alzheimer, is er in talloze verslagen sprake van “ouderdomsdementie”, zonder meer.

Om dit te verhelpen zorgt een aantal rechters ervoor dat de opsteller van het verslag aanwezig is op de zitting, zodat hij meer inlichtingen kan geven en/of kan antwoorden op de vragen die worden gesteld.

In het kader van een verzoek tot voorlopig bewind, komt het overigens vaak voor dat een bijkomend onderzoek wordt bevolen – in de vorm van een expertise, meestal een psychiatrische expertise. Om tijd te winnen laten bepaalde rechters zich op de zitting zelf al bijstaan door een psychiater of een gerechtelijke geneeskundige.

De meeste rechters menen dat ook hier de opstellers van de geneeskundige attesten meestal huisartsen zijn⁹⁸.

De geneeskundige verslagen die de rechter ontvangt na de veertig dagen observatie of na een eerste periode van handhaving, zijn uiteraard veel uitgebreider, zodat de rechter beter kan oordelen welke maatregel geschikt is.

2.2.4 Bijkomende aanwijzing van een voorlopige bewindvoerder

Zoals gemeld⁹⁹, kan de vrederechter die moet oordelen over een verzoek tot inobservatieneming of verpleging in een gezin, of tot handhaving van beide maatregelen, overeenkomstig artikel 488bis-B, § 1 van het Burgerlijk Wetboek ambtshalve een maatregel nemen ter bescherming van de goederen van deze persoon.

De vrederechters verklaren, zonder meer, dat ze deze mogelijkheid soms benutten. Maar dit gebeurt zeker niet systematisch. Eén magistraat zegt evenwel dat de geesteszieken waarmee hij te maken heeft vaak al een voorlopige bewindvoerder hebben, meestal wegens hun verleden in de psychiatrie. Een andere zegt dat deze mogelijkheid heel heilzaam is daar dat hij al heeft kunnen vaststellen dat een gezond beheer de zieke geruststelt en de geestelijke gezondheid ten goede komt.

2.2.5 De mogelijkheid van verpleging in een gezin

Artikel 23 van de wet van 26 juni 1990 bepaalt dat, wanneer beschermingsmaatregelen nodig zijn, maar de toestand van de geestesziekte en de omstandigheden niettemin verpleging in een gezin toelaten, men de zieke “in een gezin” kan laten verplegen. “Gezinsbehandeling of -verpleging” dient in de ruime zin te worden opgevat als niet alleen de plaatsing in het gezin van de zieke, in de enge zin van het woord, maar ook in elk midden waar hij zich thuis voelt, zoals een opvangcentrum, een gemeenschap of een rusthuis¹⁰⁰. Eén van de ondervraagde magistraten is van oordeel dat deze interpretatie “beperkt” in een wettekst zou moeten worden gegoten.

De mogelijkheid tot verpleging in een gezin wordt unaniem goed onthaald, maar er wordt te weinig gebruikt van gemaakt omdat er tal van problemen mee gepaard gaan. Volgens artikel 24, § 3, van de wet van 26 juni

98 Slechts één enkele respondent heeft het over 50/50, bij benadering.

99 Zie supra

100 A KOHL, “La loi du 26 juin 1990 relative à la protection de la personne des malades mentaux”, in *Protection des malades mentaux et incapacités des majeurs: le droit belge après les réformes*, Reeks Familie & Recht, Diegem, Story-Scientia, 1996, p. 108.

1990, heeft de rechter die uitspraak doet over een verzoek tot verpleging in een gezin immers tot taak iemand met het toezicht op de ziekte en een arts met de behandeling te belasten¹⁰¹. De mensen die een dergelijke verantwoordelijkheid op zich willen nemen zijn echter dun bezaaid.

De maatregel blijft overigens te weinig gekend.

Een rechter betreurt trouwens dat de maatregel niet uitdrukkelijk bij wet werd bepaald als mogelijke oplossing na een observatieperiode of na de beslissing om iemand in een psychiatrische instelling te houden.

2.2.6 Andere moeilijkheid

Hoewel artikel 7, § 1 van de wet van 26 juni 1990 uitdrukkelijk bepaalt dat de zieke een andere advocaat mag aanstellen, bepaalt hetzelfde artikel dat bij ontvangst van het verzoekschrift, de rechter de stafhouder van de Orde van advocaten of het bureau van consultatie en verdediging¹⁰² vraagt om onverwijld een advocaat aan te wijzen. Eén rechter zegt in dat verband te betreuren dat tal van toegevoegde advocaten het dossier niet kennen, het niet hebben bestudeerd terwijl ze het op de griffie konden raadplegen, en zich voor het overige niet de minste moeite doen om meer gegevens te verzamelen. Sommigen onder hen zien hun cliënt slechts enkele minuten vóór de zitting ...

3 De bevindingen van de voorlopige bewindvoerders

Er werden meer dan 350 mails verstuurd naar advocaten die als voorlopige bewindvoerder zijn aangewezen en hun werkzaamheden in de Franstalige gerechtelijke arrondissementen uitoefenen. Ze werden willekeurig gekozen na raadpleging van het Belgisch Staatsblad, behalve dan voor het arrondissement Nijvel waar we, dank zij de aanwezigheid van een syndicus¹⁰³, de meeste voorlopige bewindvoerders konden aanschrijven.

We ontvingen een vijftigtal antwoorden, waaronder een aantal uitvoerige. Als men kijkt naar de cijfers en rekening houdt met de aanmoedigingen die we mochten ontvangen, kan men niet anders dan besluiten dat het onderzoek de belangstelling wegdraagt van de professionele voorlopige bewindvoerders. Een aantal onder hen heeft ons trouwens gevraagd de resultaten van het onderzoek openbaar te maken.

De steekproef is naar ons oordeel representatief vermits alle Franstalige gerechtelijke arrondissementen vertegenwoordigd zijn: Bergen (4), Doornik (1), Brussel (8), Luik (5), Verviers (2), Neufchâteau (3), Aarlen (5), Charleroi (4), Dinant (3), Hoei (3), Namen (3), Marche-en-Famenne (1) en Nijvel (9).

De vragenlijst die in Franstalig België werd verstuurd, was heel ruim opgevat met de bedoeling de antwoorden niet teveel te sturen. Ook al vallen niet alle antwoorden in het kader van de dementie¹⁰⁴, kan men niet anders dan besluiten dat een aantal problemen die de voorlopige bewindvoerders – en andere actoren op het veld – ondervinden, van relatief algemene aard zijn.

Doel van de vragenlijst was om de kwaliteit te meten van de contacten tussen de voorlopige bewindvoerder,

¹⁰¹ Zie ook artikel 27 van de wet van 26 juni 1990: "De behandelende geneesheer ontvangt of bezoekt de zieke op geregelde tijdstippen, verstrekt hem en de persoon die opdracht heeft hem te bewaken alle nuttige raadgevingen en instructies, en zendt ten minste eenmaal in het jaar aan de (rechter) een verslag waarin hij verklaart de vereiste verzorging te hebben verstrekt en waarin hij zijn advies geeft over de noodzaak de beschermingsmaatregel al dan niet te handhaven".

¹⁰² Nu "Bureau voor rechtbijstand".

¹⁰³ De Balie van Nijvel is momenteel de enige Franstalige balie waar een syndicus van voorlopige bewindvoerders collegiaal werd aangesteld. Hij verzekert de coördinatie en de verspreiding van nuttige inlichtingen bij de collega's en treedt voor specifieke vragen op als tussenpersoon tussen de bewindvoerders en de vrederechters.

¹⁰⁴ We hebben uiteraard aan de ondervraagden uitgelegd wat de context en de doelstellingen van het onderzoek zijn.

de beschermde persoon en de verschillende actoren rondom die persoon, uitgaande van de idee dat deze contacten onvermijdelijk moesten verschillen naargelang van de identiteit van de betrokken interveniënt en de gezins- of omgevingssituatie van de beschermde persoon. De voorlopige bewindvoerder is immers een centrale figuur die rekening dient te houden met tal van gegevens, wat in fine een – positieve of negatieve – invloed kan hebben op de levenskwaliteit van de beschermde persoon en zijn omgeving. Het leek ons dan ook interessant om erachter te komen hoe de bewindvoerders precies te werk gaan en welke oplossingen ze voorstellen als er problemen rijzen.

3.1 Aard van de contacten met de beschermde persoon

3.1.1 Algemeen

De meeste voorlopige bewindvoerders zeggen dat er geen standaardsituaties bestaan, zodat men steeds naar individuele oplossingen dient te zoeken. De aard van de contacten tussen de beschermde persoon en zijn voorlopige bewindvoerder hangt immers niet alleen af van zijn persoonlijkheid, geschiedenis, leeftijd, verwachtingen, omgeving,... maar ook en vooral van zijn vermogen om te luisteren en van zijn begripsvermogen.

Een aantal bewindvoerders geeft toe relatief weinig contact te hebben met de beschermde personen gezien hun geestestoestand (geen onderscheidingsvermogen) of, algemener nog, hun gezondheidstoestand. Ze zijn van oordeel dat contacten met personen met dementie of andere ernstige geestesziekten die onder meer het begripsvermogen en geheugen aantasten, praktisch onmogelijk zijn. Sommigen hebben ook omzeggens geen contact met hoogbejaarde beschermde personen omdat deze zich niet bewust zijn van de situatie waarin ze zich bevinden en onrustig zouden worden door het bezoek van de voorlopige bewindvoerder.

Hetzelfde is ook soms waar voor personen die in een home zijn geplaatst¹⁰⁵. In dit geval beperkt de rol van de voorlopige bewindvoerder zich vaak tot het betalen van de verblijfsfactuur, waarin ook de persoonlijke aankopen en vrijetijdsbesteding vervat zijn. De bewindvoerders hebben veeleer contact met de directie, de sociale dienst of het verplegend personeel, bij wie ze kunnen aankloppen omdat deze meestal hun bewoners kennen en desgevallend als tussenpersoon/“tolk” kunnen optreden. Soms is het inderdaad beter dat de voorlopige bewindvoerder, die vaak wordt beschouwd als een indringer in het leven en het beheer van het vermogen van de beschermde persoon, zich discreet opstelt en niet op de voorgrond treedt.

Een Brusselse voorlopige bewindvoerder zegt overigens dat er weinig contacten zijn met de beschermde personen omdat deze soms over het hele Belgische grondgebied verspreid leven. Hij wordt immers geregeld aangewezen bij tijdelijke opnames in een Brussels ziekenhuis van personen die vervolgens naar huis terugkeren.

In het geval van meer geregelde contacten¹⁰⁶ is de verstandhouding tussen de beschermde persoon en de voorlopige bewindvoerder meestal positief en gebaseerd op wederzijds vertrouwen, vooral als de tussenkomst van de bewindvoerder meer als een hulp dan als een belemmering of een inmenging¹⁰⁷ wordt ervaren. Een aantal personen, vooral bejaarden die hun dagen rustig en zonder zorgen willen slijten, zou zelfs opgelucht zijn

¹⁰⁵ Een voorlopige bewindvoerder is evenwel van oordeel dat het nuttig is om geregeld een bezoek af te leggen aan de beschermde persoon die bij iemand anders verblijft (familie, instelling, ...).

¹⁰⁶ Sommigen stellen meer beschikbaar te zijn voor personen zonder familie.

¹⁰⁷ Een voorlopige bewindvoerder stelt dat er problemen ontstaan wanneer de persoon niet in een instelling verblijft, maar nog thuis woont.

dat het beheer van hun zaken aan een derde wordt overgelaten. Als de taak van de voorlopige bewindvoerder correct wordt begrepen en aanvaard, kan de verstandhouding soms zelfs heel hartelijk zijn¹⁰⁸.

De bewindvoerder dient evenwel de zaken van meet af aan goed te omschrijven door heel duidelijk te zeggen waar het precies om gaat en uit te leggen hoe hij van plan is te werk te gaan, zeker als men weet dat er meestal wantrouwig wordt gereageerd op de aanwijzing van een voorlopige bewindvoerder. Door klaar en duidelijk te zeggen waarover het gaat en het vertrouwen van de beschermde persoon te wekken, vermijdt men heel wat misverstanden en kan men zelfs de medewerking van de beschermde persoon bekomen. Het gaat erom de beschermde persoon, die vooral nood heeft aan geruststelling, voor zich te winnen. Een voorlopige bewindvoerder zal aan de beschermde persoon meedelen dat, als hij diens belangen moet beschermen, hij niet altijd zal handelen zoals die persoon dat wenst en dus niet altijd op diens verzoeken zal kunnen ingaan. Sommigen zijn van oordeel dat ze telkens weer dezelfde uitleg moeten geven en dat het invoeren van een zekere routine de verstandhouding met de beschermde persoon ten goede komt. Het is overigens altijd nuttig om aan de beschermde persoon te zeggen dat de taak van de voorlopige bewindvoerder en zijn manier van werken altijd kan worden aangepast naargelang van de omstandigheden. Het is ook goed om hem eraan te herinneren dat hij onder toezicht en gezag van de vrederechter werkt, waardoor bepaalde beslissingen waarmee de beschermde persoon in eerste instantie niet akkoord was, worden aanvaard.

Eén van de manieren om de relaties met de beschermde persoon vlotter te laten verlopen, is de bestaande structuren zo min mogelijk te veranderen en hem, indien mogelijk, een zekere autonomie te laten, bijvoorbeeld door hem een bankkaart te geven met een geplafonneerd afhaalbedrag. De kwaliteit van de contacten hangt immers af van het vermogen van de beschermde persoon om voor zichzelf in te staan. Hoe groter de zelfredzaamheid, hoe delicates de betrekkingen met de voorlopige bewindvoerder. Men dient dan ook een grote soepelheid aan de dag te leggen en tegelijkertijd grenzen te stellen om de goederen te kunnen blijven beheren. De voorlopige bewindvoerder moet dus blijk geven van een zekere vastberadenheid en autoriteit, zeker als de beschermde persoon overtuigd is dat hij verder zal kunnen handelen zoals vóór de invoering van het voorlopig bewind. Het komt erop aan een zeker evenwicht te vinden om niet te vervallen in de rol van maatschappelijk werker, en toch voldoende attent te zijn als er financiële beslissingen moeten worden genomen die grote gevolgen kunnen hebben voor het dagelijkse leven van de beschermde persoon.

Zoals gezegd, verschilt de aard van de contacten behoorlijk van persoon tot persoon. Sommige beschermde personen tonen zich heel dankbaar, anderen zijn integendeel zeer grof ten opzichte van de voorlopige bewindvoerder. Eén voorlopige bewindvoerder vertrouwt ons toe dat het "symptomatisch is dat net in de moeilijkste dossiers de personen het meest ondankbaar en zelfs ronduit onbeleefd zijn". Sommige beschermde personen tonen niet de minste dankbaarheid en willen maar niet begrijpen dat de voorlopige bewindvoerder hen geen geld kan geven als er geen is. De voorlopige bewindvoerders zijn soms het slachtoffer van de mentaliteit van "ik heb daar recht op". In dergelijke gevallen blijkt overigens dat de beschermde persoon meestal contact opneemt met de voorlopige bewindvoerder omdat hij meer geld wil dan het budget dat hem maandelijks of wekelijks is toegekend. De verhoudingen tussen de voorlopige bewindvoerder en de beschermde persoon verlopen soms moeizaam als de persoon beseft dat het beheer van zijn goederen hem volledig ontglipt, meer bepaald als de bewindvoerder bepaalde uitgaven moet weigeren.

Eén voorlopige bewindvoerder zegt dat het belangrijk is om het secretariaat van het kantoor op te leiden met het oog op de taken van de voorlopige bewindvoerder. Dit secretariaat bekleedt immers een eerstelijnsfunctie en moet vaak het hoofd bieden aan humeurige of zelfs kwetsende en beledigende uitspraken die beschermde

108 Een voorlopige bewindvoerder stelt zelfs dat hij één van de verstrooiingen is voor de bejaarden.

personen en hun omgeving zich veroorloven¹⁰⁹. Nog een andere bewindvoerder zegt dat hij van meet af aan de beschermde personen meedeelt dat ze hem mogen opbellen als er vragen zijn en dat hij altijd tracht de personen rechtstreeks aan de lijn te hebben.

De ondervraagde voorlopige bewindvoerders ervaren elk op hun manier de gevolgen van de gezondheidstoestand van de beschermde persoon die nog voldoende goed is om contacten met de buitenwereld te onderhouden, op de verhoudingen die tussen hen bestaan. Volgens sommigen zijn de verhoudingen met "jongere" personen met een familiaal en/of sociaal leven moeilijker omdat zij niet gelukkig zijn met het feit dat de voorlopige bewindvoerder hun uitgaven beperkt als waren ze weer kinderen geworden¹¹⁰. In sommige situaties vragen trouwens tal van hen toestemming om diverse contracten te tekenen en de factuur vervolgens naar de voorlopige bewindvoerder te laten sturen. Andere bewindvoerders zijn integendeel van oordeel dat de contacten vlotter verlopen met personen die problemen hebben met het beheer van hun goederen, zonder daarom aan een of andere geestesziekte te lijden (oogproblemen, achterlijkheid, ...). De meesten geven echter toe dat de zaken heel wat moeilijker liggen als de beschermde persoon niet goed genoeg is om volledig zelfstandig te leven, maar ook niet slecht genoeg om in dag en/of nachtopname te gaan. Men dient in dit geval immers de organisatie en coördinatie van een hele resem diensten aan huis te verzekeren (warme maaltijden, gezinshulp, artsen, ...).

3.1.2 De invloed van het bestaan van een vertrouwenspersoon

Op enkele uitzonderingen na worden slechts heel zelden vertrouwenspersonen aangewezen. De meeste voorlopige bewindvoerders hebben het dan over naastbestaanden die als vertrouwenspersoon worden beschouwd, in de gewone betekenis van het woord of in de betekenis van "referentiepersoon". De invloed van deze persoon zal later in dit rapport worden besproken.

Eén voorlopige bewindvoerder zegt dat, terwijl hij in zijn dossiers nooit heeft meegemaakt dat er officieel een vertrouwenspersoon werd aangewezen, een maatschappelijk werkster in een groot aantal van de dossiers tussenkomt en kostbare hulp biedt voor een hele reeks stappen die verder reiken dan het loutere beheer van de goederen van de beschermde persoon. Deze hulp is bijzonder efficiënt daar het om een professionele hulpverlener gaat die de zaken met de nodige afstand kan inschatten. Twee andere bewindvoerders, die de zeldzaamheid van een vertrouwenspersoon bevestigen, voegen eraan toe dat dit hen er niet van weerhoudt om aan de omgeving van de beschermde persoon (ouders, vrienden, sociale diensten) de bevoegdheden te verlenen die de wet aan de vertrouwenspersoon toekent (overmaken van kopies van verslagen, uitleg bij de boekhouding, inwinnen van adviezen over de te nemen beslissingen,...) als blijkt dat deze personen daartoe geschikt zijn.

Wanneer een vertrouwenspersoon officieel is aangewezen, blijft deze kennelijk veeleer passief of ten minste discreet, waardoor de invloed die hij zou kunnen hebben op de relaties tussen de voorlopige bewindvoerder en de beschermde persoon niet duidelijk is. Een voorlopige bewindvoerder vindt zijn standpunten in het alge-

¹⁰⁹ Hij voegt eraan toe dat als de spanningen te hoog oplopen, een vergadering bij de vrederechter het vaak mogelijk maakt om de rol van eenieder weer duidelijk te maken.

¹¹⁰ Een voorlopige bewindvoerder zegt dat bejaarden vaak wantrouwiger zijn omdat ze niet altijd begrijpen waarom een lasthebber van het gerecht optreedt. Hij vindt evenwel dat de contacten met jongere personen, gehandicapten of mensen met psychiatrische problemen beter zijn en meer weg hebben van maatschappelijke of psychologische hulp.

meen niet strijdig met deze van de vertrouwenspersoon¹¹¹. Volgens een andere bewindvoerder verdwijnt de vertrouwenspersoon meestal na een tijdje op de achtergrond of speelt hij zelfs geen enkele rol meer.

Als de banden van de vertrouwenspersoon met de voorlopige bewindvoerder goed zijn, dan heeft dit een gunstige invloed op de contacten die deze laatste met de beschermde persoon heeft. De vertrouwenspersoon speelt de rol van tussenpersoon tussen de voorlopige bewindvoerder en de beschermde persoon, wat in tal van dossiers een goede zaak is. Sommige beschermde personen, die aanvankelijk de beschermingsmaatregel moeilijk aanvaardden, hebben dank zij de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon minder moeite in hun contacten met de voorlopige bewindvoerder. De vertrouwenspersoon wordt overigens geraadpleegd voor belangrijke beslissingen en kan soms nuttige diensten bewijzen voor een aantal materiële stappen van organisatorische aard¹¹². Eén voorlopige bewindvoerder deelt ons mee dat in één van zijn dossiers de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon die de beschermde persoon geregeld bezocht, de opname van deze laatste heeft mogelijk gemaakt heeft omdat hij wist dat hij zou worden verwittigd bij eventuele problemen¹¹³.

Maar de aanstelling van een vertrouwenspersoon kan ook een heel slechte zaak zijn als die persoon bijvoorbeeld een toekomstige erfgenaam is die angstvallig waakt over het vermogen dat hij later zou moeten erven en zich weinig aantrekt van het lot van de beschermde persoon. Dit is ook zo als de vertrouwenspersoon deel uitmaakt van de familiale omgeving en hij in ruzie ligt met andere familieleden. De aangewezen vertrouwenspersoon is soms ook net die persoon die de vrederechter niet als voorlopige bewindvoerder¹¹⁴ heeft willen aanwijzen, wat soms aanleiding kan geven tot ernstige belangenconflicten¹¹⁵. In dergelijke gevallen komt het erop aan niet alleen de goederen van de beschermde persoon te beheren, maar ook rekening te houden met de ingesteldheid van de vertrouwenspersoon die dikwijls in het defensief gaat ... Als de vertrouwenspersoon echter zelf aan de basis ligt van de aanwijzing van de voorlopige bewindvoerder, dan wordt diens aanwezigheid uiteraard aanvaard.

In werkelijkheid staat of valt alles met de concrete inzet van de vertrouwenspersoon, zowel op het persoonlijke als het vermogensrechtelijke vlak. Sommigen menen in dat verband dat de vertrouwenspersoon meer invloed heeft op de verhoudingen tussen de voorlopige bewindvoerder en de beschermde persoon als hij geen deel uitmaakt van de familie; hij kan dan immers de problemen van op een zekere afstand benaderen en ook minder gevoelsmatig reageren. Een voorlopige bewindvoerder zegt in dit verband dat hij niet overtuigd is van de voordelen van een "institutionalisering" van de vertrouwenspersoon in de mate dat, als de participatie van een naastbestaande inderdaad een gunstige invloed kan hebben, het niet nodig is om de persoon met wie men kan samenwerken officieel als vertrouwenspersoon aan te wijzen.¹¹⁶ Als de vertrouwenspersoon een andere agenda heeft dan het behartigen van de belangen van de beschermde persoon, kan zijn tussenkomst integendeel schadelijk zijn voor het beheer van de goederen.

111 Deze bewindvoerder zegt ook dat de vertrouwenspersoon meestal niet wordt aangewezen als de beschermde persoon een zeker onderscheidingsvermogen behoudt.

112 Het kan overigens gebeuren dat de vertrouwenspersoon de "volle lading" krijgt van de beschermde persoon als hij beslissingen uitvoert die de voorlopige bewindvoerder heeft genomen ...

113 In het geval van een beschermde persoon van 35 jaar die nog bij zijn moeder leeft, doch op de grens van een plaatsing en thuisverpleging, is het de sociaal assistente die officieus de rol van vertrouwenspersoon vervult waarover hierboven sprake, en die contact opneemt met de ziekenhuizen of werkplaatsen en het vervoer zal regelen. Zonder haar tussenkomst zou er, althans volgens de voorlopige bewindvoerder, maar één mogelijkheid openstaan, namelijk een opname in een psychiatrische inrichting.

114 Of die zich, al dan niet terecht, bezig gehouden heeft met het vermogen alvorens er een voorlopig bewind werd aangewezen.

115 Een voorlopige bewindvoerder zegt evenwel dat, als de vrederechter aan wie de vertrouwenspersoon vroeger gevraagd heeft om aangewezen te worden als voorlopige bewindvoerder beslist om een derde aan te wijzen, deze zich terugtrekt zodat de mensen die als vertrouwenspersoon overblijven doorgaans over de nodige eigenschappen beschikken.

116 Deze voorlopige bewindvoerder zegt overigens dat hij meer concrete contacten heeft met de familie, de begeleidingsdiensten of de sociale diensten dan met de vertrouwenspersonen.

3.1.3 Het nemen van beslissingen in domeinen die zowel de goederen als de persoon van de beschermde persoon betreffen

Een voorlopige bewindvoerder laat geheel terecht opmerken dat de problemen met betrekking tot het verblijf of de medische behandeling van de beschermde persoon¹¹⁷ vooral van persoonlijke aard zijn en dat hiermee vergeleken het beheer maar een bijkomstigheid is¹¹⁸. Aldus behoudt de beschermde persoon de mogelijkheid om zelf te kiezen waar hij wil leven, voor zover financiële middelen dit toelaten¹¹⁹. Zo ook is de beschermde persoon vrij om te beslissen om samen te wonen met een derde, daar hij naar eigen goeddunken eigen keuzes mag/kan maken. Een voorlopige bewindvoerder vertelt in dat verband dat hij, in zijn hoedanigheid van plaatsvervangend rechter, ooit het verzoek heeft afgewezen van een voorlopige bewindvoerder tot uitwijzing van de partner van een beschermde persoon, die een huis zonder recht noch titel bewoonde, opdat deze niet langer als samenwonende zou worden beschouwd.

De voorlopige bewindvoerders trachten in het algemeen rekening te houden met de adviezen van de familie en een verzoenende rol te spelen. Samenspraak met de beschermde persoon¹²⁰ en zijn omgeving¹²¹, waarbij de voorlopige bewindvoerder suggesties formuleert¹²², blijkt essentieel bij het nemen van beslissingen. Het is zeer belangrijk om zoveel mogelijk inlichtingen bij verschillende, liefst onbaatzuchtige, bronnen in te winnen¹²³. Er zijn, vanuit het standpunt van de voorlopige bewindvoerders gezien, blijkbaar heel weinig problemen¹²⁴, omdat samenspraak het vaak mogelijk maakt om op termijn tot een akkoord te komen met de beschermde persoon.

Als er onenigheid blijft bestaan, leggen de meeste voorlopige bewindvoerders de zaak voor aan de vrederechter. Het komt evenwel voor dat bewindvoerders de beslissing die volgens hen de belangen van de beschermde persoon het beste dient, opleggen¹²⁵ – voor zover deze beslissing natuurlijk geen voorafgaande machtiging van de rechter vereist (bijvoorbeeld voor de verkoop van goederen).

117 Een voorlopige bewindvoerder zegt dat de wet betreffende de rechten van de patiënt van die aard is dat eventuele problemen kunnen worden opgelost.

118 Overigens zeer bijkomstig op het vlak van de medische behandelingen... De voorlopige bewindvoerders zijn hierbij heel behoedzaam en lijken erg te houden aan de kwaliteit van de diensten en aan de vrije keuze van dienstverleners. Een voorlopige bewindvoerder gaat zover te verklaren dat "eens de medische noodzaak is bewezen, het aan de voorlopige bewindvoerder is het geld te vinden".

119 De voorlopige bewindvoerder zal dan ook trachten om vooraf contact op te nemen met de instelling die de beschermde persoon heeft gekozen om zoveel mogelijk inlichtingen te krijgen.

120 Voor zover deze nog een standpunt kan vormen... De zelfredzaamheid van de persoon is hier heel belangrijk!

121 Al dan niet familiaal, naargelang van de omstandigheden: echtgenoot, meerderjarige kinderen, vertrouwenspersoon – al dan niet officieel, maatschappelijk werker, arts, gezinshulp, verpleegster ...

122 Een voorlopige bewindvoerder zegt dat men in moeilijke gevallen de tussenkomst van de behandelende arts moet vragen, daar deze vaak de juiste woorden vindt om de beschermde persoon over de streep te halen. Een andere persoon zegt dan weer dat hij voor de medische behandelingen liever een medisch advies volgt dan aan de wensen van de naastbestaanden gevolg te geven. Als er conflicten zijn, dan vraagt hij een neutrale deskundige, met in principe de instemming van alle betrokkenen.

123 Als er onenigheid is tussen de beschermde persoon en diens familie die zich bijvoorbeeld verzet tegen het thuis blijven wonen en de voorkeur geeft aan een rusthuis, zullen de voorlopige bewindvoerders in principe enkel waken over de belangen van de beschermde persoon en diens wil trachten te respecteren, zolang de oplossing haalbaar is op zowel het financiële als gezondheidsvlak. Een voorlopige bewindvoerder zegt dat als er conflicten zijn, het standpunt van de familie doorslaggevend is.

124 Een voorlopige bewindvoerder vertrouwt ons toe dat geduld en overredingskracht wonderen verrichten, wat niet altijd het geval is bij derden, familie of anderen. Hij voegt eraan toe dat in de tien jaar dat hij dit werk doet, de vrederechter slechts één enkele keer is moeten tussenkomen.

125 Anderen zeggen dat ze in dit geval een informatienota naar de vrederechter sturen.

In geval van manifest gevaar voor de beschermde persoon zal de voorlopige bewindvoerder de zaak voorleggen aan de procureur des Konings opdat die de maatregelen zou nemen die hem nuttig lijken (desgevallend toepassing van de wettelijke bepalingen betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke).

Er bestaan uiteraard twijfelgevallen, waarbij het moeilijk is een grens te trekken tussen het legitieme recht van elke persoon om te leven zoals hij dat wenst en de noodzaak om hulp te bieden aan personen die in omstandigheden leven die niet altijd met de menselijke waardigheid stroken. In deze grensgevallen komen de voorlopige bewindvoerders terecht in een juridische grijze zone, of zelfs in een juridisch vacuüm. Soms moeten ze het hoofd zien te bieden aan situaties die dreigen te onttaarden en waarbij ze machteloos moeten toekijken¹²⁶. In een geval van duidelijke weigering om iemand te laten opnemen in een gespecialiseerde instelling, verklaart een voorlopige bewindvoerder dat hij, samen met het OCMW, tracht een ploeg van maatschappelijk werkers of anderen op de been te brengen om het minimum te waarborgen voor de beschermde persoon. Een andere laat weten dat hij onlangs te maken had met een beschermde persoon die weigerde om naar een rusthuis te gaan en zijn laatste dagen liefst thuis wou doorbrengen. Aangezien het hier ging om een keuze die men moest kunnen respecteren, heeft de voorlopige bewindvoerder gezorgd voor familiale helpsters en thuisverplegers die het comfort van de hem toevertrouwde persoon konden verbeteren. Hij is van mening dat hij zich hierbij moet neerleggen, ook al zou hij zelf die keuze niet hebben gemaakt, en is van oordeel dat er geen sprake is van enig belangenconflict.

3.2 Aard van de contacten met de vrederechter

Het succes van het voorlopig bewind hangt grotendeels, maar uiteraard niet alleen, af van de permanente dialoog die idealiter zou moeten bestaan tussen de vrederechter en de voorlopige bewindvoerder om na te gaan waar de belangen van de beschermde personen liggen.

Ook al verschillen ze naargelang het kanton,¹²⁷ de contacten met de vrederechters zijn over het algemeen bijzonder goed. De voorlopige bewindvoerders vinden meestal bij de vrederechter de nodige steun in geval van conflicten of een aandachtig oor in geval van problemen, ook al zijn deze rechtbanken duidelijk overbelast. Aangezien de vrederechter belast is met het toezicht op de taak van de voorlopige bewindvoerders, laat een aantal van hen zich in twijfelgevallen juridisch indekken door een machtiging te vragen die ze misschien niet zullen nodig hebben, of toch minstens door met de vrederechter te overleggen in plaats van een handeling te stellen die onregelmatig zou kunnen zijn. Een voorlopige bewindvoerder beweert overigens dat hij niet alleen geregeld contacten moet hebben met de bevoegde vrederechter, maar ook ontlast is van enige verantwoordelijkheid voor beslissingen die soms heel gevoelig liggen, als deze handelingen door de vrederechter werden gemachtigd, wat in een heel aantal gevallen verplicht is¹²⁸. De samenwerking tussen de voorlopige bewindvoerder en de vrederechter is doorgaans heel efficiënt en sommigen laten uitdrukkelijk opmerken dat de vrederechters met wie ze te maken hebben zich soepel opstellen, blijk geven van een pragmatische geest ten dienste van de beschermde persoon en zich heel bewust zijn van de problemen die zich voordoen om bepaalde

¹²⁶ Een voorlopige bewindvoerder zegt dat in één van zijn dossiers de beschermde persoon zich thuis barricadeerde, de telefoon niet beantwoordde en zich helemaal van de wereld had afgesloten. De wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke (zie boven) houdt geen rekening met dergelijke situaties. Volgens hem zou er een hervorming nodig zijn om dit juridisch vacuüm op te lossen en de vrederechter, die de individuele vrijheid waarborgt, een actieve rol te laten spelen.

¹²⁷ Variatie onder meer in functie van de manier waarop zij het voorlopige bewind zien en de rol die ze daarin te spelen hebben. Sommigen willen nauwe banden met de voorlopige bewindvoerders die ze aan een grondige controle onderwerpen, terwijl anderen het meer aan hen overlaten.

¹²⁸ Hij vindt de machtigingsprocedure niet omslachtig.

situaties te beheersen¹²⁹. Er heerst een klimaat van vertrouwen tussen de vrederechters en de voorlopige bewindvoerders, die relatief vrij blijven in de manier waarop ze hun mandaat invullen. Als er zich een probleem voordoet met de beschermde persoon of diens omgeving, doen ze er alles aan om inlichtingen in te winnen van elke interveniënt alvorens een standpunt in te nemen¹³⁰, doch niet als een teken van wantrouwen ten overstaan van de voorlopige bewindvoerder. Eens ingelicht, spelen ze een verzoenende rol of brengen ze de partijen tot rede.

Sommige vrederechters zouden echter als heuse boekhouders optreden en de jaarrekeningen bijzonder nauwgezet controleren¹³¹, maar zich slechts weinig bekommeren om de menselijke noden en om de stappen die men moet ondernemen om deze te lenigen. Zo beweert een voorlopige bewindvoerder dat, als de vrederechter weigert deze "menselijke stappen" als uitzonderlijke prestaties te aanvaarden, waarvoor bijkomende honoraria verschuldigd zijn¹³², het voor de voorlopige bewindvoerder moeilijk wordt om aan de vele verzoeken van de beschermde personen te voldoen (onderhoud met een arts of met de andere interveniënten, maandelijks of zelfs wekelijks onderhoud met de beschermde persoon)¹³³. Zo ook betreurt een andere voorlopige bewindvoerder dat bepaalde taxaties worden verminderd voor werken die al zijn uitgevoerd en die veel tijd gevegd hebben. Ook krijgen sommige voorlopige bewindvoerders, door het overdreven formalisme, de eisen en de controle van de vrederechters, de indruk dat ze niet worden geruggensteund, zeker niet in geval van problemen.

Andere voorlopige bewindvoerders beweren dan weer dat er maar heel sporadisch contacten zijn met de vrederechters (ter gelegenheid van een machtigingsaanvraag of van de taxatie voor kosten en erelonen).

Hierbij mag men ook niet vergeten dat het griffiepersoneel, dat vaak als tussenpersoon optreedt, een belangrijke rol speelt.

129 Een voorlopige bewindvoerder is integendeel van oordeel dat sommige vrederechters zich geen rekenschap geven van het dagelijkse werk dat het beheer van bepaalde voorlopige bewinden met zich meebrengt, noch van de stress waaronder ze gebukt gaan door de constante eisen van de beschermde personen.

130 Een voorlopige bewindvoerder verklaart evenwel dat sommige vrederechters niet voldoende afstand nemen ten opzichte van de klachten van de beschermde personen. In plaats van alleen naar hen te luisteren, zouden ze volgens hem er beter aan doen de bewindvoerders te ondervragen en hen niet van meet af aan verdacht te maken.

131 Artikel 488bis-C, § 3 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de bewindvoerder jaarlijks en binnen de dertig dagen na het einde van zijn mandaat rekenschap aan de vrederechter, aan de beschermde persoon en aan diens vertrouwenspersoon moet geven. Het schriftelijke verslag dient onder meer een overzicht van de inkomsten en de uitgaven en een overzicht van de stand van het beheerde vermogen bij de aanvang en op het einde van deze periode te bevatten, alsook de data waarop de voorlopige bewindvoerder persoonlijk contact heeft gehad met de beschermde persoon of diens vertrouwenspersoon, en de materiële levensvoorwaarden en de leefsituatie van de beschermde persoon, alsmede de wijze waarop de voorlopige bewindvoerder daarop heeft ingespeeld.

132 Cf. Artikel 488bis-h, § 1er, alinea 1 van het Burgerlijk Wetboek (zie supra).

133 Vraag is dus te weten wat men dan, bij gebrek aan wettelijke bepaling, wel dient te verstaan onder buitengewone ambtsverrichtingen.

3.3 Aard van de contacten met de eventuele vertrouwenspersoon

Wat in bijna alle ingevulde vragenlijsten opvalt, zijn de zeldzame officiële verwijzingen naar een vertrouwenspersoon¹³⁴. Eén enkele voorlopige bewindvoerder zegt ons dat in de overgrote meerderheid van zijn dossiers een vertrouwenspersoon is aangewezen, waarbij hij vermeldt dat de vrederechter die hem heeft aangewezen meestal aan de persoon die het verzoek heeft ingediend vraagt om deze rol te spelen. Twee andere bewindvoerders zeggen dat er in 50 % van hun dossiers een vertrouwenspersoon is aangewezen, terwijl één van hun confraters onderstreept dat er geregeld dergelijke personen worden aangewezen, evenwel zonder vermelding van precieze cijfers.

De vertrouwenspersoon fungeert als eerste filter tussen de beschermde persoon en de voorlopige bewindvoerder. Hij is vaak het best geplaatst om de vrederechter en de voorlopige bewindvoerder in te lichten en dit zowel bij de aanvang als tijdens het mandaat¹³⁵. Hij houdt zich trouwens meestal bezig met de dagelijkse besommingen voor de beschermde persoon. Een voorlopige bewindvoerder verduidelijkt in dit verband dat hij tracht de vertrouwenspersoon diverse taken toe te vertrouwen, zonder verantwoordelijkheid, waardoor hij zijn rol voluit kan spelen, omdat hij anders niets meer zou zijn dan de persoon aan wie de bewindvoerder een kopie van het jaarverslag moet overmaken. Een andere bewindvoerder is echter van oordeel dat, hoewel de aanwijzing van een vertrouwenspersoon het voorlopig bewind kan vergemakkelijken en de beschermde persoon zich minder alleen voelt ten overstaan van de voorlopige bewindvoerder die vaak als moeilijk bereikbaar wordt beschouwd, deze aanwijzing niet absoluut noodzakelijk is in die zin dat men ook zonder tussenpersoon een goede verstandhouding kan opbouwen met de beschermde persoon. Eén van zijn confraters beweert overigens dat de aanwijzing van een vertrouwenspersoon het beheer van de al zo zware dossiers bemoeilijkt; hij ziet dan ook niet in waarin de positieve en concrete bijdrage van een vertrouwenspersoon in het algemeen zou kunnen liggen¹³⁶. Anderen stellen daarentegen dat, als ze erin slagen een goede verstandhouding op te bouwen met de vertrouwenspersoon, de samenwerking heel opbouwend kan zijn, omdat de banden met de beschermde persoon de facto nauwer zijn.

Net zoals hij tewerk gaat met de beschermde persoon als deze nog voldoende onderscheidingsvermogen heeft, legt de voorlopige bewindvoerder aan de vertrouwenspersoon het doel van zijn mandaat uit. Hierdoor vermijdt hij tal van misverstanden of botsingen die soms, al dan niet bewust, worden gevoed door de neiging van sommige naastbestaanden om hun eigen belang boven dat van de beschermde persoon te plaatsen. Het is dan ook essentieel om contact op te nemen zodra de beschermingsmaatregelen een aanvang hebben genomen.

In het kader van zijn mandaat houdt de bewindvoerder de vertrouwenspersoon op de hoogte, zoals de wet vereist¹³⁷. De regelmaat van de contacten hangt uiteraard af van de toestand van de beschermde persoon en van de rol die de vertrouwenspersoon de facto speelt: zo zijn er heel veel contacten als de vertrouwenspersoon dagelijks zorg draagt voor de beschermde persoon, maar slechts één enkel contact per jaar (bij het overmaken van het beheersverslag) als deze bijvoorbeeld in een home is opgenomen. De meeste voorlopige bewindvoerders die te maken hebben met een vertrouwenspersoon stellen alles in het werk om een dialoog tot stand te brengen.

¹³⁴ Een relatief groot aantal voorlopige bewindvoerders zegt geen enkel dossier te beheren waarbij een vertrouwenspersoon werd aangewezen.

¹³⁵ De voorlopige bewindvoerder kan niet altijd alle behoeften van de beschermde persoon kennen.

¹³⁶ Hij voegt eraan toe dat, wat hem betreft, de vertrouwenspersoon enkel in één concreet geval een actieve en positieve rol speelt.

¹³⁷ Een voorlopige bewindvoerder deelt mee dat hij de vertrouwenspersoon op zijn kantoor ontvangt als deze erom verzoekt, teneinde uitleg te geven bij de rekeningen.

Een voorlopige bewindvoerder verduidelijkt dat de kwaliteit van de contacten met de vertrouwenspersonen niet afhangt van het feit of ze al dan niet deel uitmaken van de familiale of maatschappelijke entourage¹³⁸ van de beschermde persoon, maar veeleer van hun betrokkenheid, deskundigheid¹³⁹ en van hun bezorgdheid om het welzijn van de beschermde persoon¹⁴⁰. Tal van bewindvoerders zijn echter van mening dat de contacten over het algemeen neutraler en serener verlopen als de vertrouwenspersoon een maatschappelijk werker is of iemand die geen deel uitmaakt van de familie.

3.4 Aard van de contacten met de omgeving van de beschermde persoon

De verstandhouding met de naastbestaanden hangt af van hun persoonlijkheid, hun hoedanigheid¹⁴¹ en desnoods de manier waarop ze de aanwijzing van een professionele bewindvoerder hebben ervaren¹⁴², hoewel ze soms zelf kandidaat voor deze functie waren.

Sommige voorlopige bewindvoerders hebben slechts sporadisch of nooit contact met de omgeving van de beschermde persoon. De beschermde personen zijn soms erg eenzaam en als er al naastbestaanden bestaan, dan zijn die soms weinig bekommerd om hen. Sommige beschermde personen bevinden zich in een zeer hachelijke financiële situatie op het ogenblik dat er een voorlopige bewindvoerder wordt aangewezen, net omdat de familie weinig gewetensvol te werk gegaan is. Tevens blijkt dat de personen die geen deel uitmaken van de familie en die "belanghebbende" zijn in de slechte zin van het woord, uit het leven van de beschermde persoon verdwijnen zodra er een beschermingsmaatregel is getroffen ...

Anderen zijn van oordeel dat het behoud van een zeker contact¹⁴³ erg nuttig en vruchtbaar¹⁴⁴ kan zijn voor de beschermde persoon, omdat de entourage een belangrijk aspect van zijn omgeving is en een minimum aan communicatie geen afbreuk kan doen aan de functie van de voorlopige bewindvoerder. Voor hen zijn de contacten met de omgeving veel frequenter. Men dient evenwel ieders plaats te respecteren en waakzaam

¹³⁸ Een voorlopige bewindvoerder voegt er aan toe dat een maatschappelijk werker, die ongetwijfeld zowel een positieve als een negatieve invloed heeft op de beschermde persoon, evengoed een hinderlijke figuur als een kostbare helper kan zijn voor de voorlopige bewindvoerder.

¹³⁹ Eén van zijn confraters, die zich veel kritischer opstelt, is van oordeel dat, als de vertrouwenspersoon deel uitmaakt van de naaste familie van de beschermde persoon, hij altijd op spaarzaamheid aanstuurt; als de vertrouwenspersoon een derde is, is hij ook vaak niet belangeloos en als hij een lid is van een vereniging, een reclasseringsorgaan of een ontwenningencentrum, hij meestal "naast de kwestie" praat omdat hij zich niet bewust is van de precieze taak van de voorlopige bewindvoerder. Alleen de maatschappelijke werkers die verbonden zijn aan een ziekenhuis of een rusthuis worden gespaard ... Een andere bewindvoerder is van oordeel dat het feit dat de vertrouwenspersoon weinig belangstelling toont en weinig afweet van het voorlopig bewind de verstandhouding ten goede komt, maar dat het soms gemakkelijker werken is met "gepensioneerden die tijd hebben, dan met professionelen die het vaak te druk hebben". Voor hem is "de ideale vertrouwenspersoon een belangloze vrijwilliger, die tijd heeft en een zekere affectie toont voor de beschermde persoon".

¹⁴⁰ Waakzaamheid is geboden omdat de beschermde personen vaak erg beïnvloedbaar zijn.

¹⁴¹ Eén voorlopige bewindvoerder zegt in dat verband dat de aanpak gericht moet zijn in het bijzijn van een echtgenoot of van een persoon die heel dicht bij de beschermde persoon staat.

¹⁴² De voorlopige bewindvoerder stuit inderdaad soms op problemen met een familielid die de goederen van de beschermde persoon vóór zijn aanwijzing beheerde – evenwel niet altijd zoals het hoorde – en die het lastig vindt dat hij niet langer naar believen uit de kassa kan putten.

¹⁴³ Voor zover de omgeving ernaar vraagt en belangstelling toont voor de beschermde persoon.

¹⁴⁴ Eén voorlopige bewindvoerder zegt dat de contacten die hij met de omgeving heeft talrijker en concreter zijn dan deze met de vertrouwenspersonen.

te blijven als men bepaalde inlichtingen vrijgeeft¹⁴⁵. Een voorlopige bewindvoerder die vaak goederen van bejaarden beheert, is daarentegen van oordeel dat hij het standpunt en de intenties van de kinderen moet kennen alvorens een beslissing te nemen. Hij voegt eraan toe dat hij, in de mate van het mogelijke, tracht om samen tot een beslissing te komen.

De contacten met de omgeving zijn vaak goed. Het is goed om de rol van de voorlopige bewindvoerder en de inhoud van zijn taak duidelijk uit te leggen daar men aldus de ongerustheden van de naastbestaanden kan verminderen of opheffen.

De zaken liggen echter niet altijd zo eenvoudig. De tegenwind die men van bepaalde leden van de familie kan ondervinden maakt het voor de voorlopige bewindvoerder niet gemakkelijk. Het grootste probleem voor sommige voorlopige bewindvoerders is het wantrouwen van de familie, die hen als vreemden¹⁴⁶ en soms ronduit als vijanden¹⁴⁷ beschouwt. Een voorlopige bewindvoerder vertrouwt ons toe dat de verstandhouding met de familie moeilijker wordt naarmate de beschermde persoon niet over voldoende middelen beschikt en de familie geacht wordt bij te springen.

Tal van problemen lijken overigens voort te komen uit belangenconflicten binnen de familie zelf¹⁴⁸. Er zijn vaak wrijvingen als een toekomstige nalatenschap op het spel staat, wat meestal het geval is als de beschermde persoon een bejaarde is¹⁴⁹. Sommige naastbestaanden – van wie de bedoelingen niet altijd even zuiver zijn – zijn geneigd om bepaalde uitgaven voor de bestemde persoon te betwisten of, algemeen, de kwaliteit van het beheer van de voorlopige bewindvoerder¹⁵⁰ in twijfel te trekken ... Een voorlopige bewindvoerder stelt dat die vaststellingen op het eerste gezicht simplistisch kunnen lijken, maar niettemin de harde realiteit zijn. Een andere bewindvoerder vindt het echter belangrijk om de naastbestaanden niet zomaar opzij te schuiven, maar ze integendeel te betrekken in een globale denkoefening, zonder de belangen van de beschermde persoon uit het oog te verliezen, ook al is de verstandhouding binnen de familie niet goed. Meer algemeen stelt men vast dat de voorlopige bewindvoerders contact onderhouden met de familie voor zover deze de behoeften en juistheid van de interventies naar waarde weten te schatten; de bedoeling is immers om een maximum aan transparantie te waarborgen en met de anderen te overleggen als het mogelijk of althans nuttig is.

Sommige naastbestaanden, die noch het dossier noch de exacte rol van de voorlopige bewindvoerder

145 Als gerechtelijk mandataris is de voorlopige bewindvoerder tot geheimhouding verplicht. Het is soms nuttig om eraan te herinneren dat de voorlopige bewindvoerder volgens de wettelijke bepalingen slechts verplicht is rekenschap af te leggen bij de beschermde persoon en de vrederechter. Een voorlopige bewindvoerder laat in dat verband opmerken dat de contacten met de omgeving beperkt moeten blijven tot alles wat betrekking heeft op het welzijn van de beschermde persoon, maar dat men gehouden is tot het beroepsgeheim voor alle zaken die betrekking hebben op zijn vermogen, bankrekeningen en de inhoud van de jaarverslagen. Een van zijn confraters is tevens van oordeel dat men de naaste familie kan inlichten over bepaalde keuzes, maar dat men hen ver weg moet houden van financiële beslissingen, vooral omdat de beschermingsmaatregel geregeld getroffen wordt tegen één van de leden van die familie.

146 Een voorlopige bewindvoerder benadrukt dat het wantrouwen van de naastbestaanden zijn oorsprong vindt in de kwestie van de bezoldigingen ...

147 Een voorlopige bewindvoerder vertelt over de zuster van één van zijn beschermde personen die, bij gebrek aan een zekere afstand, alles in het werk stelt om het werk van de interveniënten te saboteren, terwijl de geboden hulp enkel tot doel heeft het dagelijkse leven van de beschermde persoon te verlichten.

148 Er dient evenwel opgemerkt dat, in de praktijk, het aanwijzen van een professionele bewindvoerder de regel is als er onenigheid heerst binnen de familie.

149 Een voorlopige bewindvoerder wil eraan herinneren dat de voorlopige bewindvoerder niet aangewezen is om geschillen in verband met de nalatenschap te regelen of te voorkomen.

150 Dit bezorgt de voorlopige bewindvoerder veel meer werk daar hij zich steeds moet zien in te dekken, tijd moet maken om zich voor de vrederechter te verdedigen tegen de verwijten van de familie en bijkomende inlichtingen moet opvragen.

kennen, nemen de niet-gefundeerde klachten van de beschermde persoon¹⁵¹ over of verwachten dat de bewindvoerder de rol zou overnemen van een maatschappelijk helper, wat niet bevorderlijk is voor de contacten aangezien hij aan dergelijke verwachtingen niet kan voldoen.

Ten slotte mag men niet vergeten dat talloze mensen, die onbekwaam verklaard zijn om hun goederen te beheren, kwetsbaar en kneedbaar zijn en vaak de neiging hebben om zich zodra ze alleen zijn aan iemand vast te klampen, om het even wie zich aanbiedt. De voorlopige bewindvoerder dient dan ook extra waakzaam te zijn.

3.5 Aard van de contacten met derden (verzorgingsinstellingen, familiehelp, OCMW, ...)

Niemand betwist het nut of de noodzaak van contacten met de verschillende mensen die beroepsmatig met de beschermde persoon te maken hebben. Ze zijn meestal van zeer goede kwaliteit en geven blijk van wederzijds respect. Twee voorlopige bewindvoerders zeggen dat ze soms weerstand ondervinden van derden, die ooit slechte ervaringen hebben gehad¹⁵². Toch kan een open en eerlijk gesprek de gemoederen bedaren. De sociale diensten werken in goede verstandhouding¹⁵³ en efficiënt¹⁵⁴ met de voorlopige bewindvoerder en delen met hem de zorg voor het dagelijkse welbevinden van de beschermde persoon. Ze zijn een belangrijke inlichtingsbron voor de voorlopige bewindvoerder omdat ze op de hoogte zijn van de verwachtingen of specifieke behoeften van de beschermde personen, van hun lichamelijke of geestelijke gezondheidstoestand, hun omgeving, evolutie, ja, zelfs van de gevaren ... Ze zijn overigens beter opgeleid dan juristen om het sociale aspect te benaderen (voorstel tot tenlasteneming, sociale voordelen,...), zodat ze geregeld worden betrokken bij het onderzoek van de situatie en het zoeken naar oplossingen. Zo staan ze de voorlopige bewindvoerder bij in het beheer¹⁵⁵ en treden ze vaak als tussenpersoon op tussen hem en de beschermde persoon. Soms zijn ze opgelucht dat er een voorlopige bewindvoerder wordt aangewezen als er geen serene sfeer heerst binnen de familie.

Met betrekking tot de rust- en verzorgingstehuizen stelt een voorlopige bewindvoerder vast dat de ingesteldheid van het personeel afhangt van de houding die de directie aanneemt. Hij beweert met prachtige teams te hebben gewerkt, met een goede ethiek, die de bewoners vriendelijk bejegenen en waar de sfeer heel luchtig is. Een andere bewindvoerder is dan weer van oordeel dat, hoewel zijn contacten met het (para)medisch personeel meestal uitstekend zijn, er soms problemen zijn als de instelling of de arts van oordeel is dat de voorlopige bewindvoerder geen andere dan een financiële rol speelt (betalen van

151 Sommigen onder hen begrijpen niet dat de voorlopige bewindvoerder een budget maakt en niet langer zakgeld geeft aan de beschermde persoon terwijl diens rekening een positief saldo vertoont. Dit komt zelfs voor als de rekening een negatief saldo vertoont ...

152 Hij voegt eraan toe dat de feiten waarvan sprake leerrijk zijn en dat ze aanleiding zouden moeten geven tot een grondige reflectie over de keuze voor sommige voorlopige bewindvoerders ...

153 De samenwerking kan nochtans bemoeilijkt worden als de beschermde persoon zodanig veeleisend is dat bepaalde diensten weigeren om nog langer voor hem te werken.

154 Soms naar aanleiding van vergaderingen. Wat de personen betreft die thuis wonen, nemen sommige diensten het initiatief om eenmaal per jaar een bijeenkomst te beleggen met de familiehelp, de verpleegsters, de huisarts en de voorlopige bewindvoerder.

155 Eén voorlopige bewindvoerder zegt dat hij systematisch alle telefonische vragen van derden opvolgt en dat alle akkoorden en andere opties waarvoor werd gekozen schriftelijk worden bevestigd. Nog een andere zegt daarentegen dat men vaak het verwijt hoort dat de voorlopige bewindvoerders niet voldoende ter beschikking staan (telefonisch of ter plaatse) en dat men er geregeld moet aan herinneren "dat het beheer van de goederen beperkt is tot een aantal verrichtingen en dat het beheer van dossiers in een geografisch uitgestrekt gebied een beperkte aanwezigheid met zich brengt".

de facturen)¹⁵⁶. Nog een andere bewindvoerder beweert dat de contacten met de rusthuizen omzeggens onbestaande zijn en hij beschouwt ze dan ook als “crepeerhokken waar men zich tevreden stelt met de vitale en administratieve aspecten van de zaak, maar slechts weinig aandacht heeft voor de menselijke aspecten”. Hij vindt de diensten voor familiale hulpverlening over het algemeen completer en menselijker.

Een voorlopige bewindvoerder beschuldigt bepaalde derden ervan dat ze de beschermde persoon opzetten tegen de beheerder van zijn goederen. Een andere bewindvoerder beweert dan weer dat sommige maatschappelijk werkers niet alleen zijn werk in vraag stellen¹⁵⁷ maar ook de bedragen die ter beschikking gesteld worden van de beschermde persoon, of dat ze kritiek hebben op het feit dat hij niet ingaat op elk verzoek van de beschermde persoon, ook al gaat het om nutteloze of overdreven eisen.

De verstandhouding met een aantal OCMW's ligt eveneens iets moeilijker, vooral als er een aanvraag tot bijstand werd ingediend. Ofwel wordt die bijstand geweigerd en dan moet men hiertegen verhaal aantekenen, ofwel wordt de bijstand toegekend, maar dan wordt het beheer gecompliceerder omdat men afrekeningen dient op te maken die verschillen van deze die aan de vrederechter moeten worden voorgelegd in het kader van de jaarverslagen. Soms moet er ook een hele resem herinneringsbrieven geschreven worden om ervoor te zorgen dat de bijstand naar behoren zou worden toegepast (bijvoorbeeld om een deel van de verblijfkosten in een rusthuis te dekken). De dossiers van mensen die er financieel niet goed voor staan, vergen dan ook behoorlijk meer werk dan de andere.

3.6 Diverse problemen

3.6.1 De bezoldiging van de voorlopige bewindvoerder¹⁵⁸

De problematiek van de bezoldiging van de professionele voorlopige bewindvoerder komt geregeld aan bod.

De bezoldiging van de voorlopige bewindvoerder lijkt ontoereikend, gelet onder meer de complexe materie die een ruime en gediversifieerde juridische kennis vergen. De bezoldiging van de voorlopige bewindvoerder staat niet in verhouding tot de werkdruk¹⁵⁹. De barema's die in bepaalde gerechtelijke arrondissementen worden gehanteerd, zijn achterhaald. Dit zou moeten worden herzien wil men ervaren advocaten motiveren om nog langer dit soort mandaten te aanvaarden en zich volledig in te zetten voor hun dossiers. Een advocaat vertrouwt ons in dit verband toe dat hij besloten heeft om te stoppen als voorlopig bewindvoerder omdat de tijd die nodig is om het mandaat nauwgezet en op een menselijke manier uit te voeren¹⁶⁰ niet in verhouding staat tot de vergoeding die hij hiervoor ontvangt.

¹⁵⁶ Een confrater zegt a contrario en zonder zich er druk over te maken, dat hij geen echt contact heeft met derden met betrekking tot de persoonlijke situatie van de personen waarover hij bewindvoerder is.

¹⁵⁷ Eén van zijn confraters zegt problemen te hebben met de maatschappelijk assistente die verbonden is aan een rusthuis en die systematisch de vrederechter aanschrijft om zijn initiatieven op de korrel te nemen.

¹⁵⁸ Zie supra

¹⁵⁹ Een voorlopige bewindvoerder bestempelt deze mandaten als erg tijdrovend.

¹⁶⁰ Zie in dat verband de commentaren onder punt b) met betrekking tot de weigering om bepaalde stappen als buitengewone ambtsverrichtingen te beschouwen.

Met één tarief en een duidelijke nomenclatuur¹⁶¹ zouden de zaken zoveel transparanter kunnen zijn voor de beschermde persoon en zijn eventuele vertrouwenspersoon. Kantonale verschillen in kosten en erelonen zouden ook voorgoed van de baan zijn.

3.6.2 Het verzamelen van gegevens

Het verzamelen van gegevens door de voorlopige bewindvoerder met het oog op een eerste verslag¹⁶² blijkt bijzonder moeilijk te zijn als de persoon in kwestie geen familie of naastbestaanden heeft of als de mensen uit zijn omgeving niet willen meewerken.

3.6.3 De aard van bepaalde interventies

Ook al vinden bepaalde professionele voorlopige bewindvoerders hun werk op menselijk vlak boeiend, toch hebben ze het vaak heel moeilijk met de psychologische en sociale aspecten van hun mandaat, dat zich uiteindelijk enkel op het juridische vlak dient af te spelen. De situatie van personen die thuis leven, zonder familie en zonder sociaal vangnet, is verre van evident. Ook blijkt de situatie van de beschermde persoon vaak problematisch omdat hij lijdt aan de ziekte van Alzheimer of alcoholverslaafd is. Voor zover de voorlopige bewindvoerder niet geacht wordt enige beslissing te nemen met betrekking tot de beschermde persoon zelf, kan het soms bijzonder moeilijk zijn om het beheer van het vermogen van weerspannige mensen te verzekeren.

De energie die men besteedt aan beschermde personen die de voorlopige bewindvoerder beschouwen als een raadgever die hen moet bijstaan voor alle problemen waarmee ze worden geconfronteerd, ongeacht welke, zorgen ervoor dat de contacten men hen soms wel pijnlijk zijn.

3.6.4 De relaties met "institutionele derden"

De premissen van de taak van de voorlopige bewindvoerder zijn vol valkuilen. Het feit alleen al dat de rekeningen van de beschermde persoon worden geblokkeerd, zorgt voor oeverloze problemen. De rekeningen moeten worden gedeblokkeerd en hiervoor dienen identiteitspapieren te worden voorgelegd, die vaak vervallen zijn of verloren gegaan. Daarnaast moeten er fondsen worden overgeheveld naar de rekening van het voorlopige bewind. Het overdragen van domiciliëringen en doorlopende opdrachten zorgt eveneens voor problemen, net als het beheer van ongeduldige schuldeisers. Een aantal problemen kan worden opgelost door alle rekeningen te centraliseren in één enkele bank waarmee de voorlopige bewindvoerder goede contacten heeft.

Het eigenlijke mandaat verloopt al even moeizaam. De traagheid van bepaalde administraties of instellingen (Rijksdienst voor Pensioenen, FOD sociale zekerheid, Zwarte Maagdstraat¹⁶³), zowel bij het gewone beheer van de dossiers als voor beslissingen met betrekking tot de toekenning, zorgt voor een behoorlijk moeizaam verloop. Eén advocaat stelt voor om de professionele bewindvoerders een voorkeursbehandeling te geven.

161 Twee voorlopige bewindvoerders vinden echter dat er een uurloon zou moeten worden aangerekend voor de uitgevoerde ambtsverrichtingen.

162 Zie artikel 488bis, C § 2 van het Burgerlijk Wetboek: "Uiterlijk één maand na de aanvaarding van zijn aanwijzing moet de voorlopige bewindvoerder een verslag opstellen met betrekking tot de vermogenstoestand en de inkomstenbronnen van de beschermde persoon en dit overzenden aan de vrederechter, aan de beschermde persoon en aan diens vertrouwenspersoon. Daarenboven kan de vrederechter hem ervan ontslaan om dit verslag aan de beschermde persoon over te zenden, voor zover deze niet in staat is ervan kennis te nemen".

163 Een voorlopige bewindvoerder meent evenwel de aandacht te moeten vestigen op het feit dat de zaken er hier merklijk op vooruit gegaan zijn.

Een aantal bedrijven¹⁶⁴ (energiebedrijven, telefoniediensten, organismen voor verbruikslening, incasobureaus, diverse intercommunales, sociale woningmaatschappijen, mutualiteiten, De Post ...) weigeren rekening te houden met de interventie van de voorlopige bewindvoerder en willen hun brieven nooit rechtstreeks aan hen adresseren, waardoor er uiteraard vertraging optreedt met een meerkost als gevolg. Blijkt dat de kwaliteit van de service die door deze "instellingen" wordt geboden hoe langer hoe slechter wordt, ten gevolge van overdreven informatisering, het gebrek aan coördinatie tussen de diverse diensten van eenzelfde entiteit en het sluiten van de publieke aanspreekpunten. Deze situatie zorgt voor tal van problemen waardoor het werk van de voorlopige bewindvoerder almaar complexer wordt en er veel spanningen zijn, gelet op de problemen waarmee de beschermde personen dag aan dag worden geconfronteerd.

De postorderbedrijven laten gelukkig in het merendeel van de gevallen de verschuldigde bedragen vallen en schrappen de beschermde persoon uit hun listings.

3.6.5 De relaties met andere juridische actoren

Een voorlopige bewindvoerder zegt problemen te hebben om zich even strikt aan het dagelijks beheer te houden als de vrederechter heeft voorgeschreven. Het wantrouwen van bepaalde rechters laat hem niet onberoerd. Men mag volgens hem niet vergeten dat het dagelijks beheer niet puur theoretisch kan zijn en dat het door een professionele jurist wordt uitgeoefend. Deze persoon dient uiteraard een zo groot mogelijke transparantie aan de dag te leggen, maar men moet er toch altijd rekening mee houden dat hij ook nog zijn eigen werk heeft, zodat men hem toch een zekere speelruimte moet laten om het beheer te organiseren¹⁶⁵.

Een voorlopige bewindvoerder betreurt ook het gebrek aan geestdrift waarmee notarissen reageren op verzoeken om aktes te verlijden of andere stappen te ondernemen.

3.6.6 Het gebrek aan uniformiteit met betrekking tot de verwachtingen in verband met rapportering en met betrekking tot bevoegdheidsbeperkingen

Men zou een standaardmodel van verslag moeten invoeren¹⁶⁶ voor alle vredegerechten, nu de verwachtingen die de vrederechters in dat verband stellen erg verschillen. Dit bemoeilijkt de taak van de voorlopige bewindvoerders die in verschillende kantons moeten werken. Het probleem rijst nog acuter indien de beschermde persoon verhuist en het dossier, overeenkomstig artikel 628,3° van het Gerechtelijk Wetboek, wordt overgedragen aan een vrederechter die de bewindvoerder niet kent en omgekeerd. De syndicus van de voorlopige bewindvoerders van de Balie van Nijvel zegt dat men eerstdaags contact zal opnemen met de vredegerechten van alle kantons van het arrondissement om de kwestie van het gebrek aan eenvormigheid aan te kaarten.

¹⁶⁴ Blijkt zelfs dat sommigen onder hen enkel een postadres hebben, fax en andere communicatiemiddelen weren en beweren dat ze niet-aangetekende zendingen niet ontvingen. Dank zij de bekendmaking van de aanwijzing van de voorlopige bewindvoerder in het Belgisch Staatsblad is het mogelijk om de kosten die aangerekend zijn te betwisten... maar wat een energieverspilling!

¹⁶⁵ Voor meer info over de kwaliteit van de relaties tussen de voorlopige bewindvoerders en de vrederechters, zie hierboven.

¹⁶⁶ Eerste, jaarlijkse en laatste verslagen: cf. artikel 488bis- c, §§ 2 et 3.

Een voorlopige bewindvoerder vindt dat de vrederechters zouden moeten samenkomen om de omvang van de bevoegdheden van de bewindvoerder te bepalen wat het gebruik betreft van de fondsen van de beschermde persoon (afhaling van een depositorekening, bijvoorbeeld)¹⁶⁷.

3.6.7 De bekendmaking

De bekendmaking in het Belgisch Staatsblad¹⁶⁸ blijkt ontoereikend. Er zijn immers maar bitter weinig administraties en banken die de moeite nemen om dit te raadplegen.

Men zou daarenboven de gerechtsdeurwaarders moeten aansporen om de bevolkingsregisters te raadplegen¹⁶⁹ alvorens een persoon te dagvaarden in het kader van een geschil met betrekking tot zijn goederen. Als deze persoon immers onder voorlopig bewind staat, moet de voorlopige bewindvoerder qualitate qua worden gedagvaard.

3.6.8 Het ontbreken van een specifieke opleiding

Eén advocaat vindt dat de voorlopige bewindvoerders een opleiding zouden moeten krijgen over de pathologie van de dementie, maar ook over de soorten hulpverlening en centra die er bestaan. Hij is van oordeel dat dit de contacten zou vergemakkelijken en alle andere voorlopige bewindvoerders zou kunnen aansporen om meer verbeelding aan de dag te leggen als er oplossingen moeten worden gezocht voor het welzijn van de beschermde personen.

3.6.9 De misbruiken

Eén voorlopige bewindvoerder zegt hoe langer hoe meer te maken te hebben met geldverduistering door de kinderen van de beschermde persoon.

Eén van zijn confraters heeft het ook over bepaalde rocamboleske toestanden met familiale voorlopige bewindvoerders (verkoop van onroerende goederen zonder machtiging van de vrederechter, overschrijvingen van de rekening van het voorlopig bewind naar de privérekening van de bewindvoerder, ...). Om dit te verhelpen stellen enkelen nu voor om een ontwerp van deontologische code op te maken die van toepassing zou zijn op zowel de professionele als de familiale voorlopige bewindvoerders. De code zelf zou kunnen worden opgesteld door professionele voorlopige bewindvoerders die inter pares binnen elk gerechtelijk arrondissement (syndicus) aangesteld zouden zijn.

¹⁶⁷ Als hij met een derde onderhandelt om een project uit te werken voor de beschermde persoon, moet de voorlopige bewindvoerder systematisch voorbehoud maken in verband met de gebruikslijm. In voorkomend geval dient er procedure tot machtiging tot vrijmaking van bijkomende gelden worden gevoerd en kan men onmogelijk met zekerheid zeggen wanneer deze zal plaats hebben (misschien te laat om het project concreet uit te voeren ...).

¹⁶⁸ Zie artikel 488bis-E, § 1er, alinea 1 van het Burgerlijk Wetboek.

¹⁶⁹ Artikel 488bis-E, § 1, alinea 4 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt immers dat de beslissing houdende aanwijzing van een voorlopig bewindvoerder wordt aangetekend in het bevolkingsregister en dat iedere belanghebbende van de burgemeester een uittreksel kan bekomen met vermelding van de naam, het adres en de staat van bekwaamheid van een persoon.

3.6.10 De verarming

De prijzen van rusthuizen blijven stijgen en dit is bijzonder zorgwekkend als men weet dat een deel van de bevolking verarmt.

Een voorlopige bewindvoerder laakt ook de gewoonte van bepaalde OCMW's om systematisch elke bijstandsaanvraag te weigeren.

3.6.11 Het isolement

Een voorlopige bewindvoerder stelt vast dat het isolement, te wijten aan het uiteenvallen van gezinnen, heuse ravages aanricht in onze maatschappij. Het stijgende aantal aanwijzingen van voorlopige bewindvoerders buiten de familiale kring spreekt volgens hem boekdelen. Het isolement ligt aan de basis van depressies, verslavingen, ... waardoor elk contact met de beschermde persoon moeizaam, laat staan onmogelijk wordt.

3.6.12 Ontoereikende begeleidingsdiensten

Ook al zijn bepaalde diensten zoals die van het type familiale hulpverlening, onder leiding van maatschappelijk assistenten, vaak heel efficiënt op het terrein, dient toch te worden opgemerkt dat er te weinig begeleidingsdiensten bestaan om alleenstaande personen met een lichte handicap te helpen. De wachtlijsten zijn inderdaad heel erg lang.

RAPPORT

Onderzoeksresultaten van de Nederlandstalige gerechtelijke arrondissementen

Prof. dr. Frederik Swennen en Stijn Brusselmans
Universiteit Antwerpen – Onderzoeksgroep Burgerlijk Recht

DEEL II.

ONDERZOEKS- RESULTATEN VAN DE NEDERLANDSTALIGE GERECHTELIJKE ARRONDISSEMENTEN

1 Wet van 18 juli 1991 betreffende de bescherming van de goederen van personen die wegens hun lichaam- of geestestoestand geheel of gedeeltelijk onbekwaam zijn die te beheren

1.1 Procedure tot aanwijzing van een voorlopige bewindvoerder

1.1.1 De aanloop naar het voorlopig bewind

Het is vaak de notaris die de familieleden een eerste maal wijst op de evoluerende of bestaande wilsongeschiktheid van een familielid. Dit gebeurt doorgaans naar aanleiding van voorgenomen rechtshandelingen waarvoor de bijstand van een notaris verplicht is. In deze gevallen wordt de notaris doorgaans geconsulteerd door de naaste omgeving van de persoon van wie de geestelijke gezondheid achteruit gaat, en meer specifiek de kinderen.

Eén notaris merkte op dat de raadgevende functie niet beperkt is tot de notaris. Vele mensen bezoeken tegenwoordig niet alleen een notaris, maar consulteren tal van "raadgevers", zoals een bankinstelling. Deze raadgevers verstrekken nochtans niet altijd even belangenloze adviezen en door de overvloed aan adviezen weten de betrokken personen vaak niet meer wie te geloven. De overvloed aan raadgevende instanties lijkt aldus negatief te werken.

De notarissen kunnen zich daarom sterker profileren als objectieve raadgevers. Het notariaat ziet zich ook meer en meer genoodzaakt zich in te dekken door middel van briefwisseling opdat men achteraf niet beschuldigd zou kunnen worden van tekortkomingen aan de adviesplicht.

De notaris zal, wanneer hij wordt geconsulteerd, vooreerst een inschatting van de situatie maken om na te gaan welke specifieke juridische oplossing het best past bij de concrete situatie. Drie types van situaties kunnen worden onderscheiden.

In een beginstadium van de dementie kan dikwijls worden volstaan met algemene aanbevelingen over het vermogen: successieplanning indien er sprake is van een groot vermogen, goede afspraken tussen de kinderen indien er sprake is van een klein vermogen. Ook kan bekeken worden of het huwelijkscontract voldoet aan de burgerrechtelijke wensen van de beschermde persoon, met een uiteenzetting van de gevolgen van de aangehouden keuze op het vlak van successierechten.

In een tweede type van situaties kan worden volstaan met de mogelijkheid van de lastgeving. Bepaalde rechtspraak stelt overigens dat men geen voorlopig bewind kan instellen indien de te beschermen persoon nog in staat is een lasthebber aan te duiden, ook al doet hij dat niet¹⁷⁰.

Er moet echter nauwgezet worden beoordeeld of de lastgeving een aangewezen oplossing is:

- Zij is niet meer geschikt als de dementie al vergevorderd is.
- De voorkeur kan worden gegeven aan een beperkte en bijzondere lastgeving boven een algemene.
- Ten slotte wordt er terecht op aangedrongen dat de lastgeving met de nodige voorzorgen wordt omkaderd om misbruiken te vermijden. Als voorbeeld van dergelijke voorzorgen kan de notaris voorstellen om de lastgeving met de (andere) vermoedelijke erfgenamen te bespreken en om bijvoorbeeld volmachten enkel gezamenlijk aan twee personen te geven in combinatie met de verplichting om op geregelde tijdstippen een overzicht van de verrichtingen voor te leggen.

Eén ondervraagde notaris gaf aan de lastgeving niet zelf te organiseren maar stelde wel dat hij op de verschillende mogelijkheden wees en eventueel aanwijzingen gaf.

In een derde type situaties is een voorlopig bewind aangewezen.

Het voorlopig bewind wordt vaak slechts wenselijk geacht bij onenigheid tussen de kinderen, bij onvoorspelbaar gedrag van de demente persoon of bij verkwisting van gelden¹⁷¹. Ook indien er een onroerend goed moet worden verkocht en de persoon niet meer in staat is dit te doen, wordt het voorlopig bewind aangeraaden. Daarnaast kan de wenselijkheid van een voorlopig bewind ook afhangen van de vermogenssituatie. Het beheer van een groot vermogen vereist immers meer aandacht dan dat van een klein vermogen, zodanig dat een eenvoudige aandachtsverslapping bij de te beschermen persoon al grote gevolgen kan hebben voor het vermogen.

De aanbeveling van een voorlopig bewind heeft uiteraard een delicaat karakter. Dit kan immers zowel afschrikwekkend zijn ten opzichte van de persoon die nog niet volledig wilsongeschikt is, als ten opzichte van de naastbestaanden. De notaris kan de te beschermen persoon en de vermoedelijke erfgenamen geruststellen door te wijzen op de vrederechterlijke controle op de voorlopige bewindvoerder; de voorlopige bewindvoerder wordt gerustgesteld door het gegeven dat zijn beheer niet kan worden betwist door andere naastbestaanden. De notaris geeft ook onmiddellijk bijkomende informatie over het voorlopig bewind mee. Het gaat dan vaak om informatie over de inventaris en de verslagen die opgesteld moeten worden.

Eén notaris deelde ons mee dat hij ook informatie verschaft over een zorgovereenkomst, voor de hypothese waarin de dementerende persoon gaat inwonen bij de voorlopige bewindvoerder. De ondervraagde notaris stelde dat hij in die situatie wel zal wijzen op de nood aan financiële transparantie, nu misbruiken voorkomen. Situaties waar het de bedoeling van de voorlopige bewindvoerders was om beslag te kunnen leggen op volledige pensioenen terwijl de dementerende persoon na enkele weken/maanden wordt weggehaald bij een kind om te gaan inwonen bij een ander kind, met het nodige getouwtrek tot gevolg om beschikking te krijgen over de financiële middelen van de dementerende ouder, waren de ondervraagde notaris niet onbekend.

170 Vred. Elsene 30 oktober 1991, T. Vred. 1992, 69 en Vred. Veurne 10 september 1998, T.W.V.R. 1998, 190.

171 Art. 488bis B.W. is echter niet van toepassing op verkwisters. Enkel indien een verkwister wegens zijn gezondheidstoestand in de onmogelijkheid verkeert om zijn goederen te beheren kan een voorlopige bewindvoerder worden aangesteld. F. SWENNEN, "Voorlopig bewind en verkwisting", noot onder Vred. Westerlo 16 oktober 2003, R.W. 2004-05, 114; Vred. Roeselare 23 december 2004, R.W. 2005-06, 873.

1.1.2 Wanneer wordt het voorlopig bewind bevolen?

De toepassing van de wet van 18 juli 1991 veronderstelt dat "een meerderjarige, geheel of gedeeltelijk, zij het tijdelijk, wegens zijn gezondheidstoestand niet meer in staat is zijn goederen te beheren"¹⁷².

De ongeschiktheid om zijn goederen te beheren moet dus voortvloeien uit de gezondheidstoestand. Het loutere feit dat men zijn goederen slecht beheert, maakt op zich geen ongeschiktheid uit in de zin van de wet¹⁷³.

Wat dan wel een ongeschiktheid om zijn goederen te beheren uitmaakt, wordt niet in de wet geregeld maar wordt overgelaten aan de beoordeling van de rechterlijke macht.

Vaak is het moeilijk om vast te stellen vanaf welk exact moment deze ongeschiktheid intreedt, zeker in het geval van dementie dat een zeer evolutief verloop kent. De aanvang van de ongeschiktheid is moeilijk "meetbaar".

Doorgaans doen zich al problemen voor van lang vóór de aanstelling van een voorlopige bewindvoerder. Doorgaans wordt veel te laat verzocht om de toevoeging van een bewindvoerder en wacht men dikwijls tot het niet anders meer kan maar het (financieel) onheil al is geschied.

Veel hangt af van de familiale situatie van de dementerende. Als voorbeeld van een dergelijke familiale situatie waar men niet anders meer kon dan het voorlopig bewind aanvragen, werd verwezen naar een situatie waar één kind het vermogen van een dementerende ouder beheert en een ander kind vaststelt dat er een aantal verdachte transacties plaatsvonden en de situatie bijgevolg niet langer vertrouwt. Gebrek aan vertrouwen kan een drijfveer zijn om uiteindelijk initiatief te nemen.

Een ondervraagde familievereniging stelde dat het helemaal niet zo vreemd is dat men lang wacht met het aanvragen van het voorlopig bewind. Het betreft immers een voor Westerse mensen zeer delicate materie. Het gaat namelijk om hun vermogen. Daarnaast staan ook vele familieleden weigerachtig tegenover het voorlopig bewind omwille van de kostprijs die eraan verbonden kan zijn, zeker in het geval er een professionele voorlopige bewindvoerder wordt aangeduid.

Niettemin stellen enkele voorlopige bewindvoerders dat in hun kanton doorgaans in een vroeg stadium van de ziekte om een bewindvoering wordt gevraagd. Een ondervraagde vrederechter beaamt dit. Ook in gevallen waar er sprake is van een opname of een verzorging in een instelling of verzorgingstehuis, wordt regelmatig in een vroeger stadium om de toevoeging van een voorlopige bewindvoerder verzocht.

De wet laat ook perfect toe om al in een vroeg stadium, waar er misschien slechts sprake is van aandachtsverlapping bij het beheer of geheugenverlies, de toepassing van een in eerste instantie beperkte beschermingsmaatregel te vragen¹⁷⁴. Sinds de wetswijziging van 2003 is het bv. mogelijk een op maat gemaakt voorlopig bewind te creëren waarbij de voorlopige bewindvoerder enkel bijstand verleent bij belangrijke rechtshandelingen zoals het vervreemden van onroerende goederen, het aangaan van leningen enz...¹⁷⁵.

¹⁷² Art. 488bis a) B.W.: "De meerderjarige die, geheel of gedeeltelijk, zij het tijdelijk, wegens zijn gezondheidstoestand, niet in staat is zijn goederen te beheren, kan met het oog op de bescherming ervan, een voorlopige bewindvoerder toegevoegd worden, als hem nog geen wettelijke vertegenwoordiger werd toegevoegd."

¹⁷³ Vred. Roeselare 23 december 2004, R.W. 2005-06, 873.

¹⁷⁴ Rb. Brussel 16 januari 1996, J.T. 1996, 306.

¹⁷⁵ Art. 488bis f) §1 lid 1 en §2 lid 2 B.W.

Eén voorlopige bewindvoerder merkte op dat het aangewezen zou zijn om – indien medisch mogelijk – een datum te bepalen sinds wanneer men zou kunnen vermoeden dat de betrokkene niet meer in staat was zijn goederen te beheren, als ware het een soort van verdachte periode. Er zou dan sprake kunnen zijn van een omkering van de bewijslast of de betrokkene nu wel of niet gezond van geest was op het moment dat hij een rechtshandeling stelde. De ondervraagde voorlopige bewindvoerder wijst er op dat problemen van dementie niet op één dag komen vast te staan en dat er in de voorafgaande maanden regelmatig beslissingen worden genomen die vaak in het nadeel van de betrokkenen zijn omdat deze op het moment van de beslissing al geen besef meer hebben van de handelingen die ze stellen.

Recentelijk werd in het federale Parlement een wetsvoorstel ingediend dat tot doel heeft de actuele onbekwaamheidstatuten te hervormen en een globaal statuut van onbekwaamheid in te voeren. In dat voorstel is voorzien in een dergelijke vorm van verdachte periode zoals die bijvoorbeeld ook nu al bestaat voor de gerechtelijk onbekwaamverklaarden (art. 503 B.W.)¹⁷⁶.

Besluitend kan men stellen dat doorgaans in een later stadium van de ziekte wordt verzocht om de toevoeging van een voorlopige bewindvoerder, maar dat dit van situatie tot situatie kan verschillen.

1.1.3 Initiatiefnemers

Volgens de wet kan het initiatief voor het voorlopig bewind uitgaan van de te beschermen persoon zelf, elke belanghebbende of de procureur des Konings. De Vrederechter kan deze maatregel ook ambtshalve bevelen wanneer hij gevat is met een verzoek tot dwangopname van geesteszieke.

Doorgaans nemen “belanghebbenden” het initiatief. Tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet is gepreciseerd dat deze categorie zeer ruim moest worden opgevat en dat de belanghebbende helemaal geen uitsluitend persoonlijk belang hoeft te hebben bij de aanstelling van een voorlopige bewindvoerder. Een uitsluitend materieel belang wordt dan weer wel uitgesloten. Het komt dus aan de vrederechter toe om geval per geval te bekijken of de verzoeker inderdaad een belanghebbende is¹⁷⁷.

Wie blijkt als initiatiefnemer op te treden?

- Het kan gaan om een maatschappelijk assistent al dan niet in overleg met een geneesheer-psychiater die deze verantwoordelijkheid wil nemen¹⁷⁸.
- Ook de verzorgingsinstellingen lijken regelmatig initiatief te nemen.
Zo stelde een aantal instellingen dat ze de beschermingsmaatregel suggereren aan de beschermde persoon of diens familie, wanneer deze het probleem van de wilsongeschiktheid aankaarten bij de instelling. De instellingen verklaren dit te doen vanuit de intentie om de levenskwaliteit van de te beschermen persoon te verbeteren. Na overleg met de familie kan het ook gebeuren dat het de instelling zelf is, die initiatief neemt voor de procedure.
Verzorgingsinstellingen nemen ook het initiatief wanneer er geen familie/vertrouwenspersoon (meer) is of wanneer men vaststelt dat verwanten of derden misbruik maken van de situatie, bijvoorbeeld kinderen die misbruik maken van geldmiddelen. Ook bij conflicten binnen de familie of wanneer er zich betalingsmoeilijkheden voordoen, treden verzorgingsinstellingen op.
- In de meeste gevallen gaat het initiatief uit van de directe familieleden, met name de kinderen indien het

¹⁷⁶ Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving inzake de onbekwaamheidsstatuten wat de invoering van een globaal statuut betreft, Parl. St. Kamer 2007-08, 1356/1, 13.

¹⁷⁷ Parl. St. Kamer 1990-91, nr. 1654/2, 7.

¹⁷⁸ Vred. Roeselare 20 september 1996, R.W. 1997-98, 1026; Vred. Brussel 21 januari 1999, J.L.M.B. 1999, 432.

gaat om oudere personen en de ouders wanneer het gaat om jongere personen. Naast wantrouwen en misbruik kan ook het veiligstellen van erfaanspraken een drijfveer zijn bij deze categorie van personen. Het voorlopig bewind mag daartoe echter niet worden aangewend¹⁷⁹. Een ondervraagde familievereniging stelde dat familieleden soms ook om het voorlopig bewind vragen omdat de te beschermen persoon een lastgeving gegeven heeft aan de instelling waar hij verblijft, en men het volledige beheer liever in familiale handen ziet.

In zeer uitzonderlijke gevallen blijkt ook de te beschermen persoon zelf initiatief te nemen.

Besluitend kan men stellen dat het vaak belanghebbenden zijn die het initiatief nemen, met name vooral de directe familieleden en in beperktere gevallen de verzorgingsinstellingen of de maatschappelijke assistenten.

1.1.4 De voorlopige bewindvoerder

De vrederechter beoordeelt soeverein wie als voorlopige bewindvoerder zal worden aangesteld¹⁸⁰, al heeft hij zich daarbij wel te richten naar een wettelijke hiërarchie die in 2003 is verstevigd.

Sinds 2003 werd hervormd is het op de eerste plaats mogelijk om via een voorafgaande verklaring een voorkeur over een aan te duiden voorlopige bewindvoerder uit te drukken. Deze voorafgaande verklaringen worden door de verzorgingsinstellingen als iets positiefs beschouwd; ook patiëntenverenigingen raden het gebruik ervan aan. Op die manier kan men immers vermijden dat er een voorlopige bewindvoerder wordt aangesteld die men niet kent.

Het blijkt echter dat deze verklaringen slechts zeer zelden voorkomen, evenals de combinatie met andere wilsverklaringen (bv. voorafgaande verklaring onder de wet patiëntenrechten). Een notaris gaf aan dat het gesprek over een voorafgaande wilsverklaring vaak pas wordt gevoerd naar aanleiding van een vraag tot opmaak van een testament. Het gebrek aan informatie over deze mogelijkheid bij het grote publiek wordt aangehaald als reden voor het lage aantal verklaringen. Een familievereniging wees er op dat naast de plicht om medische verzorging toe te dienen, ook de plicht bestaat om mensen over hun mogelijkheden te informeren. Door dit niet te doen gaan kansen verloren. Eén notaris stelde echter dat voornemens om een verklaring te doen soms niet worden uitgevoerd wegens een gebrek aan vertrouwen in de belangeloosheid en eerlijkheid van de in de verklaring aangeduide voorlopige bewindvoerder.

Dit betekent echter niet dat deze verklaringen geheel onbestaand zijn. Een ondervraagde vrederechter stelde dat hij de wilsverklaring principieel respecteert, zelfs als er onenigheid binnen de familie bestaat over de keuze van de voorlopige bewindvoerder. Hij stelde wel dat hij zich in die specifieke situatie een hoop ellende op de hals haalt daar de familie dan regelmatig komt klagen over de voorlopige bewindvoerder. Vaak blijken deze klachten ongegrond en is een vervanging dus niet aan de orde.

Is er een voorafgaande verklaring, dan is het de vrederechter slechts toegestaan om van de uitgedrukte voorkeur af te wijken wegens ernstige redenen. Deze houden verband met de geschiktheid van de aangewezen voorlopige bewindvoerder om zijn taak in functie van de gegeven omstandigheden op het ogenblik van de aanwijzing met de nodige waardigheid en competentie uit te voeren.

¹⁷⁹ Vred. Kortrijk 16 augustus 1999, T. Vred. 2001, 156: het betrof een situatie waarbij erfgenamen, uit angst voor een deficitaire nalatenschap, een voorlopige bewindvoerder wilden laten aanstellen.

¹⁸⁰ Vred. Zinnik 2 april 1992, J.L.M.B. 1994, 426.

Of, bij gebreke van voorafgaande verklaring, een professionele dan wel een familiale voorlopige bewindvoerder de voorkeur geniet, is omstreden, temeer omdat enkele actoren aangaven dat er kwaliteitsverschillen zijn tussen een professionele en familiale bewindvoerder. Ten aanzien van dit kwaliteitsverschil meldden anderen dan weer dat de aard van de relatie (familiaal of professioneel) geen rol speelt maar dat alles afhangt van het karakter van de bewindvoerder.

Sinds 2003 stelt de wet dat, indien de te beschermen persoon zelf geen voorkeur heeft uitgedrukt, de vrederechter bij voorkeur de vader en/of moeder, de echtgenoot, de wettelijk samenwonende, de persoon met wie de te beschermen persoon een feitelijk gezin vormt, een lid van de naaste familie of de vertrouwenspersoon van de te beschermen persoon dient aan te duiden. Uit deze bewoordingen blijkt dat de wetgever iemand uit de onmiddellijke (familiale) omgeving van de te beschermen persoon verkiest boven een professionele bewindvoerder¹⁸¹.

Familiale bewindvoerders bieden verschillende voordelen. Van een familiale bewindvoerder zou men vooreerst een mensgerichte opstelling mogen verwachten. Daarnaast blijft het beheer van de goederen en het vermogen in de familie en kost het nagenoeg niets, hoewel één notaris aangaf dat ook bij familiale voorlopige bewindvoerders er een mentaliteitswijziging plaatsvindt waarbij verplaatsingen, telefoons en briefwisseling zwaar worden doorgerekend. Ook blijkt dat men zoveel mogelijk derden wil weren daar het gaat om een materie uit de intieme familiale sfeer.

Uiteraard zijn er ook nadelen aan familiale bewindvoerders verbonden. Zo kan men als familiale voorlopige bewindvoerder bedolven worden onder het vele werk daar men dit niet gewoon is; ook kan men worden geconfronteerd met een gebrek aan respect van de (andere) kinderen of personen uit de naaste omgeving. Eén voorlopige bewindvoerder stelde dat indien de familiale voorlopige bewindvoerder geen goede bedoelingen heeft, er weinig controle mogelijk is op kleinere bedragen die toch al snel kunnen oplopen. Volgens sommige vrederechters gaat het niet om geïsoleerde gevallen. Daarnaast lijkt het beheer door een familiale bewindvoerder niet altijd even secuur te verlopen, zeker indien deze niet administratief is aangelegd. De vrederechter houdt hier echter toezicht op.

Wanneer gekozen wordt voor een familiale bewindvoerder, wordt doorgaans één van de kinderen of zelfs één van de kleinkinderen aangeduid. Bij jongere mensen gaat het vaak om één van de ouders of een broer of zus. Eén vrederechter stelde ook dat hij echtgenoten doorgaans de voorlopige bewindvoering afraadt en hen de gerechtelijke indeplaatsstelling (art. 220-221 B.W.) adviseert. Ook een voorlopig bewind met onderscheiden bevoegdheden kan een goede oplossing zijn voor echtgenoten (zie hierna).

Wegens de nadelen verbonden aan de familiale bewindvoering, wordt soms geopteerd voor een professionele bewindvoerder – doorgaans een advocaat.

Sommige vrederechters opteren systematisch voor een professionele bewindvoering wegens diens professionele kwaliteiten en de mogelijkheid tot eenvormige organisatie van alle boedels binnen hetzelfde kanton. Indien de voorlopige bewindvoerder oprecht begaan is met de beschermde persoon, vormt hij doorgaans een goed aanspreekpunt wegens zijn professionele opleiding. Ook bepaalde rechtsleer lijkt een voorkeur uit te drukken voor een professionele voorlopige bewindvoerder¹⁸². Anderen doen de systematische keuze voor

¹⁸¹ Rb. Gent 16 juni 1995, T.G.R. 1996, 4.

¹⁸² M. BOSMANS, "De wet van 18 juli 1991 houdende patrimoniale bescherming van de meerderjarige die wegens zijn gezondheidstoestand niet in staat is zijn goederen te beheren", T. Vred. 1991, (312) 316.

een professionele voorlopige bewindvoerder af als een afstandelijke en kostelijke oplossing. Vele advocaten zouden ook vaak in de marge van andere professionele activiteiten optreden als voorlopige bewindvoerder. Logischerwijze lijdt de kwaliteit van de bewindvoering hier dan ook onder daar een bewindvoering toch wat tijd vraagt. Ten slotte wordt soms gevreesd voor enig "cliëntelisme" ten voordele van enkele advocaten die doorgaans ook plaatsvervangend vrederechter zijn.

Andere vrederechters laten de keuze afhangen van de concrete familiale of vermogensrechtelijke situatie van de te beschermen persoon. Zij zijn geneigd om bij discussies binnen de familie een buitenstaander aan te duiden als voorlopige bewindvoerder. Ook een ondervraagde familievereniging beaamt dit. Zij weerlegt met klem dat er sprake zou zijn van fraude bij professionele bewindvoerders. Zij stelt dat de professionele bewindvoerders doorgaans zeer correct werken maar voegt daar wel aan toe dat het gevoerde bewind in vele gevallen afstandelijk is en dat men te maken heeft met een gebrek aan communicatie en persoonlijke betrokkenheid. Ook enkele ondervraagde verzorgingsinstellingen deelden die kritiek en stelden dat er vaak klachten zijn met betrekking tot inspraak en overleg. Ten slotte gaven ook enkele voorlopige bewindvoerders aan dat in sommige families al wordt vooruitgelopen op de latere nalatenschap. Wanneer één van de kinderen zich benadeeld voelt ten opzichte van de anderen, zal deze naar de vrederechter stappen omdat men van mening is dat de voorlopige bewindvoerder zijn belangen als toekomstige erfgenaam dient veilig te stellen.

Als voorbeeld van een complexe familiale situatie kan verwezen worden naar een vonnis van de vrederechter te Hasselt. Deze oordeelde in een specifieke situatie waar de dochter misbruik maakte van haar bejaarde moeder, die niet meer in staat was de draagwijdte van haar financiële beheersbeslissingen te vatten, dat de aanstelling van een voorlopige bewindvoerder van buiten de familiale omgeving beter gepast was¹⁸³. De rechter kan dus gemotiveerd afwijken van de voorkeur die de wetgever neerschreef.

Uit de praktijk blijkt dat zowel vóór als na de wetswijziging van 2003 voorlopige bewindvoeringen voorkwamen waar er meer dan één voorlopige bewindvoerder per boedel optrad¹⁸⁴.

Of dit al dan niet wettelijk mogelijk is, is omstreden.

Tijdens de parlementaire voorbereiding van de hervorming van 2003 werd een amendement ingediend dat het mogelijk moest maken om meerdere voorlopige bewindvoerders aan te duiden per bewind¹⁸⁵. Op die manier zou een te beschermen persoon meerdere of al zijn kinderen kunnen aanduiden als voorlopige bewindvoerder om familieruzies te vermijden. Dit amendement werd echter verworpen, waaruit men zou kunnen besluiten dat het geenszins de bedoeling van de wetgever was om gesplitste voorlopig bewindvoering mogelijk te maken.

Toch leest men in de wet dat vader en/of moeder aangeduid kunnen worden. Men neemt in de rechtsleer doorgaans aan dat het gaat om een verschrijving¹⁸⁶ en dat meerdere voorlopige bewindvoerders niet mogelijk zijn, al is het maar om praktische problemen te vermijden¹⁸⁷. De angst daarvoor wordt door enkele voorlopige bewindvoerders bevestigd. Meerdere voorlopige bewindvoerders zouden vertragingen veroorzaken en ook

183 Vred. Hasselt 21 december 1994, T. Gez. 1997-98, 208; voor een soortgelijke situatie zie ook Vred. Leuven 24 juli 2007, onuitg. en Vred. Leuven 13 september 2007, onuitg.

184 Rb. Brussel 20 april 2006, J.T. 2006, 530; Vred. Sint-Truiden 10 juni 1997, B.S. 26 juni 1997, 17.156; Vred. Zomergem 27 juni 1997, B.S. 11 juli 1997, 18.498.

185 Parl. St. Senaat 2001-02, 1087/5, 4.

186 T. WUYTS, *Vermogensbeheer door ouder(s), voogd en voorlopige bewindvoerder*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 20.

187 F. REUSENS, "L'administration provisoire revue et corrigée: aperçu des nouvelles dispositions introduites par la loi du 3 mai 2003", *Rép. not. b.* 2005, (214) 217.

het maken van praktische afspraken zou aanzienlijk bemoeilijkt worden. Als voorbeeld werd verwezen naar een situatie waar er naast de aanstelling van een advocaat als voorlopige bewindvoerder ook iemand van het OCMW was aangesteld. Deze trad op voor budgetbegeleiding en schuldbemiddeling. Er werd gemeld dat er zich in deze situatie verschillende problemen voordeden daar vele verrichtingen door elkaar liepen. Zo werd het pensioen uitbetaald aan de voorlopige bewindvoerder maar moest die het dan weer doorstorten aan de schuldbemiddelaar.

Niettemin stellen bepaalde rechtsgeleerden dat het ook nu mogelijk is om verschillende voorlopige bewindvoerders aan te duiden met onderscheiden bevoegdheden¹⁸⁸ en dat in deze hypothese er zich doorgaans geen problemen zouden mogen voordoen. Deze vorm van voorlopig bewind zou bijvoorbeeld een goede oplossing kunnen zijn voor gehuwde beschermde personen. De echtgenoot zou dan bijvoorbeeld beheersbevoegdheid krijgen op de zichtrekening (bijvoorbeeld met een bankkaart waaraan een limietbedrag gekoppeld is) of op de bankkluis en op deze manier "controle" kunnen behouden terwijl de andere (al dan niet professionele) voorlopige bewindvoerder de rest van het beheer op zich neemt. Ook een combinatie tussen lastgeving of indeplaatsstelling en voorlopig bewind zou hier mogelijk zijn.

In een mailbericht van een familielid werd erop gewezen dat de echtgenote van de onder voorlopig bewind geplaatste persoon van de professionele voorlopige bewindvoerder pas na één jaar toegang kreeg tot de bankkluis waarin haar persoonlijke juwelen opgeborgen lagen. In deze situatie zou een vorm van voorlopig bewind met onderscheiden bevoegdheden een uitkomst kunnen bieden.

Hoewel de vrederechters en de overgrote meerderheid van de voorlopige bewindvoerders aangaven dat ze nog nooit een gesplitste bewindvoering of een college van voorlopige bewindvoerders hebben uitgesproken of meegemaakt en de klassieke aanstelling van één voorlopige bewindvoerder met ruim mandaat het meest voorkomende is, wezen enkele voorlopige bewindvoerders en een vrederechter toch op de betreffende mogelijkheden.

Besluitend is de mogelijkheid om een voorafgaande wilsverklaring op te stellen nog niet bekend bij het grote publiek. Er bestaat nog te veel een cultuur om professionele bewindvoerders aan te stellen boven familiale bewindvoerders. Volgens sommigen is dit te wijten aan de bijzondere relatie die vaak bestaat tussen de voorlopige bewindvoerders en de vrederechters en het gebrek aan informatie over de mogelijkheden. Ook wordt de voorkeur voor een professional vaak ondersteund door te stellen dat deze over de nodige kwaliteiten beschikken die men vaak niet terugvindt bij familiale bewindvoerders. Deze laatsten zouden nalatig zijn en hun taak niet naar behoren uitoefenen. Een oplossing kan liggen in een combinatie van professionele en familiale bewindvoering.

1.1.5 De vertrouwenspersoon

Vóór 2003 deden voorlopige bewindvoerders vaak een beroep op de zogenaamde "natuurlijke beschermers" om bepaalde extrapatrimoniale belagen te behartigen¹⁸⁹. Het voorlopig bewind strekt zich immers alleen maar uit over de goederen van de beschermde persoon.

¹⁸⁸ F. SWENNEN, "Het voorlopig bewind hervormd", R.W. 2004-05, (1) 6; T. DELAHAYE en C. CASTELEIN, *Het voorlopig bewind*, Gent, Larcier, 2007, 65.

¹⁸⁹ T. DELAHAYE en C. CASTELEIN, *Het voorlopig bewind*, Gent, Larcier, 2007, 187; over deze natuurlijke beschermers zie F. SWENNEN, *Geestesgestoorden in het Burgerlijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 530.

Sinds 2003 is de figuur van de vertrouwenspersoon in de wet voorlopig bewind 'geformaliseerd'. De vertrouwenspersoon kan fungeren als tussenschakel tussen beschermde persoon en de voorlopige bewindvoerder, maar ook tussen de beschermde persoon en de vrederechter.

De taken van deze vertrouwenspersoon omvatten bijstand aan de te beschermen persoon bij zijn verhoor over de beslissing tot toevoeging van een voorlopige bewindvoerder en het verzoek tot herziening van de beschikking aan de vrederechter wanneer de vertrouwenspersoon vaststelt dat de voorlopige bewindvoerder zijn taken niet naar behoren uitoefent. Daartoe ontvangt hij de verschillende verslagen van de voorlopige bewindvoerder en wordt hij in bijzondere omstandigheden in de plaats van de beschermde persoon op de hoogte gehouden van de handelingen die de voorlopige bewindvoerder stelt.

Hoewel uit het bovenstaande blijkt dat de vertrouwenspersoon een belangrijke rol kan spelen in het voorlopig bewind, valt op dat de figuur bijzonder weinig voorkomt. Eén voorlopige bewindvoerder gaf aan dat een vertrouwenspersoon enkel voorkomt als hij zich echt opdringt of mengt in de aanstellingsprocedure. Als reden voor deze grote afwezigheid werd, net zoals bij de opvallende afwezigheid van voorafgaande wilsverklaringen, aangehaald dat de figuur van de vertrouwenspersoon naar alle waarschijnlijkheid nog onbekend is bij het grote publiek. Een ondervraagde familievereniging gaf wel aan dat, wanneer er voordrachten worden georganiseerd, er altijd informatie gegeven wordt over deze instelling. Slechts één vrederechter gaf aan dat in gevallen van vergaande dementie er steeds een vertrouwenspersoon aanwezig is wanneer er een professionele voorlopige bewindvoerder wordt aangesteld.

Ondanks de belangrijke taken die de vertrouwenspersoon kunnen toekomen, mag de voorlopige bewindvoerder bij afwezigheid van deze figuur niet aan de kant blijven staan, maar moet hij zijn verantwoordelijkheid opnemen. Hij blijft geacht een persoonsgericht beleid te voeren en zal zich eventueel kunnen wenden tot de natuurlijke beschermers.

Indien toch een vertrouwenspersoon wordt aangewezen, gebeurt dit vaak op initiatief van familieleden. Vaak zou het gaan om familieleden die zelf kandidaat waren om voorlopige bewindvoerder te worden en vervolgens door de vrederechter gewezen worden op de mogelijkheid om alsnog vertrouwenspersoon te zijn. Als voorbeeld werd verwezen naar een situatie waarbij de beschermde persoon met al zijn kinderen goed overeenkomt en één van hen heeft aangewezen als voorlopige bewindvoerder. Indien de kinderen onderling niet overeenkomen dan zal de vrederechter de suggestie doen dat een ander kind als vertrouwenspersoon kan optreden en op die manier de werkzaamheden van de voorlopige bewindvoerder kan volgen. Zo wordt het "democratische" karakter van de bewindvoering bevorderd. In uitzonderlijke gevallen is het zelfs de (aanstaande) voorlopige bewindvoerder die om de aanstelling van een vertrouwenspersoon verzoekt. Opvallend is dat het initiatief zelden uitgaat van de te beschermen persoon zelf.

Wie wordt er nu doorgaans als vertrouwenspersoon aangeduid? In de regel lijkt het te gaan om familieleden of nauwe vrienden. Eén voorlopige bewindvoerder stelde dat soms ook een OCMW-jurist als vertrouwenspersoon wordt aangewezen.

Als besluit kunnen we stellen dat de vertrouwenspersoon thans slechts weinig voorkomt en dat het doorgaans de familieleden zijn die zijn aanstelling vragen, vaak omdat zij niet werden aangeduid als voorlopige bewindvoerder. Het zijn vaak opnieuw de familieleden of nauwe vrienden die de functie zullen bekleden.

1.1.6 De 'andere persoon of instelling'

Ingeval de voorlopige bewindvoerder ervan werd vrijgesteld de beschermde persoon op de hoogte te houden van de handelingen die hij verricht, en er geen vertrouwenspersoon is, kan de vrederechter 'een andere persoon of instelling' aanduiden die op de hoogte moet worden gehouden. Deze aanduiding gebeurt ambtshalve of op verzoek.

In het algemeen maken de vrederechters weinig gebruik van de mogelijkheid tot aanduiding van een andere persoon of instelling. Slecht enkele vrederechters gaven aan dat regelmatig gekende familieleden op de hoogte gehouden moeten worden, doorgaans op hun verzoek. Zo kan er bijvoorbeeld in worden voorzien dat, als één van de kinderen wordt aangeduid als voorlopige bewindvoerder, ook de andere kinderen een exemplaar van het jaarverslag dienen te ontvangen. Daarnaast kan ook de sociale dienst of de directie van de instelling waar de beschermde persoon verblijft of die hem of haar begeleidt, als andere persoon of instelling worden aangewezen. Eén voorlopige bewindvoerder gaf aan dat hij in een welbepaald dossier het OCMW op de hoogte diende te houden.

Ook als geen 'andere persoon of instelling' werd aangeduid, moet de voorlopige bewindvoerder, zonder wettelijke plicht daartoe, contact houden met bepaalde instanties. Als voorbeeld werd verwezen naar de relatie tussen de voorlopige bewindvoerders en de verzorgingsinstellingen. Een goed contact tussen beiden is vaak noodzakelijk om elkaars opdracht (respectievelijk het beheer van de goederen en de verzorging) tot een goed einde te brengen.

1.1.7 Combinatie lastgeving – voorlopig bewind?

Vóór de wetswijziging van 2003 verviel door de toevoeging van een voorlopige bewindvoerder elke lastgeving, zelfs als deze betrekking had op aspecten waarvoor de voorlopige bewindvoerder niet bevoegd was.

Sinds 2003 kan de lastgeving naast het voorlopig bewind blijven bestaan, behalve in de mate ze betrekking heeft op handelingen waarvoor de voorlopige bewindvoerder bevoegd is¹⁹⁰. Hieruit kan men afleiden dat vanuit wetgevende hoek een zekere voorkeur werd gegeven aan de lastgeving vóór het voorlopig bewind.

In de meeste gevallen is er geen sprake van een lastgeving naast de voorlopige bewindvoering. Slechts één voorlopige bewindvoerder stelde dat het soms voorkwam dat iemand van het OCMW of thuishulp optreedt als lasthebber indien de dementerende nog zelfstandig thuis woont.

Een familievereniging verklaarde tijdens voordrachten altijd te wijzen op de mogelijkheid van een lastgeving. Indien dit nog mogelijk is, moet hieraan de voorkeur worden gegeven. Op deze manier behoudt men immers een stuk zeggenschap en controle, wat bijgevolg als veel menswaardiger wordt ervaren. Wel wordt ervoor gepleit deze lastgeving te bespreken in grote openheid met de rest van de betrokken familieleden om familieruzies te vermijden¹⁹¹.

Als besluit kunnen we stellen dat een lastgeving naast het voorlopig bewind bijzonder weinig voorkomt hoewel dit wettelijk perfect mogelijk is.

190 F. SWENNEN, *Personenrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 161.

191 *Zo kan de lastgeving beperkt worden in tijd zodat om de twee jaar een ander familielid de taak op zich kan nemen of kunnen er aan meerdere personen lastgevingen gedaan worden. Op deze manier vergroot men de controle en het vertrouwen.*

1.1.8 Wie is er doorgaans aanwezig in de raadkamer?

De brede kring rond de te beschermen persoon wordt betrokken bij de rechtspleging waarin wordt beoordeeld of een maatregel aangewezen is.

Op de eerste plaats worden bij gerechtsbrief opgeroepen om te worden gehoord: de te beschermen persoon en desgevallend zijn vader en/of zijn moeder, de echtgenoot, de wettelijke samenwonende, voor zover de te beschermen persoon met hen samenleeft, of de persoon met wie de te beschermen persoon een feitelijk gezin vormt. Het verhoor gebeurt desgewenst in aanwezigheid van hun advocaten en de vertrouwenspersoon van de te beschermen persoon.

Ook elke andere persoon die de vrederechter geschikt acht om hem in te lichten kan worden opgeroepen.

Alle bij gerechtsbrief opgeroepen personen worden partij bij het geding behoudens verzet, doch op geen van hen ligt een wettelijke verplichting om te verschijnen¹⁹².

Daarnaast verwittigt de griffier bij gerechtsbrief de in het verzoekschrift vermelde familieleden¹⁹³ (bv. grootouders, broers en/of zussen) dat er een verzoekschrift werd ingediend en stelt hen op de hoogte van de plaats en het tijdstip van het verhoor van de te beschermen persoon.

De formulering van art. 488bis b) B.W. wordt door sommigen als onduidelijk en rommelig omschreven. Zo blijkt er onduidelijkheid te bestaan over wie "opgeroepen" moet worden, wie er "kennis" krijgt van het verzoekschrift of "verwittigd" wordt en wie er bijgevolg procespartij is.

Sommige vrederechters laten, indien de verstandhouding binnen de familie goed is, in principe iedereen toe zodat de zitting zeer informeel verloopt. Aldus kunnen ook burens of naaste vrienden, die al dan niet instonden voor de verzorging van de te beschermen persoon, worden toegelaten. Ook de arts die de medische verklaring heeft opgesteld kan aanwezig zijn, doch dit lijkt weinig voor te komen.

Andere vrederechters zullen ongeacht de verstandhouding binnen de familie, enkel de opgeroepen personen toelaten in de raadkamer. In sommige gevallen blijkt geen van de opgeroepen familieleden op te dagen.

Verdergaand begrijpt een ondervraagde vrederechter niet waarom het nodig is om ongeïnteresseerde nauwe familieleden ambtshalve partij te maken in het geding "behoudens verzet" dat er naar zijn mening toch nooit komt omdat men de wet niet kent, laat staan begrijpt. Hij pleit dan ook voor een vereenvoudiging van de wet.

Ook verzorgingsinstellingen hebben kritiek op dit punt. Zij merken op dat de vrederechter op de zitting in verband met de aanstelling van een voorlopige bewindvoerder verplicht is om de naaste familie uit te nodigen. Dit wordt door de instellingen als positief ervaren doch vaak zijn familiale relaties verstoord en wenst de te beschermen persoon niet dat een bepaald familielid geïnformeerd wordt over de zitting. Het zou daarom mogelijk moeten zijn dat de vrederechter van de oproepingsplicht afwijkt indien de verzoeker of de te beschermen persoon dit motiveert bij de aanvraag.

¹⁹² Rb. Namen 25 november 1991, T. Vred. 1994, 86.

¹⁹³ Art. 488bis b), §5, 5 B.W.: "Het verzoekschrift vermeldt bovendien en voor zover mogelijk: [...] 3. de naam, de voornaam en de woonplaats van de meerderjarige familieleden in de dichtste graad, doch niet verder dan de tweede graad. [...]"

Uit rechtspraak blijkt echter dat de vrederechter nu al kan beslissen om bepaalde personen niet op te roepen indien de persoonlijke belangen van de te beschermen persoon zich hiertegen zouden verzetten¹⁹⁴.

In gevallen waar de verstandhouding niet goed is of waar er onenigheid bestaat, kan de vrederechter beslissen om ieder afzonderlijk te horen, en in de eerste plaats de te beschermen persoon zelf (indien deze daartoe uiteraard nog in staat is).

1.1.9 De omstandige geneeskundige verklaring

Meestal is het de huisarts die de omstandige geneeskundige verklaring opstelt die bij het verzoekschrift moet worden gevoegd.

Het kan wel voorkomen dat de huisarts bij familieconflicten weigert om de nodige documenten in te vullen, omdat hij zich niet wil mengen in familiale aangelegenheden¹⁹⁵.

Sommige huisartsen weigeren altijd om de omstandige geneeskundige verklaring af te leveren, dit onder verwijzing naar het beroepsgeheim. Bepaalde rechtspraak¹⁹⁶ stelt immers dat de verklaring die wordt afgeleverd door de huisarts niet in aanmerking kan worden genomen daar de huisarts zich zou kunnen baseren op zijn voorkennis en al eerdere uitgevoerde onderzoeken. Ten aanzien van deze laatste blijft het beroepsgeheim immers gelden¹⁹⁷. Indien het gaat om een niet-behandelende arts maakt het afleveren van een omstandige geneeskundige verklaring geen schending van het beroepsgeheim uit¹⁹⁸.

Een vaak gehoorde klacht over de omstandige geneeskundige verklaring is dat deze onvoldoende uitgewerkt, summier en nietszeggend, kortom: niet omstandig, is. De vrederechter moet inderdaad voldoende veeleisend zijn wat de geneeskundige verklaring betreft¹⁹⁹. Een verklaring die bv. een waardeoordeel inhoudt in verband met de wijze waarop de te beschermen persoon zijn goederen beheert, voldoet niet aan de wettelijke voorschriften²⁰⁰. Het oordeel over het causale verband tussen de diagnose en de ongeschiktheid komt immers toe aan de rechter, niet aan de arts. Hij kan dit oordeel mee maken aan de hand van het gesprek dat hij met de te beschermen persoon moet hebben.

Eén vrederechter stelde dat hij doorgaans geen probleem maakt van de beknoptheid van de geneeskundige verklaring en zich meestal zelf kan vergewissen of de persoon nog in staat is zijn goederen te beheren. Hij acht het in het belang van de te beschermen persoon om de rechtspleging niet wegens procedurele problemen op te schorten. Bij deze praktijk kan men zich echter vragen stellen. Het was namelijk de bedoeling

194 Vred. Leuven 16 maart 2004, T. Vred. 2005, 448.

195 Vred. Zele 4 december 1991, aangehaald in G. BENOIT, "Mini-chronique de jurisprudence", T. Vred. 1994, (74) 83: Een arts kan niet verplicht worden een verklaring op te stellen behalve als er een schending van art. 422bis Sw. dreigt.

196 Vred. Roeselare 29 november 2005, R.W. 2006-07, 486; Rb. Turnhout 22 november 2004, R.W. 2006-07, 1247; Vred. Roeselare 10 maart 1999, R.W. 1999-00, 567.

197 M.-Y. VEYS, "Het omstandig geneeskundig verslag met het oog op een gedwongen opname", noot onder Rb. Turnhout 22 november 2004, R.W. 2006-07, (1248) 1249.

198 Cass. 29 oktober 1991, Arr. Cass. 1991-92, 197; Bergen 9 april 2001, J.T. 2002, 409; Rb. Luik 21 december 2005, Rev. not. b. 2006, 82; Rb. Charleroi 27 juni 1997, J.T. 1998, 579; aangaande het medisch beroepsgeheim zie H. NYS, *Geneeskunde: recht en medisch handelen*, Mechelen, Story-Scientia, 2005, 524 e.v.

199 Vred. Fontaine-l'Évêque 23 september 2004, T. Vred. 2005, 467.

200 Vred. Elsene 30 oktober 1991, T. Vred. 1992, 69; Vred. Grâce-Hollogne 3 december 1993, J.L.M.B. 1994, 428; Vred. Roeselare 16 september 1993, R.W. 1993-94, 683.

van de wetgever om beoordeling van de ongeschiktheid niet enkel te laten afhangen van de soevereine beoordeling van de rechter.

Een andere vrederechter stelde dat hij het probleem van de onduidelijke of onvolledige omstandige geneeskundige verklaring praktisch oplost: hij laat de griffier bij binnenkomst van het verzoekschrift telefonisch contact opnemen met de verzoeker om hem op de ongeldigheid van het attest te wijzen en te vragen of het verzoekschrift alsnog moet worden ingeschreven, met het risico dat de vordering zal worden afgewezen. Er wordt dan nagenoeg altijd voor een nieuw en geldig attest gezorgd. Als voorbeeld stelt de vrederechter dat hij genoeg neemt met een attest dat zich beperkt tot de vermelding "(seniele) dementie". Een attest met de vermelding "CVS" (chronisch vermoeidheidssyndroom) is dan weer onvoldoende, want CVS leidt niet noodzakelijk tot wilsongeschiktheid. De vrederechter stelt dat in dat geval het attest de symptomen duidelijker moet omschrijven.

Een deskundigenonderzoek kan bevolen worden indien de vrederechter tijdens het gesprek met de te beschermen persoon twijfels krijgt over diens wilsongeschiktheid, doch dit gebeurt zelden.

Een middel om de problematiek van de omstandige geneeskundige verklaring op te lossen, lijkt dialoog en informatie. Eén vrederechter stelde namelijk dat hij omwille van de onduidelijkheid van de omstandige geneeskundige verklaringen contact had opgenomen met de huisartsenkringen in zijn kanton om de kwestie te bespreken. Sinds deze besprekingen lijken de meeste verklaringen wettelijk in orde te zijn.

Als besluit kan men stellen dat de omstandige geneeskundige verklaring vaak onduidelijk is en dat sommige artsen zich trachten te verschuilen achter hun beroepsgeheim. Dialoog en overleg kunnen in deze helpen. Slechts in uitzonderlijke gevallen wordt door de vrederechter een bijkomend deskundigenonderzoek gevraagd.

1.1.10 De publiciteit

De wet schrijft de bekendmaking voor van de toevoeging van een voorlopige bewindvoerder, met het oog op de bescherming van het rechtsverkeer in het algemeen en van de overheden en contractpartners die met de beschermde persoon handelen in het bijzonder. Rechtshandelingen met de beschermde persoon zelf zullen immers in meerdere of mindere mate ongeldig zijn, terwijl de voorlopige bewindvoerder vertegenwoordigingsbevoegd wordt.

Met betrekking tot de publiciteit blijken zich verschillende problemen voor te doen.

Bankinstellingen blijken de publicaties – in het Belgisch Staatsblad – waarin melding wordt gemaakt van de toevoeging van een voorlopige bewindvoerder niet goed op te volgen. Zo valt het voor dat er tijdens de bewindvoering nog rekeningen worden geopend en afgesloten door een beschermde persoon. Een ander probleem is dat rekeningen vaak niet geblokkeerd worden of dat de voorlopige bewindvoerders niet op de hoogte worden gebracht van het bestaan van andere rekeningen.

Over het algemeen worden voorlopige bewindvoerders dikwijls geconfronteerd met gefrustreerde medecontractanten van de beschermde persoon, die bij hen bv. een GSM-abonnement, meubels, herstellingswerken heeft besteld. De ongeldigheid van dergelijke contracten zorgt dikwijls voor onaangename verrassingen bij de medecontractant; bovendien moet de bewindvoerder soms procederen om het contract ongedaan te maken.

Aan de oorsprong van dergelijke problemen ligt dan niet zozeer de onzorgvuldigheid van de medecontractant maar de gebrekkige publiciteit van de toevoeging van een voorlopige bewindvoerder. Niet alle handelaars lezen ten eerste dagelijks het Belgisch Staatsblad; niet alle beroepsverenigingen doen dat voor hun leden. Op de tweede plaats wordt niet elk voorlopig bewind in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Ook ministeriële ambtenaren, zoals gerechtsdeurwaarders, komen dan soms niet aan de nodige informatie. Zo kan het voorkomen dat een dagvaarding niet bij de voorlopige bewindvoerder maar bij de beschermde persoon terecht komt, die deze vaak niet doorgeeft omdat hij weet dat er dan problemen of wrijvingen met de voorlopige bewindvoerder zouden kunnen ontstaan. Echter door deze dagvaardingen achter te houden, wordt men dan als voorlopige bewindvoerder plots geconfronteerd met een in kracht van gewijsde getreden vonnis.

In een thans voorliggend wetsvoorstel wordt voorgesteld om elke beslissing houdende een beschermingsmaatregel te publiceren in het Belgisch Staatsblad²⁰¹. Op deze manier zou aan de publiciteitsproblemen verholpen kunnen worden.

Ook wordt voorgesteld in het Rijksregister of de bevolkingsregisters melding te maken van de aanstelling van een voorlopige bewindvoerder.

Ten slotte zou men de toevoeging van een voorlopige bewindvoerder ook kunnen vermelden op de identiteitskaart van de beschermde persoon, zoals dat ook het geval is bij de verlengde minderjarigheid²⁰².

Als besluit kan men stellen dat er zich over de publiciteit nog steeds problemen voordoen. Dit brengt vaak onaangename gevolgen met zich mee voor derden die niet weten dat een persoon onder voorlopig bewind staat. In een wetsvoorstel worden een aantal oplossingen voor die problemen aangereikt.

1.2 Werking van het voorlopig bewind

1.2.1 Omschrijving van de opdracht

Het voorlopig bewind is een uitzondering op de principiële persoonlijke vrijheid van elk individu. De zelfstandigheid van de beschermde persoon moet daarom zoveel als mogelijk centraal staan en moet ten volle worden ondersteund en aangemoedigd.

Om die reden kan de vrederechter de draagwijdte van de beschermingsmaatregel aanpassen aan de concrete ongeschiktheid van de te beschermen persoon²⁰³. Hij kan daarbij variëren tussen het 'wettelijke confectiewerk' van de algemene vermogensrechtelijke onbekwaamheid tot een oplossing 'op maat'.

Bij de bepaling van de modaliteiten van de opdracht van de voorlopige bewindvoerder, moeten de vrederechters op grond van de wet rekening houden met de gezondheidstoestand van de te beschermen persoon, de aard en de omvang van het te beheren vermogen en de te verwachten handelingen.

²⁰¹ Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving inzake de onbekwaamheidsstatuten wat de invoering van een globaal statuut betreft, Parl. St. Kamer 2007-08, 1356/1, 65.

²⁰² Art. 487sexies B.W.

²⁰³ Parl. St. Senaat 1990-91, 1102-2, 3.

Indien de beschermde persoon nog deels geschikt wordt geacht, kan worden geopteerd voor een systeem van bijstand – bv. de spaartegoeden blokkeren en onder bewind plaatsen, lopende inkomsten zelf laten beheren, eventueel onder toezicht van de bewindvoerder.

De bevoegdheden van de voorlopige bewindvoerder kunnen ook limitatief worden opgesomd²⁰⁴, bv. de authentieke verkoopakte verlijden.

Niettemin blijkt dat de meeste voorlopige bewindvoerders een algemene opdracht met vertegenwoordigingsbevoegdheid hebben. De situaties waar er sprake is van een bijzonder bewind, maken een minderheid uit.

Eén vrederechter gaf aan dat een aantal keer per jaar er in een testperiode wordt voorzien, binnen welke een deelbeheer afgesproken wordt binnen het kader van de algemene bewindvoering en dus onder de verantwoordelijkheid van de voorlopige bewindvoerder.

Besluit: tegen de wettelijke uitgangspunten in wordt de voorlopige bewindvoerder dus doorgaans met een algemene vertegenwoordigingsopdracht aangesteld; slechts in enkele gevallen is sprake van een beperkte opdracht of een bijstandsoopdracht.

1.2.2 De verhouding tussen de verschillende actoren

— Contacten van de voorlopige bewindvoerder

Contacten met de beschermde persoon – Een voorlopige bewindvoerder omschreef het contact met de beschermde persoon als maatwerk. Elke situatie is anders en het organiseren van deze contacten vereist dus elke keer een andere aanpak.

Het eerste bezoek aan en contact met de beschermde persoon vindt doorgaans zo spoedig mogelijk na de aanstelling plaats op de verblijfplaats van de beschermde persoon (bv. een rusthuis). De voorlopige bewindvoerder legt dit eerste bezoek in de meeste gevallen niet alleen af. Zeker indien de beschermde persoon zich wantrouwig opstelt, wordt getracht contact te leggen via een persoon die wél vertrouwen geniet. Zo kan een beroep gedaan worden op de familie, de vertrouwenspersoon of, in het merendeel van de gevallen, een maatschappelijk assistent. Deze laatste zou immers als beste kunnen inschatten in welk stadium van de dementie de persoon in kwestie zich bevindt. Vanzelfsprekend kan de voorlopige bewindvoerder voorafgaand aan het bezoek bij familieleden en/of de verzorgingsinstelling na gaan in welke situatie de beschermde persoon is terechtgekomen en wat hij zelf nog kan. Hij moet zichzelf dus informeren over de achtergrond van de beschermde persoon.

Tijdens het eerste bezoek probeert de voorlopige bewindvoerder na te gaan bij welke financiële instellingen de beschermde personen rekeningen en andere tegoeden heeft, of de nodige verzekeringen werden afgesloten, enz..... Indien de voorlopige bewindvoerder werd aangesteld in een laat stadium van de dementie is het samenstellen van het vermogen vaak een echte zoektocht, nu de beschermde persoon niet meer kan meewerken.

Na het eerste bezoek kunnen de contacten met sommige beschermde personen telefonisch verlopen of via een bezoek op het kantoor van de voorlopige bewindvoerder, mocht dit nodig zijn. Indien de situatie dat ver-

204 Vred. Ronse 18 oktober 1991, T. Not. 1992, 143; Vred. Kortrijk 4 maart 1992, R.W. 1992-93, 370.

eist of wanneer daarom gevraagd wordt en communicatie met de beschermde persoon nog mogelijk is, brengt de bewindvoerder een bezoek aan de beschermde persoon thuis of in het rust- of verzorgingstehuis. Vaak is rechtstreekse communicatie echter niet meer mogelijk. Dan worden de persoonlijke contacten beperkt tot het hoogst noodzakelijke of blijven ze zelfs geheel achterwege en doet men een beroep op een maatschappelijk assistent of de vertrouwenspersoon om op die manier onrechtstreeks contact te houden. Eén voorlopige bewindvoerder haalde aan dat, indien gevraagd, hij steeds een bezoek zal afleggen doch de praktijk leert dat de vraag hiernaar bijzonder klein is, daar dementerende bejaarden vaak geen besef meer hebben van hun situatie.

Het aantal bezoeken varieert sterk. Een aantal voorlopige bewindvoerders tracht de beschermde persoon minstens één maal per jaar te bezoeken terwijl anderen minstens vier keer per jaar een bezoek proberen te brengen. Enkele bewindvoerders gaven aan dat er perioden zijn waar dagelijks of wekelijks een bezoek wordt gebracht. Eén vrederechter verplicht zijn voorlopige bewindvoerders om minstens tweemaal per jaar een bezoek te brengen aan de beschermde persoon.

Contacten met de vrederechter – Doorgaans verlopen de contacten tussen de voorlopige bewindvoerder en de vrederechter zakelijk, correct en vlot. Het gaat vaak om schriftelijke contacten, via verslagen en beschikkingen voor aangevraagde machtigingen. De meeste voorlopige bewindvoerders gaven aan steeds bij de vrederechter terecht te kunnen voor (voorafgaand) advies of aftoetsing via brief of eventueel zelfs telefonisch. Overleg in raadkamer is mogelijk over bepaalde verzoeken tot machtiging. Indien het nodig is, kan een afspraak gemaakt worden om een dossier informeel te bespreken.

Menig voorlopige bewindvoerder is de mening toegedaan dat het geen gezonde situatie is als men al te makkelijk naar de vrederechter kan stappen. Deze bewindvoerders willen zich hoeden voor “ons kent ons”-situaties. Enkele van hen stellen namelijk dat ze al situaties hebben meegemaakt waarbij de goede verstandhouding tussen psychiatrische instellingen en de vrederechters van kantons waar deze instellingen zijn gevestigd, haast niet toelaat om elkaars fouten te verbeteren.

Contacten met de vertrouwenspersoon – Of de contacten tussen de voorlopige bewindvoerder en de vertrouwenspersoon vlot verlopen of niet, hangt volgens de voorlopige bewindvoerders af van de opstelling van de vertrouwenspersoon. Geeft die de indruk oprecht met de beschermde persoon te zijn begaan, dan verlopen de contacten doorgaans goed en wordt de vertrouwenspersoon voluit betrokken bij het gevoerde beleid. Ontstaat daarentegen de indruk dat de vertrouwenspersoon niet uitsluitend in het belang van de beschermde persoon handelt, dan zal de voorlopige bewindvoerder zich beperken tot minimale contacten en zal hij trachten de vertrouwenspersoon te “neutraliseren”. In sommige gevallen wordt aan de vrederechter een verzoek tot vervanging of afzetting van de vertrouwenspersoon gericht.

Contacten met de naaste omgeving van de beschermde persoon – De contacten tussen de voorlopige bewindvoerder en de naaste omgeving hangen ook hier in grote mate af van de betrokkenheid van de naastbestaanden. De voorlopige bewindvoerder zal die trachten in te schatten. Oprecht betrokken naastbestaanden kunnen bij de voorlopige bewindvoerder met allerlei vragen en opmerkingen terecht.

Enkele voorlopige bewindvoerders gaven aan dat contacten met de sociale kring van de beschermde persoon doorgaans onbestaande zijn. Zijn er toch contacten, dan vinden deze doorgaans plaats op initiatief van de naaste omgeving. Deze voorlopige bewindvoerders nemen zelf pas initiatief als ze problemen ondervinden en meer informatie zoeken.

Zeker in geval van familieruzies trachten de voorlopige bewindvoerders zich zoveel mogelijk afzijdig te houden en aan alle familieleden dezelfde informatie te geven. Een professionele bewindvoerder wordt immers vaak aangeduid bij onenigheid binnen de familie. Voorzichtigheid is dan geboden. De voorlopige bewindvoerder kan uiteraard ook proberen een bemiddelende rol te spelen en een luisterend oor te bieden. Indien blijkt dat bepaalde personen misbruik willen maken van de zwakke positie van de beschermde persoon, dan zal de voorlopige bewindvoerder trachten hen de wind uit de zeilen te halen door hen discreet op de hoogte te stellen van het feit dat voortaan voor een hele resem beslissingen zijn uitdrukkelijke instemming nodig is. Deze mededeling volstaat vaak om personen ter kwader trouw af te schrikken.

Vanuit de familie worden doorgaans vragen gesteld over hoe het voorlopig bewind werkt, welke kosten het met zich meebrengt en hoe de voorlopige bewindvoerder de toekomst van de beschermde persoon ziet. Voorbeelden van vragen die regelmatig terugkomen zijn: "wat gaat er met het huis gebeuren?", "mag hij veranderen van instelling?" Vaak worden ook vragen gesteld over lotsverzachting of over de toekomstige nalatenschap. Daarbij worden sommige voorlopige bewindvoerders zelfs op het hart gedrukt zuinig te zijn, teneinde een deficitaire nalatenschap te vermijden. Uiteraard zijn er ook vragen van familieleden of men extra aankopen mag doen voor kledij of extra's voor verjaardags- of familiefeesten. Eén bewindvoerder stelde dat openlijke vragen naar de vermogenstoestand veeleer zelden voorkomen.

Contacten met professionele derden (verzorgingsinstellingen, familiale hulpverlening, OCMW) – De professionele derden worden beschouwd als bondgenoten om het belang van de beschermde persoon te dienen.

Enkele voorlopige bewindvoerders maken al bij de aanvang van het voorlopig bewind de nodige afspraken met verzorgingsinstellingen, bv. over het toezenden van facturen, afspraken over aankopen voor de beschermde persoon enz.

Latere contacten blijken doorgaans zonder problemen te verlopen. Eén voorlopige bewindvoerder noemde de contacten met de derden zakelijk, maar dit impliceert uiteraard niet dat ze minder goed verlopen. Een andere bewindvoerder stelde dat hij van de directie van de instelling vaak een carte blanche krijgt en dat de sociale dienst doorgaans iets geïnteresseerder is. Met deze sociale dienst kunnen de contacten naar zijn mening iets minder vlot verlopen indien deze op de hoogte zijn van de omvang van de spaartegoeden en men de besteding ervan liever anders zou zien.

Uiteraard verlopen de contacten niet altijd vlot. Eén voorlopige bewindvoerder stelde dat de communicatie met de directie van instellingen veeleer stroef verloopt omdat ze de voorlopige bewindvoerder trachten te herleiden tot een financiële instelling. Zo maakt een bewindvoerder melding van een directie die het integrale pensioen doorgestort wilde zien aan de instelling en dat zij vervolgens de voorlopige bewindvoerder zou betalen.

Contacten met instellingen en maatschappelijke assistenten kunnen vaak betrekking hebben op aankopen die het comfort voor de dementerende dienen te verhogen. De voorlopige bewindvoerder zal daarnaast ook zelf contact opnemen met de directie van de instelling indien financiële moeilijkheden dreigen. Er wordt dan onmiddellijk naar een oplossing gezocht zodat wrijvingen kunnen worden vermeden.

– **Contacten van de notaris**

Contacten met de beschermde persoon – Deze lijken weinig of niet voor te komen.

Contacten met de vertrouwenspersoon – Doorgaans is er weinig contact tussen de notaris en de vertrouwenspersoon. Eén notaris deed mee dat een vertrouwenspersoon die geen bewindvoerder is vaak onaangepaste eisen stelt die dan ook worden afgewezen.

Contacten met de voorlopige bewindvoerders – De contacten met de bewindvoerders blijken doorgaans goed te verlopen.

– **Contacten van de vrederechter**

Contacten met de beschermde persoon – Of er na de zitting over de maatregel al dan niet nog contact is tussen de vrederechter en de beschermde persoon, hangt af van de gezondheidstoestand van de laatste. Als tijdens de aanstellingsprocedure wordt vastgesteld dat de beschermde persoon geen enkel besef meer heeft van tijd of ruimte, dan is er doorgaans geen contact meer na de aanstelling, behoudens wettelijke noodzaak daartoe. Een zinnig gesprek is immers niet meer mogelijk.

In de gevallen waar de gezondheidstoestand van de beschermde persoon nog voldoende goed is, aanvaarden de griffies mondelinge en telefonische verzoeken van de beschermde persoon om te worden gehoord. De vrederechter kan ook een bezoek ter plaatse brengen indien nodig. Eén vrederechter gaf aan dat de meeste contacten met beschermde persoon verlopen via familie, maar dat hij hoe dan ook eenmaal per jaar een bezoek brengt aan de beschermde persoon.

Meestal kaarten de beschermde personen bij de vrederechter aan dat de professionele bewindvoerder hen te weinig middelen geeft of dat de rekeningen te laat betaald worden. Ook gebrek aan communicatie of vrijheid zijn vaak gehoorde klachten. In enkele gevallen wordt ook de opheffing van het bewind gevraagd.

Contacten met de vertrouwenspersoon – Ook de vertrouwenspersoon kan ter griffie mondelinge en telefonische verzoeken indienen om te worden gehoord.

Problemen die hij aankaart zijn vaak dezelfde als die van de beschermde persoon.

Eén vrederechter gaf aan dat hij bij problemen de voorlopige bewindvoerder contacteerde om een oplossing te vinden voor het probleem.

Contacten met de voorlopige bewindvoerders – In de meeste gevallen zijn de voorlopige bewindvoerders – bij voorkeur na afspraak maar als het de vrederechter uitkomt ook daar zonder – altijd welkom in het kabinet. De contacten met de professionele voorlopige bewindvoerders blijken doorgaans zeer vlot en informeel te verlopen. De vrederechter heeft doorgaans niet de bedoeling om procedurefouten af te straffen, maar wel om de betrokkenen verder te helpen. De contacten met de familiale voorlopige bewindvoerders daarentegen verlopen dikwijls stroever wanneer wordt vastgesteld dat deze in feite niet in staat zijn hun taak naar behoren uit te oefenen.

Contacten met de naaste omgeving en professionele derden – Deze contacten zijn veeleer zeldzaam. Eén vrederechter stelde dat hij wel al gecontacteerd werd door het OCMW omdat de voorlopige bewindvoerder de rekeningen van het rusthuis niet op tijd betaalde.

– Contacten van de verzorgingsinstellingen

Contacten met de vertrouwenspersoon – Blijkbaar komen deze contacten maar zelden voor. Indien ze toch voorkomen, verlopen ze meestal zeer vlot.

Contacten met de voorlopige bewindvoerders – Ook hier verlopen de contacten blijkbaar goed. Logischerwijze verlopen de contacten met de ene voorlopige bewindvoerder beter dan met de andere. Door enkele verzorgingsinstellingen werd wel aangegeven dat vele voorlopige bewindvoerders hun beheer louter beschouwen als een administratieve zaak en enkel een medewerker van de verzorgingsinstelling “opvorderen” indien een praktische zaak, zoals het bekomen van een elektronische identiteitskaart, geregeld moet worden. Dergelijke praktijken kunnen de onderlinge relatie wel wat verzuren.

Contacten met de naaste omgeving – Opnieuw verlopen de contacten tussen de naaste omgeving en de verzorgingsinstelling vlot, zeker in situaties waar men de zin van de bewindvoering inziet. In de andere gevallen lopen de contacten minder vlot. Eén verzorgingsinstelling stelde wel dat er misschien soms te veel inhoudelijke zorginformatie wordt meegedeeld, wat beschouwd zou kunnen worden als een schending van het beroepsgeheim. Indien er zich problemen voordoen, verwijzen de instellingen de naaste familieleden doorgaans naar de voorlopige bewindvoerder.

– Contacten van de naaste omgeving

Over de contacten van de familie met de verschillende actoren maken we opnieuw melding van een e-mail die we ontvingen van een persoon wiens vader onder voorlopig bewind werd geplaatst. In deze zaak ging het om een oudere man voor wie het voorlopig bewind werd aangevraagd. De echtgenote van de beschermde persoon, een 81-jarige vrouw, ondervond hierdoor bijzonder veel problemen. Zo moest ze bijvoorbeeld door blokkering van bankrekeningen rondkomen met bijzonder weinig geld en kreeg ze pas na lang aandringen toegang tot een bankkluis waarin haar persoonlijke juwelen lagen. Ook is deze man van mening dat er veel te weinig contacten zijn tussen de naaste familie en de voorlopige bewindvoerder. Ook de contacten met de vrederechter verlopen volgens deze mail niet vlot. De mail spreekt van arrogantie en intimidatie wanneer de vrouw van de beschermde persoon aandringt op een onderhoud bij de rechter. “En mevrouw, wat komt ge hier doen?”. Daarnaast wordt ook melding gemaakt van het feit dat er blijkbaar in het algemeen een denigrerende houding zou zijn tegenover de partner van de beschermde persoon.

Een ondervraagde familievereniging bevestigde dat bovenstaand verhaal geen alleenstaand geval is. De contacten met de rechtbank en de griffie verlopen dikwijls niet goed. In tegenstelling tot wat de vrederechters aangaven, houden vele griffies de boot af als mensen met vragen komen en geven ze informatiebrochures van familieverenigingen mee. Op die manier komt men dan ook vaak terecht bij deze verenigingen in de hoop een antwoord te vinden op vragen over het voorlopig bewind. Dit zorgt er voor dat de familievereniging vaak optreedt als een expertisecentrum, zonder dat het door de Federale Overheidsdienst Justitie als dusdanig wordt erkend. Ze functioneert de facto als een justitiehuis voor bewindvoeringen.

1.2.3 Wat bij weerstand tegen de beschermingsmaatregel?

Hoewel blijkt dat niet elke voorlopige bewindvoerder geconfronteerd wordt met weerstand, lijken de meesten, zeker in de beginfase, een weerstand en zeker wantrouwen te ondervinden. Zeker bij jongere beschermde personen lijkt dit veel voor te komen omdat deze zich door de maatregel vooral financieel beperkt voelen.

Als oplossing tracht men dan op de eerste plaats de zaken te verduidelijken en uitgebreid te bespreken op een heldere manier. Zo kan men samen de financiële middelen doornemen. Daarnaast wijzen vele voorlopige bewindvoerders op de noodzaak van de bewindvoering en op het feit dat men is aangesteld door de rechtbank en niet op eigen initiatief. Daarbij wordt dan meegedeeld dat men eventueel via de rechtbank kan proberen om een wijzigende maatregel te bekomen aan de hand van een medisch attest. Bij dementerende beschermde personen is dergelijk perspectief doorgaans niet realistisch.

Ook de opbouw van een vertrouwelijke persoonlijke band kan belangrijk en zinvol zijn. Eén voorlopige bewindvoerder gaf als voorbeeld hoe hij bessen uit de tuin van de dementerende ging plukken omdat deze ze voor de allerlaatste maal wou proeven. Op die manier kan het ijs worden gebroken. Een andere bewindvoerder gaf dan weer als voorbeeld dat ze soms eigen middelen gaf (bijvoorbeeld spullen van de eigen kinderen) zodat de (klein)kinderen van de beschermde op kamp zouden kunnen gaan. Ook door het mandaat zo goed mogelijk uit te oefenen kan men trachten het vertrouwen te winnen. Na verloop van tijd zou men gaan inzien dat hulp onontbeerlijk is.

Vriendelijkheid, respect en duidelijkheid lijken dan ook bij de meeste voorlopige bewindvoerders sleutelwoorden voor het oplossen van wrijvingen.

In gevallen waar het bespreken met de beschermde persoon enkel voor meer verwarring en weerstand zorgt en het vertrouwen niet kan worden gewonnen, opteren de voorlopige bewindvoerders ervoor de contacten te beperken en zo onzichtbaar mogelijk te zijn. De beschermde persoon (of zijn omgeving) wordt met zijn klachten dan doorverwezen naar het vredege recht.

1.2.4 De invloed van de omgeving

Verschillende voorlopige bewindvoerders beoordelen de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon doorgaans als positief. Deze kan als een soort tolk optreden en controles uitoefenen die voor de voorlopige bewindvoerder nuttig kunnen zijn. Ook verzorgingsinstellingen zijn gewonnen voor de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon, want ook zij zijn van mening dat deze vaak als een brugfiguur kan functioneren in de gevallen waar de bewindvoering te afstandelijk verloopt. Daarnaast kan een vertrouwenspersoon ook het vertrouwen helpen winnen. Uit voorgaande vraag is immers gebleken dat er zeker in de beginfase van het voorlopig bewind een zeker wantrouwen kan zijn.

Er zijn ook voorlopige bewindvoerders die de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon als neutrale of zelfs negatieve factor aanmerken. Een vertrouwenspersoon zou volgens deze bewindvoerders regelmatig een verkeerde mening hebben over zijn functie en zich op ongepaste wijze in het bewind mengen. Ook wordt gewezen op de soms aanwezige affectieve band die bestaat tussen de beschermde persoon en de vertrouwenspersoon en die verhindert dat er objectief wordt gehandeld. Eén vrederechter stelde dat de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon het voorlopig bewind ten gronde niet beïnvloedt en dat het louter gaat om een psychologisch effect. Het geeft de indruk van meer zeggenschap aan de familie.

Naast de vertrouwenspersoon kunnen er uiteraard nog andere personen aanwezig zijn; niet alleen de vertrouwenspersoon kan een positieve invloed hebben. De aanwezigheid van naasten kan een aanwinst zijn voor het dossier indien deze niet handelen uit eigenbelang maar echt begaan zijn met de beschermde persoon. Als voorbeeld wordt er verwezen naar familieleden die dagelijks met de beschermde persoon bezig zijn en die ook regelmatig kunnen gaan kijken of alles in orde is met bijvoorbeeld de onbewoonde woning van de dementeerende. Dit is voor een professionele bewindvoerder zeer tijdrovend en haast onmogelijk. De aanwezigheid van zorgzame naasten kan aldus een grote hulp betekenen.

Wat betreft de hoedanigheid van deze personen blijkt het dat het bij een familiale vertrouwenspersoon belangrijk is om te weten of de ganse familie op dezelfde golflengte zit. Indien de familie niet op dezelfde golflengte zit, moet men immers als voorlopige bewindvoerder zeer voorzichtig zijn. Andere actoren haalden dan weer aan dat een familiale vertrouwenspersoon doorgaans wel geruststellender lijkt te werken en er met een familiale vertrouwenspersoon doorgaans meer overleg zal plaatsvinden dan wanneer het bijvoorbeeld om een maatschappelijk assistent gaat. Eén voorlopige bewindvoerder meent dat een maatschappelijk assistent geen zaken heeft met het vermogen van de beschermde persoon. Opvallend is dan weer dat een andere voorlopige bewindvoerder aanhaalde dat omwille van het beroepsgeheim van maatschappelijk assistenten men vaak net iets meer tegen hen kan vertellen, wat de contacten bevordert.

De hoedanigheid van naasten is volgens velen ondergeschikt aan de mate waarin zij helpen zoeken naar de beste oplossing voor de beschermde persoon. Van een maatschappelijk assistent zou dit bijvoorbeeld a priori al verondersteld mogen worden, terwijl het van familie steeds een individuele beoordeling zal vragen.

De aanwezigheid van een vertrouwenspersoon of andere naasten wordt kortom door sommigen gezien als een pluspunt terwijl anderen deze net een blok aan het been vinden.

1.2.5 Wie wordt betrokken bij de besluitvorming?

Algemeen

Bij het voorlopig bewind is het uiteindelijk de voorlopige bewindvoerder die de eindbeslissing neemt (onder voorbehoud van machtiging door de vrederechter voor daden van beschikking). Dit belet hem echter niet om vooraf te polsen en advies in te winnen bij de beschermde persoon zelf of diens omgeving.

Vele voorlopige bewindvoerders houden iedereen die belang heeft, zelfs de naaste familieleden, zoveel als mogelijk op de hoogte van wat er gebeurt en wat er wordt gepland. Belangrijke beslissingen kunnen met eenieder, dus ook met de beschermde persoon, besproken worden zolang dit werkbaar is. Eén voorlopige bewindvoerder merkte daarbij wel op dat bij deze besprekingen gegevens als het exacte bedrag en de stand van de rekeningen niet worden vermeld wegens het beroepsgeheim.

Nochtans is de voorlopige bewindvoerder tot een en ander niet verplicht. Een familielid gaf aan dat er een mogelijkheid zou moeten bestaan zich in geval van "voldongen beslissingen" te richten tot een onafhankelijk controlemechanisme of een onafhankelijke ombudsman. Momenteel kan men enkel terecht bij de vrederechter: die drempel is moeilijk om nemen, zeker nu vrederechters doorgaans samenwerken met hen bekende voorlopige bewindvoerders en in die zin niet als 'objectief' worden aangevoeld. Een Instituut voor Bewindvoeringen zou hier een mogelijke oplossing kunnen bieden.

De beschermde persoon

Vooraf met jonge beschermde personen kan vaak overleg gepleegd worden. Bij oudere personen is de situatie anders. Zij bevinden zich vaak in een vergevorderd stadium van dementie en weten doorgaans niet meer wat er gebeurt. Ze worden dan ook niet of in mindere mate betrokken bij de besluitvorming.

Als voorbeeld wordt verwezen naar de situatie waarbij de voorlopige bewindvoerder het huis wenst te verkopen of te verhuren, vaak om (terug) financiële reserves op te bouwen die nodig zijn om kosten zoals die van het verzorgingstehuis te kunnen betalen. Vaak willen de oudere beschermde personen hier niet in toestemmen omdat ze dromen ooit naar huis terug te keren, wat de kwestie bijzonder pijnlijk maakt. Daarom werd door enkele voorlopige bewindvoerders de vraag gesteld of het niet beter zou zijn te verkopen of te verhuren buiten het medeweten van de beschermde persoon om, opdat hij gespaard zou blijven van het verdriet.

Eén voorlopige bewindvoerder stelde zich voorts de vraag of het in deze gevallen wel opportuun is om het jaarverslag aan de beschermde persoon te zenden. Deze zou het kunnen laten rondslingeren zodat het onder ogen kan komen van elke bezoeker (bijvoorbeeld bij verzorging in een RVT). Aan deze groep van oudere beschermde personen wordt doorgaans meegedeeld dat alles in orde is en dat ze zich geen zorgen hoeven te maken. Zelfs in gevallen waar hun financiële reserves onvoldoende zijn en het OCMW moet tussenkomen, wordt de gemoedsrust van bejaarden door verschillende voorlopige bewindvoerders op deze manier bewaard.

De vertrouwenspersoon

Ook de vertrouwenspersoon wordt, indien aanwezig, blijkbaar door vele voorlopige bewindvoerders betrokken bij de besluitvorming. Hij mag zelfs initiatief nemen maar het is opnieuw de voorlopige bewindvoerder die de eindbeslissing zal nemen.

Een goede vertrouwenspersoon kan een flinke ruggensteun zijn. Hij weet namelijk bij de voorlopige bewindvoerder de (familie)gevoeligheden aan te brengen. Omgekeerd kan de vertrouwenspersoon bij de beschermde het vertrouwen creëren om gevoelige beslissingen zoals de verkoop van een onroerend goed of de opname in een R.V.T. te laten aanvaarden.

Bij wijze van voorbeeld: op het moment van aanstelling van een voorlopige bewindvoerder wordt de beschermde persoon ook definitief opgenomen in een rusthuis. Met de vertrouwenspersoon werd afgesproken om na enkele maanden de vraag naar de bestemming van het onroerend vermogen te stellen, dit om de beschermde persoon niet onmiddellijk de indruk te geven dat hij niet meer naar huis kon terugkeren. De vertrouwenspersoon kan in dergelijke situaties vaak een steun zijn zowel voor de voorlopige bewindvoerder als voor de beschermde persoon.

Slechts één voorlopige bewindvoerder gaf aan de vertrouwenspersoon hoe dan ook niet in enige vorm van overleg te betrekken.

1.2.6 Conflict persoon-goederen

Het is een voorlopige bewindvoerder enkel toegestaan (rechts)handelingen te stellen die betrekking hebben op de goederen van de beschermde persoon.

In sommige gevallen hebben persoonlijke beslissingen echter ook een weerslag op de goederen. Als voorbeeld verwijzen we naar de situatie waarbij men een onder bewind geplaatste persoon wil laten opnemen in een verzorgingstehuis. Dit is een beslissing ten aanzien van de persoon met onmiskenbare gevolgen voor de goederen – waarvoor de voorlopige bewindvoerder bevoegd is.

De meeste voorlopige bewindvoerders laten de familieleden, sociale diensten en artsen gewoon hun rol spelen wat de beslissingen aangaande de persoon betreft.

Enkel indien deze bewindvoerders het gevoel krijgen dat de beschermde persoon ongelukkig is, zullen ze tussenkomen om een oplossing te vinden. Het belang van de beschermde persoon moet de eerste overweging zijn.

Wanneer een persoonlijke beslissing bijgevolg financieel haalbaar en niet kennelijk nutteloos is, zal de voorlopige bewindvoerder doorgaans niet tegenwerken. Vaak zijn bepaalde “persoonlijke” wensen van de beschermde persoon niet financieel haalbaar en moet de voorlopige bewindvoerder op de rem gaan staan. Uiteraard bevordert dit de relatie tussen de voorlopige bewindvoerder en de beschermde persoon en zijn omgeving niet. Het komt er dan op aan dat de voorlopige bewindvoerder motiveert waarom hij niet akkoord gaat met de genomen beslissing of waarom hij de handeling teniet laat doen of de financiële gevolgen ervan niet zal aanvaarden.

De meest voorkomende situaties waarbij er een conflict persoon-goederen lijkt te ontstaan, zijn beslissingen in verband met een verblijf in een verzorgingstehuis of medische beslissingen.

Wanneer het gaat om de opname in een rusthuis vindt er doorgaans overleg plaats tussen de voorlopige bewindvoerder en de familieleden.

Ook met betrekking tot de medische behandeling van de beschermde persoon blijkt dat de beslissingen van de artsen doorgaans gevolgd worden, ook al heeft dit financiële gevolgen. Men gaat er immers van uit dat de artsen het best geplaatst zijn in deze een beslissing te nemen.

In situaties waarbij er echt een discussie of een conflict ontstaat, wil de voorlopige bewindvoerder boven familieleden staan en nodigt hij iedereen bij hem uit om een oplossing te vinden. Hij tracht een compromis aan te reiken dat voor iedereen aanvaardbaar is. Indien nodig kan de kwestie voorgelegd worden aan de vrederechter. Eén ondervraagde vrederechter stelde zelfs dat indien een persoonlijke materie een invloed heeft op het vermogen (bv. de keuze van een rusthuis, gemeenrechtelijke onderhoudsvorderingen,...) de rechter altijd moet tussenkomen.

1.2.7 Tegenstellingen tussen de wensen van de beschermde persoon en die van familieleden enerzijds en die van de voorlopige bewindvoerder en/of vertrouwenspersoon anderzijds.

Om tegenstellingen tussen de wensen van de verschillende actoren te voorkomen, is het nodig dat men overlegt met de beschermde persoon en diens familieleden om zo een compromis te bereiken.

Indien dit niet mogelijk is, ziet men zich genoodzaakt de juridische bevoegdheidsregels toe te passen. Een instelling voegde hier wel aan toe dat wanneer het een discussie betreft over het stopzetten van een medische behandeling, de voorlopige bewindvoerder geen beslissende stem krijgt maar dat de cascade zoals voorzien in de Wet Patiëntenrechten wordt toegepast. Om problemen te vermijden raden vele verzorgingsinstellingen overigens bij de eerste zorgvraag aan om een vertegenwoordiger overeenkomstig voornoemde wet aan te duiden. Op die manier kunnen toekomstige discussies en meningsverschillen vermeden worden.

1.2.8 Is er voldoende speelruimte voor de voorlopige bewindvoerders met betrekking tot de lijst waartoe machtiging vereist is?

Art.488bis f) §3 lid 2 B.W. omvat een lijst van handelingen die de voorlopige bewindvoerder slechts kan stellen indien hij daartoe machtiging krijgt van de vrederechter.

De meeste voorlopige bewindvoerders menen over voldoende speelruimte te beschikken met betrekking tot deze lijst. Eén voorlopige bewindvoerder gaf echter aan dat veel ruimte niet altijd positief is. Veel speelruimte vooraf kan achteraf ook veel speelruimte voor discussie betekenen.

Ook hier blijkt overigens het gebrek aan uniformiteit. De "speelruimte" waarover men als voorlopige bewindvoerder beschikt, kan variëren van kanton tot kanton. Eenmaal men de zienswijze van de vrederechter van het kanton kent kan men zich hier echter aan aanpassen.

Wel doen er zich problemen voor met betrekking tot de machtiging die vaak vereist is, door zowel bankinstellingen als de vrederechter, indien men bedragen wil overschrijven van de spaar- naar de zichtrekening van de beschermde persoon.

Bij de voogdij wordt door de vrederechter in overeenstemming met art. 407 §1 lid 5 B.W.²⁰⁵ bepaald welke de voorwaarden zijn overeenkomstig welke voogd kan beschikken over het geld op de rekeningen.

Vrederechters blijken ook bij het voorlopig bewind vergelijkbare voorwaarden in de aanvangsbeschikking op te nemen, hoewel dit niet uitdrukkelijk in de wet is voorzien.

Enkele voorlopige bewindvoerders gaven aldus aan dat het bedrag dat moet worden aangehouden op de zichtrekening vaak veel te laag wordt bepaald. Eén bewindvoerder noemde het bedrag van 2.500 euro. Het hogere saldo dient dan te worden overgeschreven naar de spaarrekening. 2.500 Euro is echter in vele gevallen onvoldoende om de nodige rekeningen van o.a. zieken- of rusthuis te kunnen betalen. Hoewel het geld wel beschikbaar is op spaarrekeningen, moet steeds een machtiging worden bekomen om de zichtrekening te spijzen.

Ook zonder richtlijnen door de vrederechter komt het voor dat een bankinstelling om een machtiging verzoekt alvorens een overschrijving van de spaarrekening toe te staan. Enkele voorlopige bewindvoerders zijn zo al geconfronteerd met aanmaningen en bijkomende kosten omdat ze dringende facturen niet konden betalen wegens het laattijdig verkrijgen van dergelijke machtiging.

Daarom wordt er gepleit voor verandering. Ofwel kan het bedrag dat moet worden aangehouden op de zichtrekening worden verhoogd, ofwel kan men de voorlopige bewindvoerder zonder begrenzing vrij laten beschikken over de gelden op zowel zicht- als spaarrekening. Het argument dat dit misbruik in de hand zou kunnen werken kan worden afgekaatst daar mogelijke misbruiken toch zouden worden opgemerkt in het jaarverslag. In een aantal gevallen kunnen de weggemaakte gelden dan echter niet meer worden gerecupereerd, zeker bij een familiale bewindvoering waar geen aansprakelijkheidsverzekering bestaat.

²⁰⁵ Art. 407 §1 lid 5: "Binnen een maand nadat de boedelbeschrijving bij het procesdossier is gevoegd, bepaalt de vrederechter, na de voogd, de toeziende voogd en de minderjarige, als laatstgenoemde vijftien jaar oud is, te hebben gehoord, bij een met redenen omklede beschikking: [...] 5° de voorwaarden waaronder de gestorte kapitalen of neergelegde titels en waarden kunnen worden teruggenomen [...]"

1.2.9 Problemen rond vermogensplanning

Er valt niet echt een duidelijk besluit te trekken of er al dan niet nog een wens tot vermogensplanning bestaat bij dementerende personen.

Enkele voorlopige bewindvoerders gaven aan dat dit relatief weinig voorkwam (tussen 5% en 10% van de gevallen), terwijl anderen aangaven dat dit veel frequenter voorkomt.

Notarissen geven aan te worden geconfronteerd met vragen over de successieplanning. Het gaat dan vooral om vragen over vermindering van successierechten. Doorgaans verwijzen de notarissen dan naar de vrederechter en de voorlopige bewindvoerder. Eén notaris stelt overigens met spijt vast dat ook verschillende banken adviseren over successieplanning, en heeft hierbij bedenkingen.

De wens tot vermogensplanning bestaat vaak maar nadat men de beschermde persoon er op gewezen heeft dat er “ondanks” de beschermingsmaatregel nog een mogelijkheid tot vermogensplanning bestaat²⁰⁶ of nadat dit werd ingefluisterd door familieleden. Als er dan nog een wens is, dan is dit vaak omdat de beschermde persoon plots vaststelt dat bepaalde personen hem niet meer komen bezoeken in de instelling. Hierop wil men dan via de vermogensplanning op een gepaste wijze reageren. Blijkbaar vermaken meer en meer personen legaten in het voordeel van naasten die wél nog naar hen omkijken.

Verzoeken tot het maken van testamenten lijken frequent voor te komen. Deze machtiging wordt doorgaans door de vrederechter verleend²⁰⁷. Een concreet concept van testament moet zelden worden voorgelegd, nu het testament geen directe invloed heeft op het vermogen van de beschermde persoon en de bewindvoering er uiteraard niet toe strekt de belangen van de (reservataire) erfgenamen veilig te stellen.

Bij schenkingen kan de vrederechter geconfronteerd worden met vragen over kleine handgiften, bv. naar aanleiding van Sinterklaas, Kerstmis, Nieuwjaar, verjaardagen van kinderen en/of kleinkinderen. Verder beperkt de vrederechter zich er toe de (goede) relaties met de begiftigde te onderzoeken en na te kijken of de beschermde persoon zichzelf niet in moeilijkheden gaat brengen met een – per hypothese – ondoordachte schenking.

Vorderingen met betrekking tot huwelijkscontracten zijn de meeste vrederechters volledig vreemd.

Ook al zijn er nog financiële reserves, zal een gift nooit worden gemachtigd als de beschermde persoon niet meer wilsgeschikt is. Dat een machtiging werd verleend, doet er andersom niet aan af dat bv. de notaris een bijkomend medisch attest kan vragen. Deze twijfel hoeft klaarblijkelijk niet het gevolg te zijn van de eigen vaststelling maar kan even goed ontstaan door telefoons van de kinderen die de notaris wijzen op de wilsongeschiktheid van vader of moeder. Ook bij de ondertekening kan de notaris aan de hand van een informeel gesprek nog trachten af te toetsen of de persoon wel besef van tijd en ruimte heeft.

Giften worden doorgaans opgesteld ten voordele van de kinderen of de partners.

Als deze er niet (meer) zijn, raden sommige notarissen goede doelen aan als begunstigde.

²⁰⁶ Rb. Nijvel 13 december 2006, Rev. not. b. 2008, afl. 3016, 94; Rb. Nijvel 3 december 1998, J.L.M.B. 1999, 814; Vred. Roeselare 27 februari 1996, R.W. 1997-98, 964.

²⁰⁷ Vred. Lier 15 maart 2007, T.Vred. 2007, 230.

Instellingen of hun personeelsleden worden blijkbaar erg zelden aangeduid als begunstigde; overigens moet in dit verband worden gewezen op het verbod van art. 909 B.W. Eén instelling gaf aan zich ter zake volledig neutraal op te stellen; beslissingen inzake behandeling en bedrijf mogen logischerwijze niet afhangen van mogelijke begunstiging. Een andere verzorgingsinstelling stelde wel dat ze duo-legaten helpt plannen.

Ook komt het wel voor dat een naaste die jarenlang voor de beschermde persoon heeft gezorgd, wordt aangeduid als begunstigde.

Er zou een tendens bestaan om de voorlopige bewindvoerder te bevoordelen, maar dan voornamelijk indien deze een kind van de beschermde persoon is dat zich door middel van het bewind diens lot heeft aangetrokken. Een wens tot begunstiging van een advocaat-bewindvoerder komt nagenoeg nooit voor.

Kortom kan men stellen dat het onduidelijk is of een wens tot vermogensplanning dikwijls voorkomt bij dementerenden, doch wanneer dit voorkomt, lijken er zich weinig problemen voor te doen. Giften worden doorgaans vermaakt ten voordele van de kinderen of de partners en slechts in zeldzame gevallen ten voordele van derden.

1.2.10 Problemen met de bezoldigingen en de vergoedingen van de bewindvoerder?

De kosten van de bewindvoering worden ten laste gelegd van de beschermde persoon²⁰⁸; de betreffende bezoldigingen en vergoedingen worden in art. 488bis h) §1 B.W. geregeld.

Vooreerst kan een maximale bezoldiging²⁰⁹ van 3% op de inkomsten van de beschermde persoon worden toegekend. Opbrengsten van omzetting van kapitaal of vervreemdingen van roerend of onroerend²¹⁰ goed zijn echter uitgesloten voor de berekening van dit forfait, evenals kapitalen uit nalatenschap of schenking. De toekenning van de bezoldiging is facultatief en gebeurt pas na nazicht en goedkeuring van het ontvangen verslag. Enkele vrederechters haalden aan dat in sommige kantons automatisch sprake is van 3%, terwijl in andere kantons dit meer wordt afgewogen aan de hand van het ontvangen verslag.

Daarnaast kunnen ook de gemaakte kosten vergoed worden tegen de reële kostprijs. Het gaat dan om kosten voor briefwisseling, telefoon, ...²¹¹.

Voor buitengewone ambtsverrichtingen kan ten slotte een buitengewone bezoldiging en kostenvergoeding worden gevraagd. Wat precies een buitengewone ambtsverrichting is, is omstreden²¹². In een vonnis²¹³ wordt erop gewezen dat moet worden nagegaan of de handeling gericht is op de bescherming van de goederen van de beschermde persoon en of de voorlopige bewindvoerder is afgeweken van het gewone en iets ongemeen, niet alledaags, uitmuntend boven het gewone heeft gedaan ten bate van de goederen van de beschermde persoon. Indien dit het geval is, kan de vrederechter na voorlegging van met rede-

208 Luik 17 december 1999, J.L.M.B. 2001, 812.

209 Parl. St. Senaat 2002-03, nr. 2-1087/7, 44-45.

210 Vred. Fontaine-l'Évêque 16 april 2007, T. Vred. 2008, 227: Indien een voorlopige bewindvoerder een onroerend goed verkoopt, heeft deze recht op een ereloon voor buitengewone prestaties maar niet onder de vorm van een percent van de verkoop maar onder die van een uurloon voor prestaties.

211 T. WUYTS, Vermogensbeheer door ouder(s), voogd en voorlopige bewindvoerder, Antwerpen, Intersentia, 2005, 175.

212 Vred. Gent 21 december 2001, T. Vred. 2004, 197; Vred. Fontaine-l'Évêque 2 september 2004, J.L.M.B. 2005; Vred. Fontaine-l'Évêque 2 september 2004, T. Vred. 2005, 508.

213 Turnhout 4 juli 2001, T. Vred. 2004, 191.

nen omklede staten, een buitengewone bezoldiging toekennen die in verhouding staat met de geleverde prestatie²¹⁴.

Met betrekking tot de bezoldigingen en vergoedingen doen zich heel wat problemen voor.

Vooreerst meent een aantal voorlopige bewindvoerders dat hun functie in vele dossiers onderbetaald is, zeker in de eerste periode, waar de voorlopige bewindvoerders veel werk hebben.

Waar 3 % op jaarbasis op de inkomsten van grote vermogens veel lijkt, is niets minder waar wanneer men bekijkt hoeveel werkuren een dergelijke zaak in beslag neemt.

3 % op de dikwijls beperkte bewindvermogens vormt daarnaast niet enkel voor de voorlopige bewindvoerder een te beperkte vergoeding, maar ook voor de beschermde persoon een té grote hap uit het al beperkte budget. Soms blijft het door de voorlopige bewindvoerder uitgevoerde werk onbetaald.

Het probleem dat sommige boedels verlieslatend zijn, kan volgens een aantal voorlopige bewindvoerders enkel worden gecompenseerd door een groot aantal boedels te beheren. De kosten kunnen dan beter worden gespreid en de winstgevende boedels kunnen het werk in de deficitaire boedels compenseren. Groepering van boedels bij één bewindvoering heeft echter negatieve gevolgen; er zal namelijk minder aandacht besteed kunnen worden aan de boedels daar men zijn tijd moet verdelen over meer dossiers.

Eén voorlopige bewindvoerder vreest dat indien er niets gedaan wordt aan de problematiek van de verlieslatende boedels, de toepassing van het bewind voor financieel zwakkeren binnenkort gewoonweg niet meer uitvoerbaar is. Ook verzorgingsinstellingen kaarten aan dat voor heel veel patiënten met een klein inkomen al geen voorlopige bewindvoerder meer wordt toegevoegd door de vrederechter wegens de kostprijs, hoewel een bijzondere bescherming is aangewezen.

Er doen zich niet enkel problemen voor met de basisbezoldigingen. Blijkbaar is er nood aan vaste regels betreffende de buitengewone bezoldigingen en onkostenvergoedingen, waar momenteel elke standaard ontbreekt.

Er wordt zelfs gepleit voor uniforme nationale richtlijnen nu de bestaande verschillen tussen de kantons soms onaanvaardbaar zijn.

Sommige voorlopige bewindvoerders zoeken aansluiting bij het – beter bezoldigde en vergoede – statuut van curatoren en schuldbemiddelaars.

Het Grondwettelijk Hof was echter van oordeel dat de verschillende regels voor voorlopige bewindvoerders niet strijdig zijn met het gelijkheidsbeginsel, nu de opdracht van een voorlopige bewindvoerder fundamenteel verschilt van die van een curator of schuldbemiddelaar²¹⁵.

Ook de verschillende regels over de buitengewone ambtsverrichtingen werden niet ongrondwettig bevonden²¹⁶.

214 T. WUYTS, o.c., 176.

215 Arbitragehof 30 november 2005, A.A. 2005, 2221.

216 Arbitragehof 15 maart 2007, NjW 2008, 24, noot G. VERSCHULDEN.

Niettemin zou overname van enkele voorzieningen op het gebied van de schuldbemiddeling zinvol kunnen zijn. Voor schuldbemiddelaars bestaat er bv. een fonds voor het geval de schuldbemiddelde niet voldoende inkomsten heeft. Bij het voorlopig bewind is daar geen sprake van; er wordt dan ook gepleit voor rechtsbijstand of voor de oprichting van een dergelijk fonds voor minvermogenden.

Toch doen de problemen rond de bezoldigingen en vergoedingen zich niet voor in elk kanton. In sommige arrondissementen en kantons werden namelijk acties ondernomen om de problematiek rond de bezoldiging en de vergoedingen in te dijken. Zo werden in een niet nader genoemd kanton alle voorlopige bewindvoerders samengeroepen op een vergadering waar instructies en richtlijnen over dit punt werden toegelicht. Eén vrederechter gaf aan dat de barema's met collega's van het arrondissement waarin hij werkzaam is, waren vastgelegd en er zich ter zake nog weinig problemen voordeden.

Niettemin zorgt het ontbreken van een uniforme regeling voor aanzienlijk wat verwarring waarvoor een regelgevende oplossing aangewezen is.

1.2.11 Problemen met de verslaggeving van de voorlopige bewindvoerder?

De voorlopige bewindvoerder is tijdens het voorlopig bewind tot verslaggeving verplicht. Zo dient hij bij aanvang van het bewind een aanvangsverslag op te stellen (art. 488bis c) §2 B.W.) maar ook tijdens en bij de beëindiging van het bewind dient hij verslagen neer te leggen (art. 488bis c) §3 B.W.)

Enkele voorlopige bewindvoerders gaven aan geen opmerkingen te hebben over de verslaggeving.

Andere voorlopige bewindvoerders noemden de verslaggeving daarentegen rampzalig:

Op de eerste plaats kan elke vrederechter een ander format opleggen; een uniforme standaard lijkt aldus te ontbreken.

Bovendien moet volgens de wet een overzicht van de inkomsten, uitgaven en huidige stand van het beheerde vermogen worden gegeven. Blijkbaar kan niet elke bank een zo gestructureerd verslag van de transacties afleveren, wat maakt dat het voor de voorlopige bewindvoerder veel werk met zich meebrengt om alle prestaties in een excel-document te verwerken. De verslaggeving kan zo zeer tijdrovend zijn.

De voorlopige bewindvoerder moet in zijn jaarlijkse verslag voorts aangeven wanneer hij in de loop van het afgelopen jaar contact had met de beschermde persoon of diens vertrouwenspersoon. Voor sommige voorlopige bewindvoerders vormt dit een probleem omdat ze deze contacten niet strikt bijhouden. De meeste contacten verlopen naar hun mening tussendoor en niet op afspraak. Eén voorlopige bewindvoerder stelde dat indien de beschermde persoon voldoende geschikt is en belangstelling heeft voor het gevoerde beheer, hij zelf contact zoekt met de voorlopige bewindvoerder. Dit geldt overigens ook voor de vertrouwenspersoon. Als de voorlopige bewindvoerder dan in gebreke blijft, zal de vrederechter dit snel genoeg vernemen. In de gevallen waar de beschermde persoon geen kennis kan of wil nemen van het beheer, heeft persoonlijk contact weinig zin. Vaak zou dit veeleer verontrustend werken voor de beschermde persoon. De vraag naar de meerwaarde van dit vereiste dient dan ook gesteld.

Tot slot zijn er klachten over de verplichte verslaggeving over hoe de beschermde persoon zijn tijd spendeerde en wat er ondernomen werd om zijn levensstandaard te verbeteren. Hier kan de voorlopige bewindvoerder invullen wat hij wil door gebrek aan controlemogelijkheden. Er werd opgemerkt dat de beschermde personen

vaak niet meer in staat zijn om nog iets te doen, en dat deze verslagverplichting in werkelijkheid een opdracht voor de maatschappelijk assistent inhoudt in plaats van een opdracht voor de voorlopige bewindvoerder. Het legt hem immers een taak op die niet tot zijn bevoegdheid of competentie behoort. Het verslag is dan ook zeer vaak oppervlakkig omdat men met de meeste beschermde personen geen contact kan hebben. Een familievereniging is het met het voorgaande echter grondig oneens. Zij stelde dat ze weet heeft van situaties (vroeger meer dan nu) waarbij er sprake is van een algemene voorlopige bewindvoerder: situaties waarbij één voorlopige bewindvoerder voor heel het ziekenhuis of de instelling optreedt. De directies van deze inrichtingen vinden dit comfortabel omdat ze slechts met één voorlopige bewindvoerder contacten moeten onderhouden. Vaak is het echter zo dat deze voorlopige bewindvoerder aan de sociale dienst van de instelling vraagt om het maatschappelijk verslag op te maken, in plaats van dit zelf te doen. De familievereniging stelt dat dit het systeem ondermijnen is van de bedoeling van de wetgever om de voorlopige bewindvoerder zelf contact te laten houden met de beschermde persoon. Eén voorlopige bewindvoerder bevestigde overigens dat het inderdaad soms voorkomt dat men een maatschappelijk verslag laat opmaken door een sociale dienst.

Niettemin kan men uit het bovenstaande besluiten dat voor vele voorlopige bewindvoerders de verslaggeving over de persoon een nutteloze administratieve belasting uitmaakt. Ook bepaalde rechtsleer is het daarmee eens²¹⁷.

Niet alleen de voorlopige bewindvoerders klagen rond de verslaggeving. Ook de vrederechters ondervinden een aantal problemen, vooral met familiale bewindvoerders. Eén vrederechter antwoordde dan ook dat hij in die gevallen niet aarzelt om hen op strenge toon te wijzen op hun verplichtingen terwijl een andere vrederechter dan weer stelde dat ze in die situatie worden uitgenodigd door de griffie om verbeteringen aan te brengen.

Ook blijkt dat sommige advocaten nalatig zijn en herhaaldelijk moeten worden aangemaand om hun verslagen neer te leggen. Eén vrederechter stelde zelfs dat alle dossiers op de griffie ingeschreven staan in een rap-pelagenda.

Ten slotte moet ook melding gemaakt worden van het feit dat voor de vrederechters het nazicht van deze verslagen tijdrovend kan zijn, zeker nu geen wettelijke mogelijkheid bestaat een beroep te doen op bv. een accountant.

1.3 Einde van het voorlopig bewind

1.3.1 Vervanging van de voorlopige bewindvoerder

De vrederechter kan de voorlopige bewindvoerder ambtshalve of op verzoek vervangen.

Het verzoek kan worden gedaan door de voorlopige bewindvoerder zelf of door familieleden, maar ook door de beschermde persoon zelf.

Een initiatief door de beschermde persoon komt veeleer zelden voor. Vaak gaat het dan om dezelfde beschermde persoon die om de zoveel maanden opnieuw zijn kans waagt met een nieuw verzoekschrift.

217 T. DELAHAYE en C. CASTELETIN, *Het voorlopig bewind*, Gent, Larcier, 2007, 198 (voetnoot 938).

Eén voorlopige bewindvoerder stelde dat het initiatief ook zelden door de voorlopige bewindvoerder zelf wordt genomen, daar dit wordt ervaren als het afwentelen van problemen op collega's.

De redenen voor de vervanging van de voorlopige bewindvoerder lijken heel divers. Zo is het mogelijk dat een voorlopige bewindvoerder zelf om zijn vervanging vraagt als hij vroeger in het dossier al is opgetreden als advocaat voor een deel van de familie. Een andere reden is een gebrek aan communicatie tussen de beschermde persoon en de voorlopige bewindvoerder. Ook een vervanging om veiligheidsredenen, bijvoorbeeld wanneer de beschermde persoon agressief wordt tegenover de voorlopige bewindvoerder, is mogelijk. Daarnaast werden ook verduistering van gelden, onregelmatigheden in het bewind en risico op verzuring van de familiebanden redenen genoemd alsook praktische zaken zoals een verhuis²¹⁸.

Blijkbaar komen vervangingen maar zelden voor; volgens een vrederechter slechts in 10% van de gevallen.

1.3.2 Beëindiging al dan niet na overlijden van het voorlopig bewind

Het voorlopig bewind kan door de vrederechter ambtshalve, dan wel op verzoek van de beschermde persoon, een belanghebbende, de procureur des Konings of de voorlopige bewindvoerder worden beëindigd. Daarnaast brengt het overlijden van rechtswege het einde van het voorlopig bewind met zich mee (art. 488bis d) lid 3 B.W.).

Blijkbaar gaat het vaak om de beschermde persoon die het initiatief neemt om het voorlopig bewind te laten beëindigen door de vrederechter. Dit verzoek tracht hij dan te beargumenteren met redenen van verbetering van de gezondheidstoestand – wat in geval van dementie weinig waarschijnlijk is.

Het blijkt dat de beëindiging van een voorlopig bewind soms niet wordt toegekend, hoewel dit wel verantwoord zou zijn.

Omgekeerd zouden er ook situaties zijn waarin het bewind ten onrechte wordt beëindigd, bijvoorbeeld omdat de beschermde persoon het te bont maakt.

Wanneer het voorlopig bewind wordt beëindigd door overlijden doen er zich kennelijk vaak problemen voor.

Het mandaat van de voorlopige bewindvoerder stopt op het moment van overlijden. Dit impliceert dat hij nadien geen handelingen meer mag stellen met betrekking tot het vermogen. Ingeval er nog familieleden zijn, worden zij gevraagd een notaris aan te duiden die de nalatenschap zal afhandelen en de eventuele laatste kosten zal betalen.

Anders is het wanneer er geen familieleden meer zijn, of wanneer er wegens familieruzies niet wordt omgekeken naar de beschermde persoon. In die gevallen wordt er doorgaans geen notaris aangeduid met als gevolg dat ook de nalatenschap niet wordt afgehandeld. Ondertussen blijven de kosten (bv. de begrafeniskosten en facturen van de ziekenhuizen en verzorgingsinstellingen) onbetaald. Eén voorlopige bewindvoerder gaf aan dat hij zelfs al aanmaningen op eigen naam had gekregen, dit hoewel de betaling van facturen op naam van de beschermde persoon na diens overlijden niet meer tot zijn bevoegdheden behoort. Vaak heeft men trouwens geen toegang meer tot de gelden van de overledene, daar door het overlijden de bankrekeningen worden geblokkeerd. Enkele banken staan deze laatste verrichtingen echter nog wel toe en sommige voorlopige

²¹⁸ Zie ook: *Vr. en Antw. Kamer 1998-99, 4 januari 1999, (vraag nr. 525 DAEMS) en Rb. Brussel 20 december 2000, T. Vred. 2001, 339.*

bewindvoerders blijken ook na het overlijden nog laatste betalingen uit te voeren. Wanneer de bank echter niet meegaand is, betekent dit ook dat de eindstaat van de voorlopige bewindvoerder niet wordt betaald.

Soms kan de afwikkeling van een voorlopig bewind met andere woorden maandenlang aanslepen. Zo is er een schrijnend voorbeeld van een overleden man die wekenlang in het mortuarium van het ziekenhuis bleef liggen omdat zijn familieleden niet meer naar hem omkeken. De notaris kan in een dergelijke situatie dan wel de betalingen doen, doch wanneer de overledene een menswaardige uitvaart krijgt blijft onduidelijk.

Enkele voorlopige bewindvoerders deden een aantal suggesties om mogelijke problemen het hoofd te bieden. Eén stelde voor dat er een mogelijkheid zou moeten zijn om onmiddellijk een curator over de onbeheerde nalatenschap te laten aanstellen indien blijkt dat er geen erfgerechtigde familieleden meer zijn. Deze curator zou dan sneller het nodige kunnen doen. Een andere voorlopige bewindvoerder wenst bij de aanvang van het voorlopig bewind de toekenning van een provisie van om en bij de vijfhonderd euro met het oog op de laatste afrekening. Niettemin zijn sommige bewindvoerders de mening toegedaan dat in geval van beëindiging van bewind door overlijden, men pas na twee maanden zou moeten kunnen afsluiten omdat het soms nog nodig blijkt dat de voorlopige bewindvoerder de begrafenis regelt of de laatste facturen betaalt. Lopende zaken zouden dus nog moeten kunnen worden afgehandeld.

Men kan uit bovenstaande besluiten dat voornamelijk in geval waar het voorlopig bewind wordt beëindigd door overlijden er zich verschillende problemen kunnen voordoen. Het grootste probleem is het onbetaald blijven van facturen daar het mandaat van de voorlopige bewindvoerder eindigt bij het overlijden.

1.4 Statuut van de voorlopige bewindvoerder

Professionele bewindvoerders zijn voor hun professionele aansprakelijkheid doorgaans verzekerd via de balie. Hoewel blijkt dat zich hier weinig problemen voordoen, stellen sommige voorlopige bewindvoerders dat het aspect aansprakelijkheid en verzekering specifiekere/duidelijker geregeld zou mogen worden.

Eén voorlopige bewindvoerder stelde dat een afzonderlijke verzekering noodzakelijk blijft omdat men vaak blindelings vertrouwt op het oordeel van de vrederechter, met alle discussies en gevolgen achteraf. Hoewel de vrederechters hun voorlopige bewindvoerders meestal steunen, blijven de aansprakelijkheidsrisico's erg groot wanneer er sprake is van een groot vermogen.

Met betrekking tot de familiale bewindvoerders doen er zich wel problemen voor met betrekking tot de verzekering. Zij sluiten best een bijzondere verzekering af. Problematisch is wel dat deze kosten jaarlijks kunnen oplopen tot driehonderd euro, maar dat deze niet doorgerekend kunnen worden aan de beschermde persoon.

Wat betreft de aansprakelijkheid werd door één voorlopige bewindvoerder geopperd dat het mogelijk zou moeten zijn om van de vrederechter jaarlijks kwijting te krijgen van het gevoerde beheer. Nu blijft men als voorlopige bewindvoerder gedurende tien jaar aansprakelijk. Indien men tijdens het voorlopig bewind in aanvaring is gekomen met een familielid of indien men tegen een familielid heeft moeten procederen om "voorafnames op de erfenis" terug te krijgen, kan dit familielid na het overlijden in de hoedanigheid van erfgenaam de voorlopige bewindvoerder verplichten opzoekingen te doen en bewijsstukken voor te leggen van jaren geleden. Deze situatie is voor de voorlopige bewindvoerder niet aanvaardbaar. Ook werd de vraag gesteld hoe lang voorlopige bewindvoerders dossiers dienen bij te houden in het archief dat toch al uitpuilt. Als mogelijke

oplossing zou men hier art. 2276bis §1 B.W.²¹⁹ analoog kunnen toepassen, dat stelt dat advocaten bevrijd zijn van hun verplichting om stukken te bewaren vijf jaar na het beëindigen van hun taak.

Besluitend kan men stellen dat met betrekking tot de verzekering er zich vooral een probleem voordoet bij de familiale voorlopige bewindvoerders. Deze hebben immers geen beroepsaansprakelijkheidsverzekering en zijn aangewezen op een bijzondere verzekering om de beheersrisico's te dekken. Daarnaast doen er zich problemen voor met betrekking tot de termijn waarbinnen men als bewindvoerder aansprakelijk blijft en de dossiers moet archiveren. Deze is naar mening van vele voorlopige bewindvoerders te lang.

2 Wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke

2.1 Opstarten van de beschermingsmaatregel

2.1.1 Dementie

De Wet Bescherming Persoon Geesteszieke laat toe de bewegingsvrijheid van geesteszieken te beperken, hetzij via een gedwongen opname hetzij via de verpleging in een gezin.

Om de toepassing van de wet te rechtvaardigen moet wel aan een aantal voorwaarden zijn voldaan; met name kan enkel een geesteszieke onder dwang worden opgenomen.

De eerste vraag die dan rijst, is of dementie wel een geestesziekte is in de zin van de wet.

Het begrip geestesziekte is in de wet niet gespecificeerd; het gaat om een open norm die in overeenstemming met de laatste medische en wetenschappelijke ontwikkelingen moet worden ingevuld.

Uit de parlementaire voorbereidingen blijkt dat het helemaal niet de bedoeling was om kleine ouderdomskwaaltjes zoals een eenvoudige vergeetachtigheid te kwalificeren als geestesziekte. De wet is volgens de wetgever niet bedoeld voor mensen die lijden aan een "eenvoudige seniliteit"²²⁰.

"Seniele dementie" kan echter wel in aanmerking genomen worden als geestesziekte indien zij psychopathologische functionele stoornissen in het denkvermogen, geheugen, enz. tot gevolg heeft²²¹. De toepassing van de wet veronderstelt ook volgens een familievereniging een bijkomend psychisch probleem naast de dementie, zoals een depressie.

Er bestaat al rechtspraak in die zin²²². Het eenvoudige feit dat een oudere dame weigert haar woning te verlaten of het voorkomen van een psychose bij een oudere dame die nog nooit haar woning had verlaten, wijst dus niet op een geestesziekte²²³.

219 §1 De advocaten zijn ontlast van hun beroepsaansprakelijkheid en zijn niet meer verantwoordelijk voor de bewaring van de stukken vijf jaar na het beëindigen van hun taak.

Deze verjaring is niet van toepassing wanneer de advocaat uitdrukkelijk met het bewaren van bepaalde stukken is belast.

220 Verslag Herman-Michielsens, Parl. St. Senaat 1988-89, 733-2, 12.

221 F. SWENNEN, Geestesgestoorden in het Burgerlijk Recht, Antwerpen, Intersentia, 2000, 64.

222 Vred. Marchienne-au-Pont 29 september 1995, J.L.M.B. 1997, 1001 en Corr. Nijvel 15 maart 1962, Rev.dr.pén. 1961-62, 890.

223 Vred. Anderlecht 31 januari 1992, T. Vred. 1992, 76; Vred. Anderlecht 6 februari 1992, T. Vred. 1992, 77.

Daarnaast is het nodig dat de geesteszieke een gevaar vormt voor eigen veiligheid en gezondheid of een bedreiging voor andermans leven of integriteit.

Zich niet verwarmen, zich slecht voeden, leven in slechte hygiënische omstandigheden²²⁴ of het weigeren van vitamines te nemen²²⁵ maken volgens bepaalde rechtspraak geen gevaar uit in de zin van de wet. Uit die rechtspraak blijkt niettemin dat deze argumenten vaak worden aangehaald in pogingen om oudere familieleden of kennissen gedwongen te laten opnemen in een rust- en verzorgingstehuis²²⁶.

Uit de geciteerde rechtspraak blijkt echter dat vrederechters de voorwaarden om over te kunnen gaan tot een gedwongen opname zeer streng toepassen.

Kán deze wet bijgevolg worden toegepast op dementerenden? Hierover bestaat discussie. Hoe dan ook blijkt dat de wet weinig wordt gebruikt bij dementerenden. Eén voorlopige bewindvoerder stelde dat men kan proberen gebruik te maken van de dwangopname, maar dat de vrederechters daar weigerachtig tegenover staan.

Twee andere problemen met betrekking tot dementie werden aangehaald.

- Vaak kunnen mensen langdurig verkommeren in thuissituaties vooraleer er wordt ingegrepen, maar dit zou men volgens een familievereniging moeten loskoppelen van de gedwongen opname. Vaak is het meer een probleem van beslissingsbevoegdheid voor de naasten van de dementerende. Men is het binnen de familievereniging eens dat het juridiseren van een systeem waarbinnen men enige dwang kan organiseren en legitimeren, niet gewenst is. Men stelt integendeel voor om de informele verzorging op te drijven. Hierbij kan naar Nederland worden verwezen waar men een systeem heeft van “aanklampende zorg”²²⁷. Men opteert voor een systeem waarbij men de dementerende zo lang mogelijk thuis opvangt en ondersteunt omdat dit ook datgene is wat veel dementerende personen willen.
- Daarnaast werd melding gemaakt van situaties in verzorgingsinstellingen waar dementerende personen worden verzorgd op vrijwillige basis maar op afdelingen met codesloten of waar ze door het toedienen van bepaalde medicatie in hun vrijheid worden beperkt. Ook op die manier wordt de bewegingsvrijheid van dementerenden feitelijk ontnomen. Een verzorgingsinstelling stelde dat deze gesloten afdelingen niet de bedoeling hebben om de personen “gevangen” of “gedwongen opgenomen” te houden maar de dementerende personen net te beschermen.

2.1.2 Combinatie voorlopig bewind – gedwongen opname

Slechts in een bijzonder beperkt aantal gevallen is er naast de maatregel van het voorlopig bewind een beschermingsmaatregel op basis van de Wet bescherming Persoon Geesteszieke van kracht.

Wanneer een dwangopname wordt gevraagd, beschikt de vrederechter over de mogelijkheid om ambtshalve het voorlopig bewind op te leggen (art. 488bis §1 lid 2 B.W.). Vrederechters blijken nochtans niet snel van deze mogelijkheid gebruik te maken.

²²⁴ Vred. Fosse-la-Ville 13 december 1991, J.L.M.B. 1992, 738.

²²⁵ Vred. Borgerhout 16 februari 1995, T. Gez. 1996-97, 286.

²²⁶ Vred. Fosse-la-Ville 13 december 1991, J.L.M.B. 1992, 738; Vred. Borgerhout 16 februari 1995, T. Gez. 1996-97, 286.

²²⁷ Het gaat hier dan bijvoorbeeld om mensen die verschillende keren in de week komen aanbellen bij de hulpbehoevende mensen om na te gaan of zij eventueel nog iets nodig hebben of om te vragen of er nog iets is dat ze kunnen doen.

Opvallend: één voorlopige bewindvoerder gaf aan dat bij haar weten in 80% van de gevallen er naast het voorlopig bewind ook een dwangopname van kracht is.

2.1.3 Wie zijn de voornaamste initiatiefnemers?

Elke belanghebbende kan initiatief nemen voor een beschermingsmaatregel en dit blijkt ook uit de praktijk. Sociale diensten, ouders, kinderen, familieleden, huisarts, ja zelfs burgemeester treden als belanghebbende op.

Vaak wordt het initiatief ook genomen na overleg tussen bijvoorbeeld de familie/vertrouwenspersoon en de sociale dienst.

In spoedeisende gevallen kan de procureur des Konings van de plaats waar de zieke zich bevindt beslissen dat deze ter observatie zal worden opgenomen in de psychiatrische dienst die hij aanwijst. De procureur des Konings treedt ofwel ambtshalve op, ofwel op verzoek van iedere belanghebbende.

Eén vrederechter stelde dat deze procedure gebruikt wordt om de woede van de te beschermen persoon af te wenden van de naaste familie naar de procureur. De familie neemt het eigenlijke initiatief, maar voor de te beschermen persoon lijkt het of het de procureur is die de dwangopname vraagt. Misbruik van de spoedprocedure komt blijkbaar niet frequent voor; één vrederechter gaf zelfs aan dat de gewone (niet-spoedeisende) procedure ook gebruikt wordt in crisissituaties. Verdergaand blijkt dat het openbaar ministerie vaak zijn verantwoordelijkheid niet lijkt op te nemen. De klagende partijen worden blijkbaar regelmatig afscheept met de boodschap dat de zaak niet dringend is met als gevolg dat men wacht tot er daadwerkelijk ongelukken gebeuren alvorens in te grijpen.

In sommige kantons wordt echter felle kritiek geleverd op het feit dat tot 80 % van de dwangopnames via de spoedprocedure verlopen.

2.1.4 De omstandige geneeskundige verklaring

Bij het verzoek tot dwangopname moet een omstandige geneeskundige verklaring worden gevoegd; bij de spoedprocedure een medisch attest.

De verklaring die wordt opgesteld door de huisarts, wordt meestal aanvaard. Hij wordt immers gezien als de best geplaatste persoon om de geestesziekte in te schatten en te omschrijven. Dit neemt niet weg dat bepaalde rechtspraak toch van oordeel is dat de verklaring die werd opgesteld door de huisarts niet in aanmerking genomen kan worden, en dit wegens schending van het beroepsgeheim²²⁸. Hoewel art. 5 §2 van de wet een wettelijke uitzondering op het beroepsgeheim vormt, gaat de huisarts toch zijn bevoegdheid te buiten wanneer hij zich bij het opstellen van het verslag baseert op bevindingen uit vorige onderzoeken. Met betrekking tot deze eerdere onderzoeken en de bijhorende voorkennis blijft hij immers gebonden aan het beroepsgeheim²²⁹.

De geneeskundige verklaring op basis waarvan de vrederechter een beslissing moet nemen, is volgens de NRZV vaak problematisch.

228 Vred. Roeselare 29 november 2005, R.W. 2006-07, 486; Rb. Turnhout 22 november 2004, R.W. 2006-07, 1247; Vred. Roeselare 10 maart 1999, R.W. 1999-00, 567.

229 M.-Y. VEYS, "Het omstandig geneeskundig verslag met het oog op een gedwongen opname", noot onder Rb. Turnhout 22 november 2004, R.W. 2006-07, (1248) 1249.

Zo stelt de Raad dat de verklaring verder zou moeten gaan dan een opsomming van bepaalde psychiatrische termen, maar dat ze ook feiten moet bevatten die zich daadwerkelijk hebben voorgedaan en alle andere elementen die voor de vrederechter waardevol kunnen zijn om uiteindelijk een gemotiveerde beslissing te nemen.

De rechterlijke uitspraak zou overigens meer aanvaardbaar worden indien de vrederechter zijn beslissing kan baseren, niet alleen op een geneeskundige verklaring, maar bijvoorbeeld op een maatschappelijk onderzoek. De Raad wijst erop dat de sociale omgeving enorm belangrijk is om na te gaan of een persoon al dan niet een gevaarsrisico met zich meebrengt. De vrederechter heeft echter geen wettelijke mogelijkheid om een maatschappelijk onderzoek te bevelen.

De vrederechter kan wel een deskundige aanstellen als de omstandige geneeskundige verklaring onduidelijk is. Eén vrederechter stelde echter dat hij van die mogelijkheid nooit gebruik maakt. Dit brengt naar zijn mening enkel maar bijkomende kosten met zich mee en is tijdrovend. Het zou dus geen enkele meerwaarde bieden.

Voor het overige rijzen vergelijkbare problemen als onder de Wet Voorlopig Bewind.

2.2 Verloop van de beschermingsmaatregel

2.2.1 Beslissingen ten aanzien van de (te) bescherm(d)e(n) persoon

Het verblijf

Bij een verzoek tot dwangopname op basis van de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke is het vanzelfsprekend de vrederechter die bij omstandig gemotiveerd vonnis uitspraak doet en beslist of een persoon al dan niet met dwang dient opgenomen te worden.

De NRZV stelde in een advies dat indien men overgaat tot een gedwongen opname, er bij de keuze voor een instelling in de eerste plaats gekeken moet worden naar een instelling waar de meest geschikte behandeling en verzorging voor de patiënt beschikbaar is, ongeacht in welk gerechtelijk kanton de maatregel wordt genomen.

Wanneer er echter sprake is van een informele opname, buiten de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke om, ontstaan er vaak conflicten binnen de familie.

Vaak treden voorlopige bewindvoerders en hulpverleners bij deze conflicten bemiddelend op en proberen zij een neutraal standpunt in te nemen.

Eén verzorgingsinstelling stelde dan weer dat het niet haar opdracht was om bij een vraag tot opname in de verzorgingsinstelling alle voor- en tegenstanders op te sporen om een eventueel conflict te gaan verhelpen.

Indien na het bemiddelend optreden van de voorlopige bewindvoerder of de hulpverleners er nog steeds een conflict is, worden de strikte juridische criteria inzake beslissingsbevoegdheid toegepast. Beschouwt men de opname in een rust- of verzorgingstehuis als een medische behandeling, dan is de hiërarchie van de Wet Patiëntenrechten van toepassing.

Medische beslissingen

Wie vertegenwoordigt een demente persoon bij medische beslissingen? De mogelijkheid om in overeenstemming met de Wet Patiëntenrechten een voorafgaande verklaring op te stellen waarin men in tempore non suspecto een vertegenwoordiger kan aanduiden, lijkt volstrekt onbekend te zijn.

Indien er niemand door de beschermde persoon zelf is aangeduid, verloopt de beslissingsbevoegdheid in principe in overeenstemming met een cascadesysteem zoals voorzien in de Wet Patiëntenrechten²³⁰.

Vaak worden medische beslissingen echter de facto genomen door de artsen.

De cascade wordt meestal pro forma gevolgd; maar uiteindelijk is het toch de arts die de eindbeslissing neemt omdat hij zich het best geplaatst vindt om een inschatting te maken van de verzorgingsbehoeften van de beschermde persoon.

Vele artsen gebruiken het cascadesysteem enkel om zich in te dekken.

Vaak is er tussen de kinderen discussie over de wenselijkheid van deze of gene behandeling. In deze gevallen is de arts gerechtigd de eindbeslissing te nemen en doet hij dat ook. Als voorbeeld verwees een familievereniging naar een situatie waarbij een demente vrouw was opgenomen in een psychiatrische instelling daar zij ook kampte met een depressie. De vrouw was een jaar voordien voor de tweede maal in het huwelijk getreden. Volgens de Wet Patiëntenrechten is de nieuwe partner de vertegenwoordiger boven de kinderen. Er ontstond echter een meningsverschil tussen de nieuwe echtgenoot en de kinderen. De behandelende psychiater wou de vrouw in de instelling houden wegens haar depressie. De echtgenoot wou zijn vrouw echter laten overbrengen naar een rusthuis in de buurt zodat hij haar frequenter zou kunnen bezoeken. De kinderen deelden echter de mening van de behandelende psychiater en vonden dat hun moeder in de instelling moest blijven. De psychiater is de echtgenoot uiteindelijk niet gevolgd omdat hem anders schuldig verzuim zou kunnen worden verweten. Dit voorbeeld wijst erop hoe complex de realiteit is en hoe moeilijk het is deze realiteit te vatten in een wet.

Sommige respondenten gaven aan dat er voorafgaand aan een medische beslissing informeel overleg wordt gepleegd tussen de instelling waar de persoon verblijft, de familie en/of vertrouwenspersoon, de huisarts en ja zelfs de voorlopige bewindvoerder die in gevallen van conflict blijkbaar een bemiddelende rol kan spelen.

2.2.2 Wordt plaatsing in een R.V.T. of P.V.T. soms overwogen bij wijze van gezinsverpleging?

In het genoemde advies van de NRZV werd aangegeven dat de term gezin ruim moet worden geïnterpreteerd en dat ook een verzorging in een R.V.T. of P.V.T. aan deze kwalificatie voldoet.

Het blijkt echter dat de plaatsing in een dergelijke instelling niet overwogen wordt bij wijze van gezinsverpleging. Slechts één vrederechter gaf aan dat het zich in een tiental gevallen voordeed.

230 Art. 14 Wet 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt.

2.2.3 Contacten met de verschillende actoren

De Wet Bescherming Persoon Geesteszieke staat toe dat de geesteszieke een vertrouwenspersoon aanduidt. Deze vertrouwenspersoon is vaak een naaste. Zijn aanwezigheid zou de te beschermen persoon rust kunnen bieden bij de behandeling ter zitting.

Volgens een familievereniging wordt deze vertrouwenspersoon echter niet ernstig genomen. Zij is van mening dat deze persoon eigenlijk 24/24u toegang zou moeten hebben tot de persoon die gedwongen werd opgenomen, eventueel met begeleiding.

Niettemin blijkt deze vertrouwenspersoon weinig voor te komen. Vele vrederechters hebben dan ook geen ervaringen met deze figuur en zijn van mening dat hij weinig meerwaarde biedt.

De contacten tussen de familieleden en de vrederechter verlopen niet altijd even vlot. Men heeft vaak het gevoel dat men niet genoeg bij de procedure wordt betrokken.

2.3 Einde van de beschermingsmaatregel

Naar het oordeel van het NRZV wordt onvoldoende gebruik gemaakt van een verder verblijf onder de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke, met als gevolg dat bij een nieuwe opstoot die na afloop van de veertig dagen observatieperiode opduikt, een nieuwe inobservatiestelling moet worden gevorderd. Dit werkt zeer demotiverend voor zowel de magistraat als de actoren.

Daarnaast werd in het advies van de NRZV gesteld dat de overgang naar gezinszorg mogelijk moet zijn, zonder nieuwe bijkomende juridische procedure. Het begrip gezin dient dan ook ruim opgevat te worden zodat ook P.V.T.'s en R.V.T.'s onder deze benaming vallen.

2.4 Besluit

Samengevat blijkt de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke slechts zelden te worden toegepast op dementerenden, hoewel zij soms werkelijk nood hebben aan verzorging.

Deze zorgbehoefte kan worden ingevuld door toch te trachten dwangmaatregelen te nemen op basis waarvan zij opgenomen zouden kunnen worden, dan wel door een beter kader voor thuisverzorging uit te bouwen.

Bij persoonlijke – met name medische – beslissingen blijkt dat informeel overleg vaak een oplossing is om conflicten te vermijden. In andere gevallen worden de strikte juridische bevoegdheidsregels gerespecteerd.

3 Samenvatting

Op grond van de beschreven onderzoeksresultaten in de Hoofdstukken II en III worden hierna de gedetecteerde knelpunten opgelijst.

3.1 Advanced care planning

- > Sinds de wetswijziging van 2003 is het mogelijk om in een voorafgaande wilsverklaring een voorlopige bewindvoerder naar keuze aan te duiden. Ook de Wet Patiëntenrechten biedt de mogelijkheid om een wilsverklaring op te stellen waarin de patiënt enerzijds een vertegenwoordiger voor medische beslissingen kan aanduiden en anderzijds bepaalde behandelingen op voorhand kan weigeren. Daarnaast kan zowel onder de Wet Voorlopig Bewind als onder de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke een keuze voor een bepaalde vertrouwenspersoon worden gedaan.

Van die mogelijkheden tot advanced care planning wordt bijzonder weinig gebruik gemaakt, hoewel latere discussies ermee kunnen worden vermeden. Uit het onderzoek is gebleken dat het publiek deze mogelijkheden eenvoudigweg niet kent.

- > In de plaats van, minstens in de aanloop naar, het voorlopig bewind kan men gebruik maken van de lastgeving. Mits omkadering met de nodige voorzorgsmaatregelen kan men aldus, bv. wanneer het beheer van het vermogen te zwaar wordt, bepaalde bevoegdheden uit handen geven en toch een grotere zeggenschap en controle behouden. Uit het rapport blijkt echter dat deze vorm van informele bescherming nagenoeg niet voorkomt.

In het licht van internationale instrumenten moet de lastgeving de voorkeur krijgen boven het voorlopig bewind.

3.2 Voorlopig bewind

3.2.1 Aanwijzing van een voorlopige bewindvoerder

- > De wet stelt dat bij voorkeur een familiale voorlopige bewindvoerder moet worden aangesteld. Vele vrederechters lijken zich hier aan te houden, behalve in gevallen van familiale twisten. Toch blijkt evenzeer dat vele vrederechters systematisch een professionele voorlopige bewindvoerder aanwijzen omwille van de "beroepskwaliteiten" waarover deze zou beschikken. Vaak is er ook sprake van een bijzondere relatie tussen de vrederechter en enkele advocaten in het kanton, die met zich brengt dat deze advocaten alle boedels toegewezen krijgen.
- > Wat betreft de modaliteiten valt op dat er doorgaans slechts één voorlopige bewindvoerder wordt aangeduid, dit hoewel sommige rechtsgeleerden wijzen op de mogelijkheid meerdere voorlopige bewindvoerders aan te duiden, zij het met onderscheiden bevoegdheden.
- > Sinds de wetswijziging van 2003 werd in art. 488bis b) §4 B.W. de figuur van de vertrouwenspersoon geïnstitutionaliseerd. Van de mogelijkheid om een vertrouwenspersoon aan te duiden wordt echter bijzonder weinig gebruik gemaakt, hoewel blijkt dat een vertrouwenspersoon een hulp voor de voorlopige bewindvoerder kan betekenen.

Indien de figuur toch voorkomt, is het vaak nadat de vrederechter op de mogelijkheid tot aanduiding ervan

heeft gewezen. De grote afwezigheid van vertrouwenspersonen kan dus waarschijnlijk worden toegeschreven aan het feit dat deze figuur nog onbekend is.

- > Er bestaat een rechtstechnische discussie over art. 488bis b) B.W. Het is voor vele actoren onduidelijk wie in de rechtspleging met het oog op de toevoeging van een voorlopige bewindvoerder moet worden opgeroepen en wie slechts kennis krijgt van het verzoekschrift.
- > De omstandige geneeskundige verklaring die werd opgesteld door de huisarts wordt meestal aanvaard. De huisarts wordt in die visie beschouwd als best geplaatste persoon om een inschatting van de situatie te maken. In een andere visie worden verklaringen van huisartsen echter geweerd op grond van het beroepsgeheim: het zou de huisarts niet toegelaten zijn een verklaring af te leveren, omdat deze noodzakelijkerwijze mee zou zijn gebaseerd op zijn voorkennis. Die voorkennis is beschermd door het beroepsgeheim. Er is dus een gebrek aan consistentie.
Daarnaast zijn de verklaringen dikwijls onduidelijk, summier opgesteld en vaak nietszeggend. De vrede-rechter is dan in principe verplicht zelf een medische afweging te maken. In geval van twijfel kan hij ook een deskundigenonderzoek bevelen, maar dit komt zelden voor.
- > Er doen zich ook verschillende problemen voor aangaande de publiciteit. De publiciteit van de beschermingsmaatregel in het Belgisch Staatsblad is onvoldoende daar niet elke deelnemer aan het rechtsverkeer het Staatsblad wil of kan controleren. Daarbij komt nog dat niet alle beschermingsmaatregelen worden gepubliceerd. Vele derden (bv. bankinstellingen) vinden het bijgevolg moeilijk om te weten te komen of een persoon al dan niet onder voorlopig bewind is geplaatst. Dit kan onaangename gevolgen met zich brengen wanneer de beschermde persoon bv. alleen bankrekeningen opent of afsluit of contracten sluit.

3.2.2 Werking van de beschermingsmaatregel

- > In een meerderheid van de gevallen wordt, bijvoorbeeld omwille van gemaksredenen, een voorlopige bewindvoerder met algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid aangeduid, met een algemene handelingsonbekwaamheid (over de goederen) van de beschermde persoon tot gevolg. Nochtans kan men ook opteren voor een bijstandsoverdracht of een bijzondere vertegenwoordigingsoverdracht.
- > De contacten tussen de voorlopige bewindvoerder en de beschermde persoon worden omschreven als maatwerk. Opvallend is dat de frequentie van de bezoeken aan de beschermde persoon verschilt van bewindvoerder tot bewindvoerder. Sommigen beperken hun bezoeken tot éénmaal per jaar, anderen brengen wekelijks of maandelijks een bezoek.

De contacten van de voorlopige bewindvoerder met de vertrouwenspersoon hangen af van de ingesteldheid van de laatste. Indien deze oprecht is begaan met de beschermde persoon kan hij een grote hulp betekenen voor de voorlopige bewindvoerder. Vaak lijkt de vertrouwenspersoon zijn opdracht echter niet te begrijpen en moet hij zich onnodig in het bewind, wat tot frustratie kan leiden bij de voorlopige bewindvoerder. Ook de affectieve band die kan bestaan tussen vertrouwenspersoon en de beschermde persoon kan soms hinderlijk zijn voor het bewind. Dit zorgt logischerwijze voor een problematische verstandhouding tussen beide actoren.

De contacten met de directies van verzorgingsinstellingen verlopen meestal vlot, daar deze door de voorlopige bewindvoerders worden gezien als mogelijke bondgenoten bij het correct uitvoeren van de beschermingsmaatregel. De verzorgingsinstellingen vinden in de bewindvoerder dan weer een aanspreekpunt waar

ze van op aan kunnen. Af en toe verlopen de contacten met de verzorgingsinstellingen echter stroef daar de directie de voorlopige bewindvoerder soms veeleer ziet als een financiële instelling. Daarnaast heeft het personeel van de verzorgingsinstelling soms het gevoel dat de voorlopige bewindvoerder het beheer enkel ziet als een administratieve kwestie en dat enkel wanneer een aantal praktische zaken geregeld moeten worden, contact wordt gezocht met het personeel.

De vrederechters worden soms geconfronteerd met klachten van de beschermde persoon. Deze klachten gaan vaak over het feit dat men niet genoeg zakgeld ontvangt of dat de rekeningen niet worden betaald. De contacten tussen de vrederechter en de familiale voorlopige bewindvoerders verlopen vaak minder vlot wanneer blijkt dat deze hun taak niet naar behoren uitvoeren.

De familie zou niet bij de vrederechter of de griffie terecht kunnen met vragen. Uit een ontvangen antwoord blijkt dat er bij enkele vrederechters zelfs een denigrerende houding terug te vinden is. Enkele griffies verwijzen mensen met vragen gewoon door naar familieverenigingen die meer en meer als een expertisecentrum optreden.

- > Een professionele voorlopige bewindvoerder wordt dikwijls als koel en afstandelijk ervaren, hoewel hij vaak over professionele kwaliteiten beschikt en een goed aanspreekpunt kan vormen. Een familiale voorlopige bewindvoerder is doorgaans nauwer betrokken en kosteloos maar heeft vaak onvoldoende kennis van de procedure en van de bestaande mogelijkheden op het vlak van sociale bescherming. Dit resulteert soms in nalatigheid.
- > Heel veel voorlopige bewindvoerders ondervinden weerstand en wantrouwen tegen hun aanstelling. De beschermde persoon voelt zich immers beknot in zijn vrijheid.
- > In vele gevallen stelt de vrederechter bij de aanstelling van een voorlopige bewindvoerder een bedrag vast dat moet worden aangehouden op de zichtrekening. Dit bedrag is vaak te laag om de nodige betalingen te kunnen doen. De voorlopige bewindvoerder moet dan overschrijven van de spaarrekening naar de zichtrekening maar heeft hiervoor dan een machtiging nodig. Dit alles zorgt voor onnodige vertragingen.
- > Vele voorlopige bewindvoerders gaven aan over genoeg speelruimte te beschikken met betrekking tot de lijst van rechtshandelingen waartoe machtiging vereist is. Dit kan echter negatief zijn omdat er dan ook veel speelruimte kan zijn voor discussie achteraf.
- > De voorlopige bewindvoerder kan enkel beslissingen nemen in verband met de goederen. Wanneer een beslissing moet worden genomen die zowel het vermogen als de persoon raakt, bijvoorbeeld de beslissing tot opname in een rusthuis, dan laten de meeste voorlopige bewindvoerders deze beslissing over aan anderen. Pas wanneer de uitvoering van een persoonlijke beslissing financieel niet haalbaar is, zal de voorlopige bewindvoerder tussen beide komen. Ook wanneer een conflict dreigt, kan hij optreden door zelf te bemiddelen en eventueel een compromis voor te stellen. Een beroep op de vrederechter is dan de laatste stap.
- > Vaak weten de beschermde personen niet dat ze ondanks de beschermingsmaatregel nog aan vermogensplanning kunnen doen.
Met betrekking tot testamenten lijken er weinig problemen te zijn.
Met betrekking tot schenkingen gaan enkele vrederechters na of er wel een goede verstandhouding is tussen schenker en begiftigde en of men zich door middel van de schenking niet in financiële moeilijkheden gaat brengen.
Wanneer de beschermde persoon zijn wil niet meer kan uitdrukken, vormt dit een belemmering om aan ver-

mogensplanning te doen. Vooral problematisch zijn dan de “geplande” schenkingen, bv. schenkingen van een som geld wanneer de kinderen trouwen. Als één kind nog niet getrouwd is en de ouder slaagt er wegens zijn ziekte niet meer in zijn wil te kennen te geven, dan kan dit een probleem vormen. Indien er genoeg vermogen beschikbaar is en er aanwijzingen zijn dat de ouders in het verleden dezelfde schenkingen deden aan de andere kinderen toen zij trouwden, zijn sommige vrederechters flexibel genoeg om toch een machtiging te verschaffen.

- > Verschillende voorlopige bewindvoerders vinden de beperking van de gewone bezoldiging tot 3% van de inkomsten niet evenredig met het uitgevoerde werk en ervaren de bewindvoering dan ook als onderbetaald. Het blijkt echter dat voor vele mensen de vergoeding van 3%, meer de onkostenvergoeding, al te veel is. Vooral voor deze laatste mensen dient een oplossing gevonden te worden. Het kan geenszins de bedoeling zijn de categorie van minvermogende mensen uit te sluiten van de beschermingsmaatregel.
- > Ten aanzien van de bezoldigingen die kunnen worden ontvangen voor buitengewone ambtsverrichtingen, ontbreekt een uniforme standaard, zowel wat betreft de definitie van het begrip als de omvang van de bezoldiging. In de praktijk worden deze problemen opgelost door overleg. Zo heeft men binnen enkele kantons richtlijnen opgesteld die de voorlopige bewindvoerders meer zekerheid moeten bieden.
Dergelijke – goede – plaatselijke initiatieven nemen niet weg dat er van kanton tot kanton nog te grote verschillen bestaan.
- > Met betrekking tot de verslaggeving doen zich vooral problemen voor bij familiale bewindvoerders, die niet goed weten hoe ze moeten beginnen aan de verslaggeving en vaak nalatig zijn.
- > De eisen die worden gesteld aan de verslaggeving verschillen van kanton tot kanton. Net zoals bij de bezoldiging is er ter zake geen uniformiteit.
Daarnaast worden vooral de bepalingen in verband met de verslaggeving over de persoonlijk contacten met de beschermde persoon en over hun materiële levensvoorwaarden als een overvloedige administratieve last beschouwd. Het maakt de verslaggeving tijdrovend.
- > Familiale voorlopige bewindvoerders beschikken niet over een beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Zij moeten een bijkomende verzekering afsluiten waarvan de kosten vaak hoog kunnen oplopen en niet kunnen worden doorgerekend aan de beschermde persoon. Daarvoor moet een oplossing worden gevonden: het kan niet de bedoeling zijn om een professionele voorlopige bewindvoerder aan te stellen boven een familiale omdat deze laatste de kosten van een bijkomende verzekering niet kan dragen.
Met betrekking tot de aansprakelijkheid zelf vinden vele voorlopige bewindvoerders dat de aansprakelijkheidstermijn mag worden ingekort.

3.2.3 Einde van de beschermingsmaatregel

- > Vooral met betrekking tot de beëindiging van het voorlopig bewind door overlijden doen er zich veel problemen voor.
Wettelijk gezien eindigt het mandaat van de voorlopige bewindvoerder bij het overlijden; dikwijls zou het nog handig zijn mocht hij een aantal praktische zaken nog kunnen afhandelen, zoals de betaling van de begrafeniskosten of de laatste facturen van de verzorgingsinstellingen. Soms zijn de bankinstellingen meegaand en staan ze deze verrichtingen nog toe, maar dit is niet altijd het geval.
Zeker als de familieleden niet meer omkijken naar de overledene en geen notaris aanstellen, kan de

afwikkeling van het voorlopig bewind lang op zich laten wachten. De eindstaat van de voorlopige bewindvoerder wordt in die gevallen niet betaald; in sommige gevallen ontvangt de voorlopige bewindvoerder ook aanmaningen op eigen naam voor openstaande rekeningen.

3.3 Gedwongen opname

- > Een gedwongen opname vooronderstelt een geestesziekte. Niet alle juristen gaan echter akkoord om dementie onder het toepassingsgebied van de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke te brengen.
- > De wet voorziet in een spoedprocedure. Hoewel afwending van die procedure ten nadele van de gewone procedure soms wordt vastgesteld, geven de meeste actoren aan dat misbruiken zelden voorkomen. Familieleden weten dikwijls niet hoe ze de procedure moeten benaarstigen of wensen niet de verantwoordelijkheid voor een dwangopname te dragen. In die gevallen kan de procureur de gedwongen opname vragen op aangeven van de familie en zal het voor de te beschermen persoon de procureur zijn die de 'boeman' is.
- > Dezelfde problemen als onder het voorlopig bewind doen zich voor in verband met de omstandige geneeskundige verklaring die moet worden afgeleverd.
- > De problematiek van de medische beslissingen staat eigenlijk los van het feit of een persoon al dan niet gedwongen werd opgenomen. Zoals vermeld, kan een voorafgaande wilsverklaring worden afgelegd op basis van de Wet Patiëntenrechten. Bij gebreke van voorafgaande verklaring voorziet de Wet Patiëntenrechten in een cascaderegeling. Toch blijkt dat ondanks deze cascaderegeling er discussies kunnen ontstaan tussen familieleden over de te volgen medische behandeling. In die gevallen is het de arts die de eindbeslissing zal nemen.

DEEL III.

KNELPUNTEN EN AANBEVELINGEN

Onderstaand hoofdstuk, dat het resultaat is van een overleg tussen PROJUCIT en de Universiteit Antwerpen, geeft een overzicht van verschillende aanbevelingen op basis van de knelpunten die naar voor zijn gekomen uit terreinstudies die zowel in het zuiden als het noorden van het land werden uitgevoerd.

We stellen voor om de verschillende knelpunten, die naar voor zijn gekomen uit de uitgevoerde studie, in te delen volgens het type van aanbeveling waartoe zij aanleiding kunnen geven.

Sommige knelpunten kunnen evenwel aanleiding geven tot verschillende types van aanbeveling, zodat deze indeling zonder twijfel slechts richtinggevend is. Bovendien zullen er, rekening houdend met het doel en de afbakening van het onderzoek, in eerste instantie knelpunten worden aangehaald die een reële weerslag hebben op het vlak van de levenskwaliteit van de dementerende persoon en diens omgeving. We gaan enkel in op de specifieke context van de toepassing van de wetten van 18 juli 1991 en 26 juni 1990, die respectievelijk handelen over de bescherming van de goederen van personen die deels of volledig, wegens hun gezondheidstoestand, ongeschikt zijn om deze te beheersen, en de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

Doorheen dit deel komt één centraal besluit naar voren. Voor de meeste aangehaalde knelpunten bevat de huidige wetgeving al de nodige oplossingen. Deze blijken echter volstrekt onvoldoende gekend te zijn bij alle actoren. Veeleer dan een 'grote' wetswijziging lijkt een grote informatiecampagne, eventueel in de schoot van een kenniscentrum, eerst aan de orde.

1 Aanbevelingen met het oog op een wetswijziging

1.1 Publiciteit

> Het blijkt dat de publiciteit van de beschermingsmaatregel van het voorlopig bewind in het Belgisch Staatsblad onvoldoende is, daar weinig belanghebbende personen of instellingen moeite doen om het Staatsblad te consulteren. Het blijkt overigens ook dat bepaalde maatregelen niet gepubliceerd worden. Om de rechtsonzekerheid die daaruit voortvloeit te vermijden kan men er eventueel voor opteren om alle aanstellingen van voorlopige bewindvoerders te publiceren. Daarnaast dringen sommigen erop aan om, net zoals bij de beschermingsmaatregel van de verlengde minderjarigheid, de beschermingsmaatregel van het voorlopig bewind te vermelden op de identiteitskaart van de beschermde persoon.

1.2 De vergoeding van de voorlopige bewindvoerders

- > Vele problemen doen zich voor met betrekking tot de bezoldiging en vergoeding van de voorlopige bewindvoerder, in het bijzonder voor de buitengewone ambtsverrichtingen. De wet omschrijft niet wat onder “bijzondere ambtsverrichtingen” moet worden verstaan, wat leidt tot een erg verschillende invulling ervan in de verschillende kantons. Bovendien bestaan erg uiteenlopende gebruiken wat betreft de omvang van de bezoldiging voor buitengewone ambtsverrichtingen. Het zou raadzaam zijn om voor de Koning in de mogelijkheid te voorzien om een nomenclatuur (met tarieven) te decreteren, naar analogie van hetgeen bestaat bij faillissementen en de collectieve schuldenregeling. Daarnaast vinden vele voorlopige bewindvoerders dat de vergoeding van 3% op de inkomsten van de beschermde persoon onvoldoende is in vergelijking met de investering die een correcte uitvoering van de opdracht vraagt. Dit probleem rijst in het bijzonder bij beschermde personen die slechts over beperkte middelen beschikken. De toegekende vergoeding zal enerzijds vaak niet in verhouding zijn met het geleverde werk, maar zal anderzijds het al beperkte budget voor deze beschermde personen nog verder doen verkleinen. Het zou daarom raadzaam kunnen zijn om na te denken over de oprichting van een fonds dat vergelijkbaar is met datgene dat is opgericht in het kader van de wetgeving over de collectieve schuldenregeling. Vraag blijft dan natuurlijk vanwaar het geld voor dit fonds zal komen. Een andere oplossing is de aanpassing van de wetgeving over de juridische bijstand.

1.3 Informatie en opleiding voor de niet-professionele voorlopige bewindvoerder

- > Familiale voorlopige bewindvoerders hebben vaak onvoldoende kennis van de procedure en van de bestaande mogelijkheden op het vlak van sociale bescherming. Daarnaast beschikken ze vaak ook niet over de nodige bekwaamheden op het vlak van beheer. We stellen vast dat vele rechters, om die reden, de aanstelling van een professionele voorlopige bewindvoerder verkiezen. De wetgever geeft, in het belang van beschermde personen, nochtans de voorkeur aan familiale bewindvoerders. Om een en ander te verhelpen, zou een instelling kunnen worden opgericht waar men terecht zou kunnen voor informatie en opleiding. Deze instelling zou eveneens kunnen optreden als expertisecentrum, waartoe alle actoren zich zouden kunnen richten om inlichtingen te bekomen (over de mogelijke maatregelen en hun gevolgen, bekeken vanuit een niet-juridisch en juridisch oogpunt; over de rechten van de patiënt; enz.) of als ombudsman, in geval van conflict.

1.4 De vertrouwenspersoon

- > De figuur van de vertrouwenspersoon is onvoldoende gekend. Een wetswijziging die stelt dat het verzoekschrift dat men indient om de beschermingsmaatregel van het voorlopig bewind op te starten, een verplichte suggestie van vertrouwenspersoon moet bevatten, zou hieraan kunnen verhelpen.

1.5 Verduidelijking betreffende art. 488bis b) B.W.

- > Teneinde de rechtstechnische discussie rond art. 488bis b) B.W. op te lossen lijkt een wetgevend optreden nodig om verduidelijking te scheppen wie er opgeroepen dient te worden en wie slechts in kennis gesteld moet worden van het verzoekschrift.

1.6 Beëindiging van de beschermingsmaatregel

- > Voorgesteld kan worden dat de wet zou voorzien in een mogelijkheid voor de voorlopige bewindvoerder om pas na enkele weken/maanden na het overlijden het dossier af te sluiten, zodat nog werk kan worden gemaakt van de lopende zaken. Bij gebreke van erfgerechtigde familieleden zou een brug naar de curatele over de onbeheerde nalatenschap moeten kunnen worden gemaakt.

2 Aanbevelingen met het oog op een betere toepassing van de wet

2.1 Herwaardering en respect voor de residuaire bevoegdheden van de beschermde persoon

- > Maatregelen van onbekwaamheid over kwetsbare personen, bevorderen niet altijd hun 'recht op zelfbepaling'. Vrederechters duiden in een meerderheid van de gevallen een voorlopige bewindvoerder aan met algemene vertegenwoordigingsbevoegdheid, met een algemene handelingsonbekwaamheid (over de goederen) van de beschermde persoon tot gevolg. Dit gebeurt hetzij om redenen van gemak, hetzij omdat de verstrekte medische gegevens niet voldoende nauwkeurig zijn, hetzij omdat de beschermingsmaatregel wordt gevraagd in een te ver gevorderd stadium van de ziekte. Nochtans laat de wet toe dat maatregelen worden genomen in een vroeger stadium van de ziekte, door middel van een bijstandsopdracht of een bijzondere vertegenwoordigingsopdracht. De wet laat eveneens toe dat de vrederechter zijn beschikking herziet en de bevoegdheden van de voorlopige bewindvoerder aanpast in functie van de evolutie van de gezondheidstoestand van de beschermde persoon. Niet te lang wachten met het nemen van een beschermingsmaatregel – en de beschermingsmaatregel beperken tot het strikt noodzakelijke teneinde de vrijheid van de beschermde persoon zo min mogelijk te beknotten – heeft als voordeel dat hoe meer de beschermde persoon nog in staat is de beschermingsmaatregel te begrijpen, hoe beter hij de maatregel zal aanvaarden en eraan meewerken. Ook de contacten tussen de voorlopige bewindvoerder en de beschermde persoon zullen dan veel beter verlopen.

2.2 De zitting in de raadkamer

- > Daar sommige familiale relaties verstoord kunnen zijn is het niet opportuun dat de vrederechter alle familieleden in de raadkamer toelaat. Dit kan voor de te beschermen persoon immers verontrustend zijn. De vrederechter zou hier elke keer een afweging moeten maken.

2.3 De keuze van de voorlopige bewindvoerder

- > Enkele magistraten hebben te gemakkelijk de neiging om een professionele voorlopige bewindvoerder aan te duiden in situaties waar even goed een familiale voorlopige bewindvoerder zou kunnen worden aangeduid. Dit kan verklaard worden doordat in bepaalde gevallen de familiale voorlopige bewindvoerders minder nauwkeurig zijn. De vrederechter kiest ook soms om gemaksredenen voor één bewindvoerder, die in alle dossiers op dezelfde wijze zal rapporteren. In andere gevallen worden echter bepaalde advocaten bevoordeeld aan wie men een zo groot mogelijk aantal mandaten wil toewijzen. Het zou raadzaam zijn een einde te stellen aan de praktijk waarbij de advocaten die ook optreden als plaatsvervangend rechter prioritair worden aangeduid als voorlopig bewindvoerder en dit als een soort van vergoeding voor "geleverde dien-

sten". Deze praktijk is nog problematischer daar de vrederechter, die aan de plaatsvervangende rechter "een dienst verleende", ook belast zal zijn met de controle op de uitvoering van de bewindvoering. Over deze onverenigbaarheid dient verder te worden nagedacht.

2.4 Modaliteiten van de beschermingsmaatregel

- > De aanduiding van meerdere voorlopige bewindvoerders zou naar de mening van enkele rechtsgeleerden mogelijk zijn. Op deze manier zou men familiale ruzies of twisten kunnen oplossen. Ook voor echtgenoten zou een dergelijke vorm van voorlopig bewind een oplossing kunnen bieden, daar ook voor hen het voorlopig bewind moeilijke situaties kan meebrengen (bv. geen toegang meer hebben tot bankkluis of -rekeningen).

2.5 Herwaardering voor de figuur van de vertrouwenspersoon

- > De figuur van de vertrouwenspersoon moet worden opgewaardeerd. Naast de rol die hij speelt op het vlak van controle, treedt hij vaak op als bemiddelaar of als schakel tussen de beschermde persoon en de voorlopige bewindvoerder, die niet altijd alle behoeften van de beschermde persoon kan opmerken. De vertrouwenspersoon is vaak bezig met het beheer van de dagdagelijkse zaken van de beschermde persoon. Ten slotte verlopen de contacten met de voorlopige bewindvoerder, bij enkele beschermde personen die de beschermingsmaatregel in een beginfase maar moeilijk aanvaardden, beter dankzij de aanwezigheid van de vertrouwenspersoon. Ondanks al deze troeven blijkt de aanwijzing van een vertrouwenspersoon slechts sporadisch voor te komen. Nochtans is in vele dossiers een persoon aanwezig die de rol van vertrouwenspersoon feitelijk waarneemt. Hoewel zijn rol niet identiek is, is het ook nodig dat men de rol van de vertrouwenspersoon in de zin van de wet van 1990 opwaardeert.

2.6 Uniformisering van bepaalde praktijken

- > Bepaalde vrederechters leggen steeds een bedrag vast dat moet worden aangehouden op de zichtrekening, terwijl bedragen boven dit saldo dienen te worden overgeschreven naar de spaarrekening. Dit zorgt soms voor problemen: niet alleen verschillen deze bedragen erg van kanton tot kanton, ook is het vooropgestelde maximumbedrag vaak te laag. Bepaalde betalingen kunnen dan niet worden uitgevoerd zonder overschrijving van de spaarrekening; daartoe is een machtiging vereist.
- > Het gebrek aan uniformiteit in de verwachtingen van de vrederechters betreffende de vorm en de inhoud van de verslagen (aanvangsverslag, jaarlijkse verslagen en eindverslag) blijkt eveneens problematisch, vooral voor voorlopige bewindvoerders die boedels beheren in verschillende kantons of gerechtelijke arrondissementen. Het opstellen van een modelvoorbeeld op nationaal niveau zou dit knelpunt kunnen verhelpen. Een versoepeling of afschaffing van de bepalingen betreffende de verslaggeving over de persoonlijke contacten met de beschermde persoon en over hun materiële levensvoorwaarden zou ook een optie kunnen zijn daar vele bewindvoerders deze zien als een tijdrovende, overvloedige administratieve last.

2.7 De aansprakelijkheid van de voorlopige bewindvoerders

- > Teneinde de aansprakelijkheid van de voorlopige bewindvoerders te beperken zou een jaarlijkse kwijting door de vrederechter een oplossing kunnen uitmaken.

2.8 Respect voor het restrictieve karakter van de wet van 26 juni 1990 aangaande de bescherming van de persoon van de geesteszieke

- > De spoedprocedure van de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke wordt afgewend van zijn doel. Hoewel sommige leden van het parket reeds gesensibiliseerd lijken dankzij de rechtsleer die hen op deze afwijking wees, blijkt het dat deze procedure toch nog steeds ten onrechte wordt gebruikt, vooral om te vermijden dat een familielid wordt beschouwd als initiatiefnemer van de beschermingsmaatregel. Wel lijkt het parket zijn verantwoordelijkheid niet altijd te nemen door urgente zaken af te doen als niet dringend.
- > De mogelijkheid om te opteren voor verpleging in een gezin, indien de toestand van de geesteszieke en de omstandigheden dit toelaten, wordt niet voldoende benut in de praktijk. Het is namelijk zeer moeilijk om aan de toepassingsvoorwaarden van deze mogelijkheid te voldoen.

3 Aanbevelingen met het oog op een betere informatieverstrekking, sensibilisering en aanmoediging van de dialoog en de samenwerking tussen de verschillende actoren

3.1 Informatie

- > Hoewel de voorlopige bewindvoerders de bezoldiging van 3% van het inkomen van de beschermde persoon vaak als onvoldoende beschouwen, vindt een meerderheid (zelfs binnen juridische kringen) dit ruimschoots voldoende. Betere informatie over de concrete rol van elkeen en over de investering die dergelijke rol soms impliceert, zou de gemoederen hieromtrent kunnen bedaren.
- > Het is raadzaam meer informatie te verstrekken aan het publiek over de mogelijkheid om in tempore non suspecto een voorkeur uit te drukken over een mogelijke toekomstige voorlopige bewindvoerder c.q. vertrouwenspersoon, mocht de aanstelling daarvan nodig zijn. De actoren op het terrein menen dat van de mogelijkheid te weinig gebruik gemaakt wordt wegens de onbekendheid ervan. In het algemeen is het publiek onvoldoende geïnformeerd over de plaatsen waar men terecht kan voor eerstelijnsbijstand. Daarnaast kent het ook de mogelijkheden niet die men kan benutten vooraleer een juridische maatregel van toepassing wordt (bijvoorbeeld de lastgeving).
- > Het blijkt ook dat de rol die de verschillende actoren spelen vaak slecht gekend is. Zowel de vertrouwenspersonen als de omgeving van de beschermde persoon zouden behoorlijk geïnformeerd moeten worden over het reilen en zeilen van de maatregel die genomen werd ten aanzien van de beschermde persoon, over de rol van de voorlopige bewindvoerder en over wat er precies verwacht wordt van diegene die de rol van vertrouwenspersoon op zich neemt. Dit zou een aantal misverstanden uit de weg kunnen helpen en klachten bij de vrederechter kunnen vermijden. Zo verwachten velen onterecht dat de voorlopige bewindvoerder de rol van sociaal assistent op zich zou nemen, wat de contacten niet vergemakkelijkt.

3.2 Sensibilisering

- > Bepaalde advocaten die ambtshalve worden aangewezen teneinde de geesteszieke persoon bij te staan wanneer een inobservatiestelling wordt gevraagd, doen de moeite niet om het dossier dat ter beschikking ligt op de griffie te consulteren en ontmoeten hun cliënt vaak pas enkele minuten voor de zitting. Een sensibilisering om de advocaten zowel het belang van hun opdracht als de concrete gevolgen van de maatregelen die genomen kunnen worden door rechters en de artsen op basis van de wet van 26 juni 1990, duidelijk te maken, lijkt allerminst overbodig.

3.3 Aanmoediging van de dialoog en de samenwerking

- > Zowel in het voorlopig bewind als bij de bescherming van de persoon van de geesteszieke zorgt het onvolledige karakter van de omstandige geneeskundige verklaringen vaak voor problemen. Dit bemoeilijkt de taak van de rechter. Vaak vindt er niet genoeg overleg plaats tussen artsen en juristen. Artsen weten vaak niet wat de vrederechters nu werkelijk van hen verwachten. Het inlossen van de verwachtingen is dan ook vaak moeilijk. Anderzijds is ook het trekken van de juridische gevolgen op het vlak van bekwaamheid geen eenvoudige opdracht, zeker niet met een onvolledige geneeskundige verklaring. Dialoog tussen artsen en juristen is dus nodig. Een beroep op een neuroloog-deskundige kan ook een interessante piste vormen om de nog resterende bekwaamheid van de te beschermen persoon te evalueren.
- > Niet alle juristen gaan akkoord met de bewering dat dementie in het toepassingsgebied van de Wet Bescherming Persoon Geesteszieke valt. Ook hier lijkt overleg met de medische wereld noodzakelijk. Indien dementie niet onder de geestesziekten kan worden gerekend, zal op een andere manier in aangepaste zorg voor dementerende personen moeten worden voorzien, zoals een betere uitbouw van thuis- of mantelzorg. Op die manier kunnen dementerenden blijven functioneren in hun eigen vertrouwde omgeving met de hulp die ze nodig hebben.

www.kbs-frb.be

Meer info over onze projecten,
evenementen en publicaties vindt u op
www.kbs-frb.be.

Een e-news houdt u op de hoogte.
Met vragen kunt u terecht op
info@kbs-frb.be of 070-233 728

Koning Boudewijnstichting,
Brederodestraat 21, B-1000 Brussel
02-511 18 40,
fax 02-511 52 21

Giften vanaf 30 euro
zijn fiscaal aftrekbaar.
000-0000004-04
IBAN BE10 0000 0000 0404
BIC BPOTBEB1

De Koning Boudewijnstichting is een onafhankelijke en pluralistische stichting in dienst van de samenleving. We willen op een duurzame manier bijdragen tot meer rechtvaardigheid, democratie en respect voor diversiteit. De Stichting steunt jaarlijks zo'n 2.000 organisaties en individuen die zich engageren voor een betere samenleving. Onze actiedomeinen de komende jaren zijn: armoede, democratie, erfgoed, filantropie, gezondheid, leiderschap, lokaal engagement, migratie en ontwikkeling in de landen van het Zuiden. De Stichting werd opgericht in 1976 toen Koning Boudewijn 25 jaar koning was.

We werken met een jaarbudget van 48 miljoen euro. Naast ons eigen kapitaal en de belangrijke dotatie van de Nationale Loterij, zijn er de Fondsen van individuen, verenigingen en bedrijven. De Koning Boudewijnstichting ontvangt ook giften en legaten.

De Raad van Bestuur van de Koning Boudewijnstichting tekent de krachtlijnen uit en zorgt voor een transparant beleid. Voor de realisatie doet ze een beroep op een 50-tal medewerkers. De Stichting werkt vanuit Brussel en is actief op Belgisch, Europees en internationaal niveau. In België heeft de Stichting zowel lokale, regionale als federale projecten lopen.

Om onze doelstelling te realiseren, combineren we verschillende werkmethodes. We steunen projecten van derden of lanceren eigen acties, bieden een forum voor debat en reflectie, en stimuleren filantropie. De resultaten van onze projecten en acties worden verspreid via diverse mediakanalen. De Koning Boudewijnstichting werkt samen met overheden, verenigingen, ngo's, onderzoekscentra, bedrijven en andere stichtingen. We hebben een strategisch samenwerkingsverband met het European Policy Centre, een denktank in Brussel.

